



A kutatási beszámolót írta: Domokos Tamás

A kutatásra Százhalombatta Város Önkormányzatának megbízásából került sor. A program megvalósítója az ECHO Oktatáskutató Műhely volt. Projekt azonosító ECHO 61/2000.

A kutatásban való együttműködésért az alábbiaknak szeretnénk köszönetet mondani:

Százhalombatta Város Polgármesterei Hivatala
Százhalombatta Önkormányzat Lakásügyi és Ifjúsági Bizottsága

Széchenyi István Szakközépiskola és Gimnázium; Arany János Általános Iskola és Nyolcosztályos Gimnázium; 1. Számú Általános Iskola; Eötvös Loránd Általános Iskola; Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola; Magyarok Öröksége Alapítvány; "Szerтеленül" Egyesület; Dunai Flottilla Gyermekek és Ifjúsági Vízitúra Egyesület; Városi Művészeti Iskola; Százhalombatta Önkormányzat Nevelési Tanácsadó; Barátság Művelődési Központ; SZVSE; Városi Szabadidő Központ

ECHO Oktatáskutató Műhely



Jelen kutatási beszámoló további felhasználásához lépjen kapcsolatba az Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet Közhasznú Társasággal!

A kutatási beszámoló kéziratnak minősül, hivatkozni ennek figyelembevételével a feltüntetett szerzők, annak hiányában a beszámolót jegyző szervezet engedélyével lehet.

A kutatáshoz kapcsolódó adatbázis és módszertani anyagok az Intézetnél történt regisztráció után szintén elérhetők.

Javaslatait, észrevételeit, szakmai megjegyzéseit is szívesen várjuk a következő címen:

Echo Survey Szociológiai Kutatóintézet
8000 Székesfehérvár, Forgó u. 15.
Tel: +36 (22) 502-276, Fax: +36 (22) 379-622
www.echosurvey.hu info@echosurvey.hu

TARTALOMJEGYZÉK

1. Prológus	3. o.
1.1 Alkalmazott kutatási módszerek	4. o.
1.2 Iskolai kérdőíves adatfelvétel	4. o.
1.3 Adatfeldolgozás	6. o.
2. A tanulók demográfiai helyzete	8. o.
3. Családi háttér	16. o.
4. Egészségmegőrzés	25. o.
4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása	25. o.
4.2 Egészségmegőrzés	37. o.
4.3 A diákok pszichés állapota	40. o.
5. Szabadidő	42. o.
6. Médiafogyasztás	49. o.
7. Ifjúsági közélet	55. o.
8. A fiatalok Százhalombattához való viszonya	66. o.
9. Az Y-generáció jövőképe	72. o.
10. Környezettudat	83. o.
11. Szakértői és képviselői vélemények	87. o.
11.1 Az ifjúsági ügyek helye a városi problémák sorában	87. o.
11.2 Az ifjúsági problémák	89. o.
11.3 Önkormányzati szerepvállalás	93. o.
12. Az ifjúsággal foglalkozó intézmények jellemzői	96. o.
12.1 Az intézmények általános jellemzői	97. o.
12.2 Az intézmények technikai és humán erőforrásai	99. o.
12.3 Az intézmények anyagi forrásai	101. o.
13. A fiataloknak nyújtott szolgáltatások	104. o.
14. Az intézmények közötti együttműködés	109. o.
15. Zárszó	113. o.

1. PROLÓGUS

Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. Ezzel egyidejűleg megindult a generációs korszakváltás folyamata is. Azok a tanulók, akik a kilencvenes évek elején kezdték iskolai pályafutásukat már teljes mértékben a megváltozott gazdasági és társadalmi környezetre szocializálódnak, s ennek jellemzői áthatják életük minden területét, így a családi viszonyait, az iskolával kapcsolatos elvárásait, az identitásukat, a szabadidős preferenciájukat, a mentálhigiénés állapotukat, a közéleti és politikai kultúrájukat, a médiahasználati és fogyasztási szokásaikat illetve a jövőre vonatkozó terveiket egyaránt.

Mivel az értékrendi és szemléletbeli változás az ifjúsági problémák struktúrájában is módosítást okozott, a fiatalok életéért felelősséget érző helyi közösségnek, családoknak, civil szervezeteknek és önkormányzatoknak fontos megismerni az új generáció sajátosságait, jellemzőit, problémáit.

A városi ifjúságkutatásnak különös aktualitást ad a készülő ifjúsági cselekvési program. Az önkormányzatok ifjúságpolitikai tevékenységének közvetlen jogforrása az 1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról, melynek 8. §-ában a települési önkormányzat feladatai között a törvény - 1994 óta¹ - felsorolja a gyermek és ifjúsági feladatokról való gondoskodást. Ezen belül a törvény értelmében a települési önkormányzat maga határozza meg - a lakosság igényei alapján, anyagi lehetőségeitől függően -, milyen ifjúsági feladatokat, milyen mértékben és módon lát el. Az ifjúsági feladatterv készítése sem nélkülözheti tehát a minél szélesebb körű empirikus adatok számbevételét.

Százhalombatta Város Önkormányzatának Polgármesteri Hivatala a 126/2000. (V.25.) számú önkormányzati határozat alapján az ECHO Oktatókutató Műhelyt bízta meg egy város szintű komplex tematikájú ifjúságkutatás lebonyolításával. A kutatás elindításával a település csatlakozott azon önkormányzatok sorába, amelyek a kiemelten fontos ifjúsági korosztály problémáinak kezelését tudományosan megalapozott, reális helyzetkép alapján kívánják végezni.

¹ 1994. évi LXIII. törvény 3.§ (1) bekezdése

1.1 Alkalmazott kutatási módszerek

Eddigi tapasztalataink alapján az ifjúsági problémák megismerésének egyik leghatékonyabb módja az 5-13. évfolyamos tanulók problémáinak, életének figyelemmel kísérése, ennek megfelelően a kutatást is elsősorban rájuk fókuszáltuk.

Az ifjúságkutatás során többféle empirikus adatgyűjtési módszert is alkalmaztunk. A kutatási program első lépéseként 2000 szeptemberében került lebonyolításra a nagytömegű reprezentatív tanulói kérdőíves vizsgálat az 5-13. évfolyamos iskolás korosztály problémáiról, véleményéről. Az adatfelvétel során többek közt a diákok mentálhigiénés helyzetéről, szabadidős preferenciájáról, közéleti aktivitásáról, jövőképéről, fogyasztási szokásairól valamint a településhez való viszonyáról kaptunk képet. A kutatási beszámoló legtöbb fejezete ezen adatfelvétel empirikus elemzését tartalmazza.

Ezután az ifjúsági ügyekben leginkább érintett önkormányzati képviselők, bizottsági tagok és külső szakértők véleményét gyűjtöttük be egy önkitöltős kérdőív segítségével a város ifjúsági problémáinak fontosságáról, az ifjúsági ügyekhez való közelítésükről, probléma-érzékenységükről.

A vizsgálat harmadik fázisában az ifjúság területén tevékenykedő, a városban működő humánszolgáltató intézmények és civil szervezetek körében vizsgáldtunk. A róluk szóló információkat a felelős vezetők által kitöltött intézményi kérdőívekből szereztük be. A kérdőív az intézmények működési feltételeire, szolgáltatásaira, klienskörére és kapcsolatrendszerére fókuszált.

Végezetül az empirikus kutatási eredményeket tartalmazó részjelentés eredményeit egy korosztályi fókuszcsoporthoz szembesítettük a fiatalokkal. A fókuszcsoporthoz munkájába bekapcsolódó fiatalok között ifjúsági szervezet, egyház, iskolai diákönkormányzat képviselője mellett megtalálható volt az önkormányzat szakbizottságának korosztályi tagjai, a polgármesteri hivatal munkatársa valamint a olyan fiatalok, akik egy tipikus ifjúsági problémát jelentettek meg (pl. pályakezdő fiatal, fiatal vállalkozó, ifjús házaspár, egyetemista).

1.2 Iskolai kérdőíves adatfelvétel

A tanulói vizsgálat empirikus adatgyűjtésére önkitöltős kérdőívek segítségével 2000. szeptemberének második felében került sor. A város iskoláiban tanuló 5-13 osztályos diákok a 8 oldalas, közel 200 kérdést tartalmazó kérdőíveket tanórákon töltötték ki. Mivel a tanulóknak minden körülmények között biztosítani kellett a válaszadás önkéntességét és anonimitását, a tanulókkal a kitöltés előtt a pedagógusoknak ismertetni kellett a kutatás célját,

el kellett mondani, hogy a kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen, valamint fel kellett hívni a tanulók figyelmét arra, hogy az elemzést és az értékelést külső szakemberek, kutatók fogják végezni. A kitöltött kérdőíveket a pedagógus az osztály jelenlétében behelyezte egy borítékba, lezárta, és két diák aláírta a lezárt borítékot. A lezárt borítékokat a kutatás helyi koordinátora gyűjtötte össze.

Az általunk megkérdezett diákok az alapsokaság (a városban tanuló összes 5-13 évfolyamos tanuló) 35 százalékát teszik ki, az 1340 tanulóból 467 fő válaszolt kérdéseinkre. A mintába kerülő osztályközösségeket az iskolák által közölt alapadatok alapján határoztuk meg, figyelembe véve az évfolyam és intézménytípus szerinti kvótákat, valamint a nemek szerinti összetételt. Mivel több iskolában voltak az adatfelvétel idején hiányzó tanulók, a hiányzásból és az esetleges válaszmegtagadásból fakadó kismértékű torzulást az évfolyam és az iskolatípus szempontja szerinti matematikai-statisztikai súlyozással korrigáltuk. A vizsgálat a város öt oktatási intézményére terjedt ki az alábbi megoszlás szerint:

	5-13 osztályos tanulók megoszlása (%)	kérdezett osztályok száma	tervezett minta (fő)
Széchenyi István Szakközépiskola és Gimn.	25,3	6	148
Arany János Ált. Isk. és Nyolcosztály.Gimn.	28,3	5	125
1. Számú Általános Iskola	16,1	4	78
Eötvös Loránd Általános Iskola	13,7	3	62
Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola	16,6	4	87
Összesen	100	22	500

Alapmegoszlás			
	általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola
5. évf.	18,9		
6. évf.	17,9		
7. évf.	15,5		
8. évf.	14,3		
9. évf.		4,4	4,9
10. évf.		2,2	5,7
11. évf.		1,9	6,3
12. évf.		1,9	5,4
13. évf.			0,8

Súlyozás előtti nyers minta			
általános iskola	gimnázium	szakközép-iskola	
19,3			5. évf.
13,9			6. évf.
10,7			7. évf.
12,2			8. évf.
	3,2	6,0	9. évf.
	6,0	4,7	10. évf.
	4,7	6,2	11. évf.
	5,1	5,6	12. évf.
		2,4	13. évf.

Az alapmegoszlás és a nyers minta súlyozás előtti százalékos összetételét a fenti táblázat mutatja. A súlyozás után a minta évfolyam és iskolatípus szerint pontosan

reprezentálja a százhalombattai középiskolás diákokat.

A mintavételi hiba nagysága városi szinten +/- 2.7-4.5 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha minden 5-13 osztályos diákot megkérdeznénk a városban.

1.3 Adatfeldolgozás

A kérdőívből kinyerhető empirikus adatokat kódolás után számítógépen rögzítettük és ellenőriztük. Az adatelemzést SPSS programmal végeztük.

Egyes kérdéseknél azt kértük a válaszolóktól, hogy értékeljenek állításokat, minősítsenek társadalmi cselekedeteket, problémákat, intézményeket négy illetve ötfokú skálán. Ezen kérdések esetében a kapott értékeket egy százfokú skálára számoltuk át, ahol a százas értéket az jelentette volna, ha az adott kérdésre minden válaszoló egyöntetűen a maximális, a nullát pedig az, ha a minimális pontszámot adja. A határ az ilyen százfokú skálákon az ötven pont. Az ez alatti érték általában negatív véleményt (bizalmatlanságot, elégedetlenséget, ellenszenvet stb.), míg az e feletti érték pozitív véleményt (elégedettséget, bizalmat, rokonszenvet stb.) jelez.

Más kérdéseknél - ahol pozitív vagy negatív tendenciát lehetett prognosztizálni - a százalékos értékeket egy ún. mérleg-indexre vetítettük. Ez esetben a kapott szám egy -100 és +100 közötti érték, ahol az egyöntetű pozitív tendenciát a pozitív, míg az egyöntetű negatív tendenciát a negatív végtel mutatja. A mérleg-indexen a nulla körüli értékek fejezik ki a változatlan helyzetet.

Az elemzés során a gyakrabban használt egyváltozós elemzési technikák (gyakoriság, átlagok stb.) mellett a rejtett tartalmak, tendenciák vázolására ún. többváltozós matematikai-statisztikai módszereket is használtunk. A leggyakoribb többváltozós elemzési formák a következők:

- * A korrelációs elemzés azt mutatja meg, hogy az egyes változók megítélése mennyiben hasonló. Ha van köztük hasonlóság (vagyis pozitív korreláció), akkor ezt egy korrelációs együttható fejezik ki, melynek értéke 0 és 1 között lehet. Minél magasabb ez az érték, annál nagyobb a hasonlóság a megítélésben. A megítélési hasonlóságot korrelációs mátrixon ábrázoljuk.
- * A faktoranalízis arra szolgál, hogy sok változóból (például egy hosszú kérdéssorból) kevesebb, jobban kezelhető egységeket kapjunk. Az eljárás alapja itt is az egyes változók

megítélésének hasonlósága, de itt változó-csoportokat, megítélési mintázatokat kapunk végeredményül. Az egyes csoportokba tartozó itemekhez faktorsúlyokat rendel a számítógép (-1 és 1 között), amelyek azt fejezik ki, hogy az adott item, változó vagy állítás mennyire befolyásolja az adott faktor összképét. Minél inkább távol van a nullától ez a szám, annál jelentősebb az adott item befolyása az adott faktorra, (ha negatív ez a szám, akkor az adott item éppen ellenkező előjellel befolyásolja a faktort, mint pozitív faktorsúlyú társai).

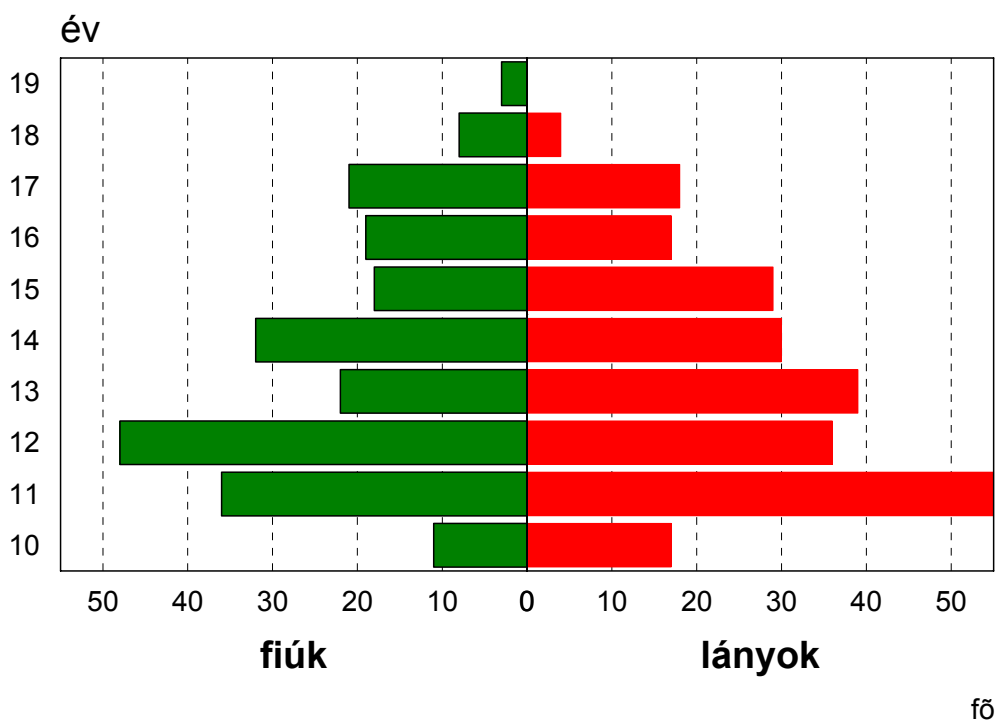
- * A klaszteranalízis nem a változókból, hanem a válaszadókból képez csoportokat (klasztereket), aszerint, hogy egyes kérdéseket, kérdéssorokat mennyire hasonlóan ítélték meg. Ezzel lehetővé válik, hogy egy-egy témakör (akár viszonylag sok kérdéssel) megítélése szerint csoportosítsuk a válaszadókat, és a csoportokat utána elemezzük akár társadalmi-demográfiai összetételük, akár más kérdésekre adott válaszaik alapján.

2. A TANULÓK DEMOGRÁFIAI HELYZETE

Mielőtt belekezdenénk a tanulói kérdőíves kutatás részletes tartalmi ismertetésébe, szükséges, hogy a vizsgált népesség demográfiai helyzetét, összetételét ismertessük, mert vannak olyan tendenciák, jelenségek, amelyek csak ennek fényében érthetők.

A társadalomtudományi vizsgálódások alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált tanulói korosztályban a tanulók 40 százaléka fiatalok (tehát jogi értelemben korlátozottan cselekvőképes), 57 százalék gyermek, teljesen cselekvőképtelen, s a maradék 3 százalék jogilag felnőtt, betöltötte a 18. életévet. A mintában a 11-12 évesek aránya a legmagasabb, 18-20 százalék. A tanulók átlagkora az általános iskola felső tagozatosai között 12.0 év, a gimnazistáknál 15.5 a szakközépiskolai képzésben pedig 16,1 év.

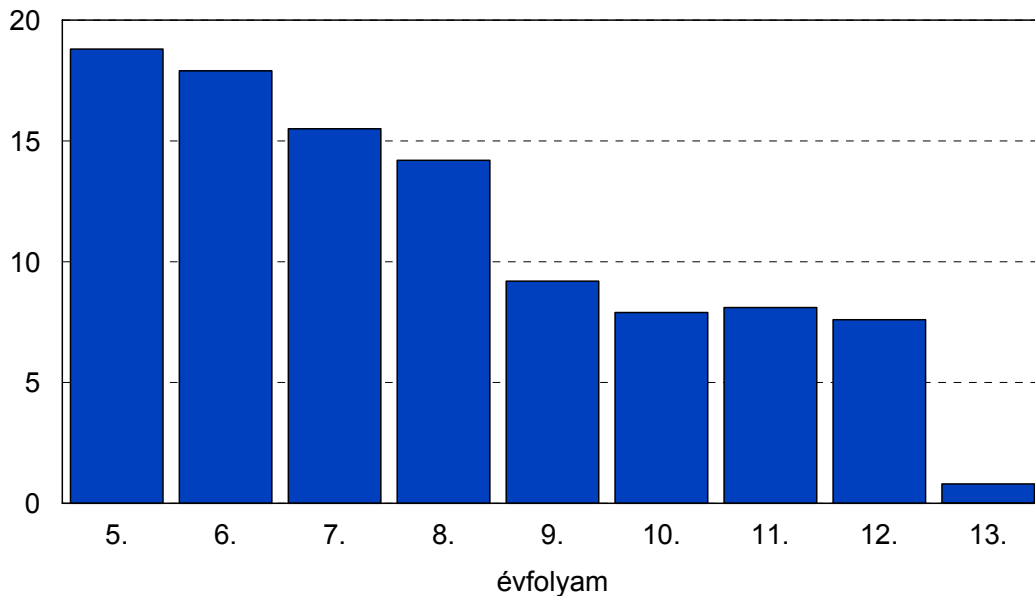
A vizsgált tanulók korfája



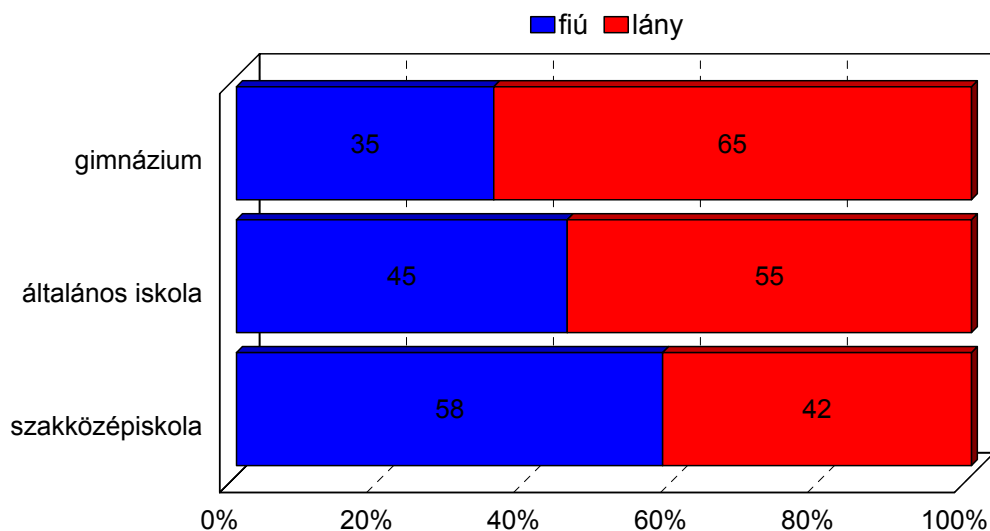
A százhalombattai iskolákban a legnépesebb évfolyamok az 5-6. osztályok (a vizsgált korosztály 18-19 százaléka jár ide), az általános iskola végzősei (7-8 osztály) valamivel kevesebben vannak (14-16 százalék). Az érettségit adó képzésben résztvevő tanulói létszám a legkiegyenlítettebb minden évfolyam 7-8 százalékkal részesedik a mintából. A

szakközépiskola 13 évfolyamán tanulók aránya sokkal alacsonyabb, hiszen az érettségi utáni szakképzésben csak néhányan maradnak a város egyetlen technikus osztályában. Ennek megfelelően az egyes iskolatípusok között eltérő a válaszolók évfolyam szerinti megoszlása.

A válaszolók évfolyam szerinti megoszlása



A tanulók nemek szerinti megoszlása



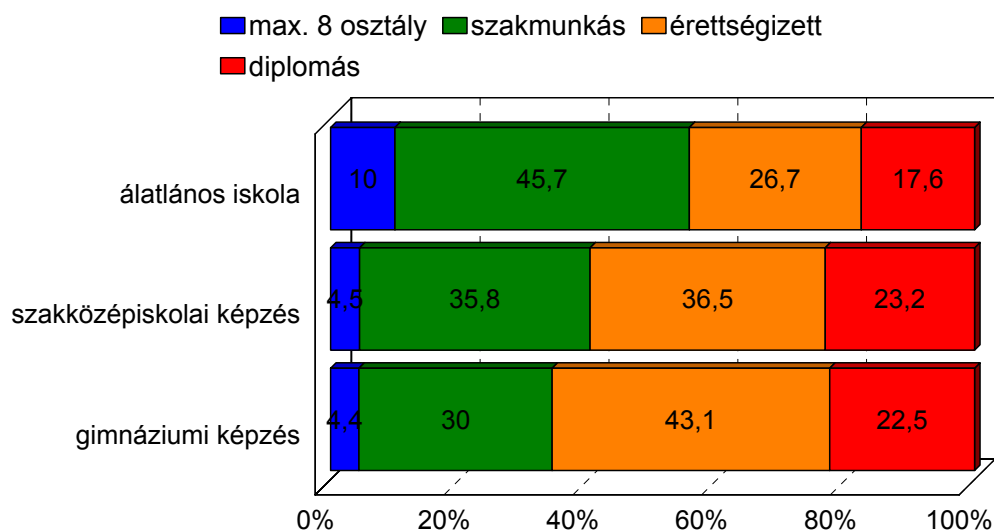
A válaszolók nem szerinti összetétele megfelel a korcsoportra jellemző általános

demográfiai helyzetnek, a fiúk és a lányok aránya nagyjából kiegyenlített, az összes megkérdezett tanuló 53 százaléka lány. Ha azonban a tanulók nemek szerinti összetételét az egyes iskolatípusok dimenziójában vizsgáljuk - ahogy az várható volt - komolyabb eltérés tapasztalható. Míg a gimnáziumi képzésben résztvevő középiskolások többsége, 65 százaléka lány, addig a szakközépiskolában már többen vannak a fiúk.

Igen fontos információ, hogy a vizsgált tanulók hogyan oszlanak meg a városban elérhető iskolatípusok mentén. A legtöbb tanuló az 5-13. évfolyam egészét tekintve az általános iskola felső tagozatán (vagy az ennek megfelelő nyolcosztályos gimnázium első négy osztályában) tanul, arányuk 66.5 százalék. Jólalacsonyabb szakközépiskolások aránya (23 százalék), s a gimnazisták részesedése a mintából csupán 10.6 százalék. Ezek az alacsony arányok a helyben elérhető középfokú képzés szükségessége miatt ilyen alacsonyak.

Eddigi tapasztalataink alapján a legfontosabb magyarázó változók egyike a szülők iskolai végzettsége, azon belül is az apa iskolázottsága. A jelenleg Százhalombattán tanuló 5-13. osztályos diákok 6 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett (2 százaléka azt sem), 41 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 31 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 20 százalék. Összevetve a városban helyben lakó illetve a bejárós tanulók szüleinek képzettségi szintjét kiderült, nincs közöttük számottevő különbség.

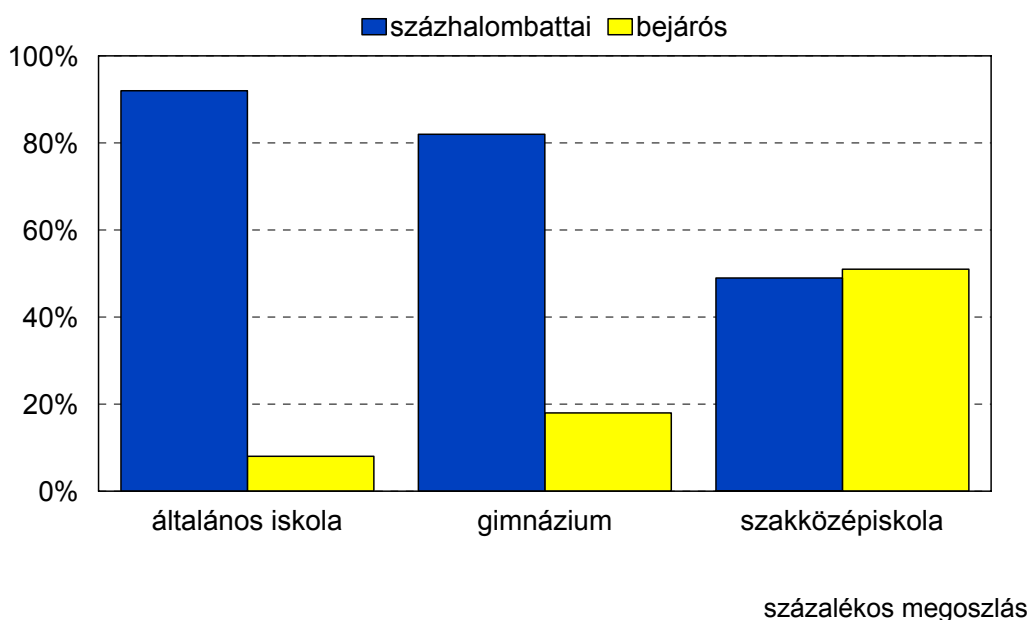
A szülők iskolai végzettségének megoszlása



A szülő iskolai végzettsége - közvetve - meghatározza, hogy a nyolcadikos tanuló

milyen iskolatípusban tanul tovább. Szinte törvényszerű, hogy a képzettebb szülők gyerekei a magasabb képzettséget adó iskola felé orientálódnak. A gimnáziumi képzésben résztvevő diákok 66 százaléka legalább érettségizett családból került ki, míg a szakközépiskolásoknál ez az arány csak 59 százalék, s 36 százalékuk szakmunkás apa gyermeke. Országosan jellemző, hogy a teljesen képzetlen szülők gyerekei között jóval átlag alatti az érettségit adó középiskolába járó fiatalok aránya, s ez a kulturális tőke hátrányának újratermeléséről ad hírt. Mivel Százhalombattán hiányzik a tipikus szakiskolás, szakmunkás képzés, a középiskolai képzésben résztvevők családjának kvalifikáltsága, iskolázottsági szintje magasabb mint az átlag.

A lakóhely iskolatípusonkénti megoszlása



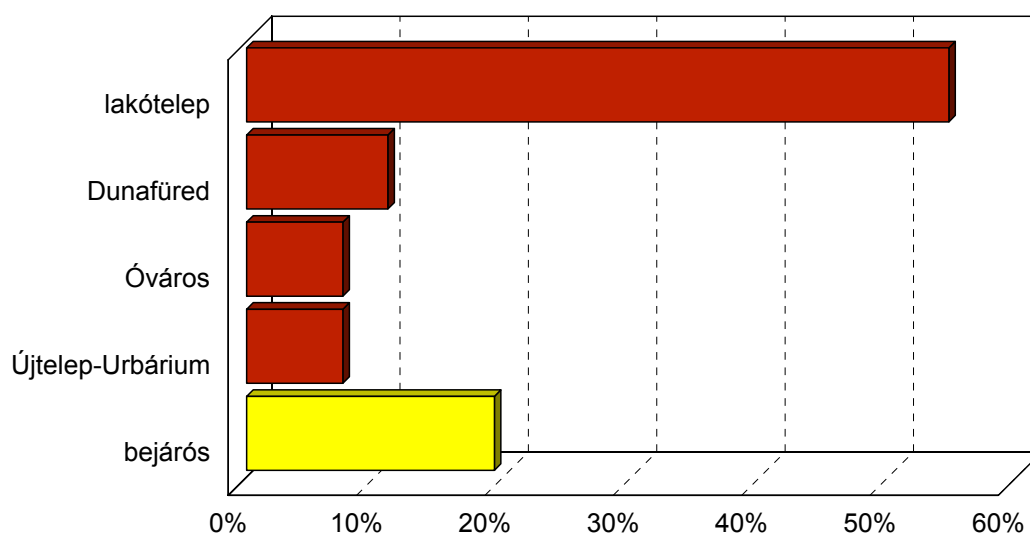
A százhalombattai általános iskolák felső tagozatában tanulók között már találunk nem helyi lakot, a 5-8 osztályos diákok 8 százaléka a környező településekről jár be, feltehetőleg olyan helyekről, ahol nincs felső tagozat, illetve ide tartoznak a nyolcosztályos gimnáziumi képzés első négy évfolyamára járó tanulók is². Megállapítható hogy a gimnáziumi képzés is - bár a tanulók közel egyötöde bejárós - alapvetően helyi igényeket elégít ki. Ezzel szemben a Széchenyi iskola szakközépiskolai képzésében (a város egyetlen szakmai középfokú képzési helye) fele részben nem battai lakosú tanulók vesznek részt. Mindösszesen tekintve a városban tanuló 5-13 osztályos diákokat elmondható, hogy a

² Ez utóbbi azért fontos, mert ez az iskolatípus igen népszerű, s a környező településekre akkor is erős elszívó hatással van, ha az adott községben felső tagozattal működik az általános iskola.

helyben lakó diákok aránya jóval meghaladja a bejárós tanulókét, ez utóbbiak közé a diákok 19 százaléka tartozik.

A százahalombattai tanulók, csakúgy mint a lakosság egésze alapvetően a város két legnagyobb részén a lakótelepen és Dunafüreden élnek. A megkérdezett diákok 55 százaléka a lakótelepi részt, 11 százalékuk Dunafüredet, 7,5-7,5 százalékuk pedig az Óvárost illetve a Újtelep-Urbáriumot jelölte meg mint lakóhelyet.

A százahalombattai tanulók városrészenkénti eloszlása



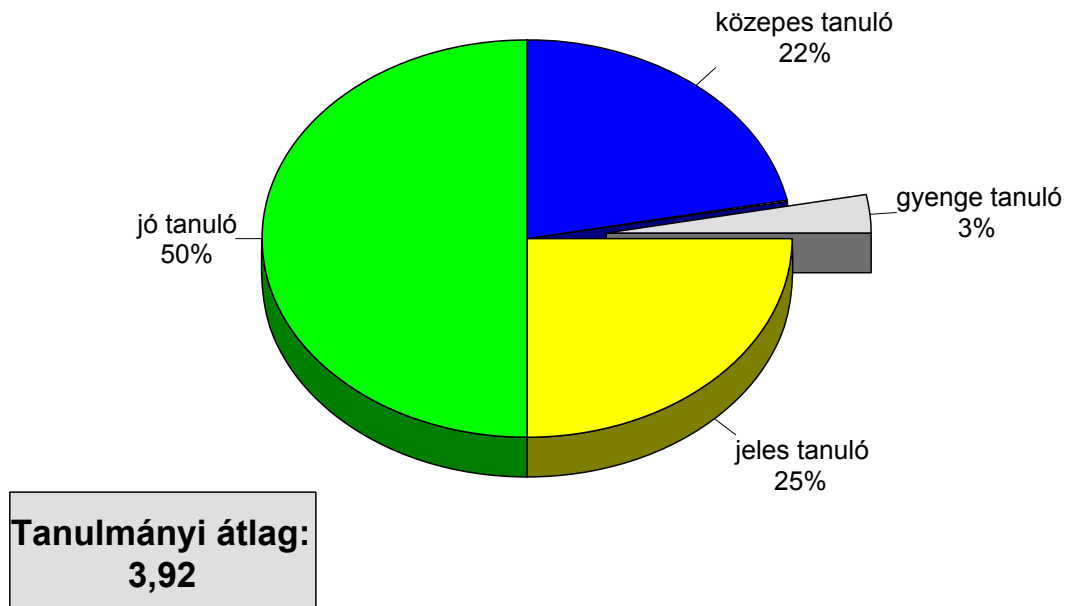
Érdeemes megnézni, hogyan alakul a tanulók családjának képzettségi szintje a városon belüli lakóhely dimenziójában. Jól kirajzolódó tendencia, hogy legmagasabb képzettségi szinttel az Újtelep-Urbáriumon lakó tanulók családja bír, de Dunafüreden is átlag feletti a diplomás szülők aránya, míg legtöbb alacsonyan képzett szülő (azok közül, akiknek Százhalombattára jár a gyereke iskolába) a lakótelepi részen található.

A kérdőívben arra is megkértük a tanulókat, hogy nyilatkozzanak iskolai teljesítményükről, megkérdeztük a legutóbbi félévi tanulmányi átlagukat. A városban tanuló diákok összesített átlaga jó, számszerűsítve 3,92.

Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, csupán a diákok 3 százaléka minősül gyenge tanulónak (1-2,49 közötti átlag), további 22 százalékuk közepes eredményt ért el a legutóbbi félévben (2,5-3,49 közötti átlag). Ennél jobb átlagot produkált a tanulók 75 százaléka. 4,5-ös, tehát jeles átlagot ért el egynegyedük. Ha összehasonlítjuk az egyes

iskolatípusok adatait - ahogy az várható volt - azt tapasztaljuk, hogy a legmagasabb tanulmányi átlagot a gimnáziumok tanulói produkálták (4.15), a szakközépiskolások átlaga 3.73. Az általános iskolás tanulóké 3.94.

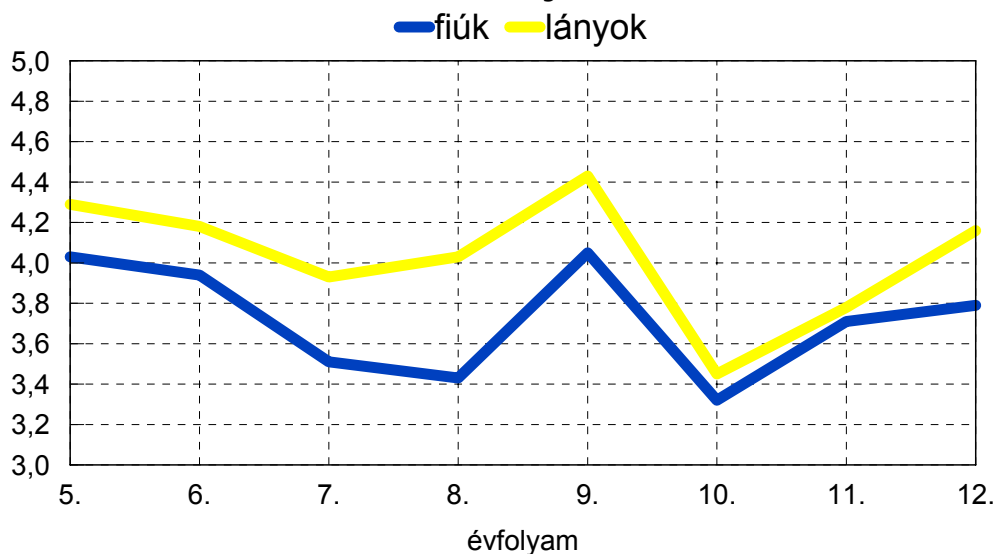
A tanulók tanulmányi eredménye



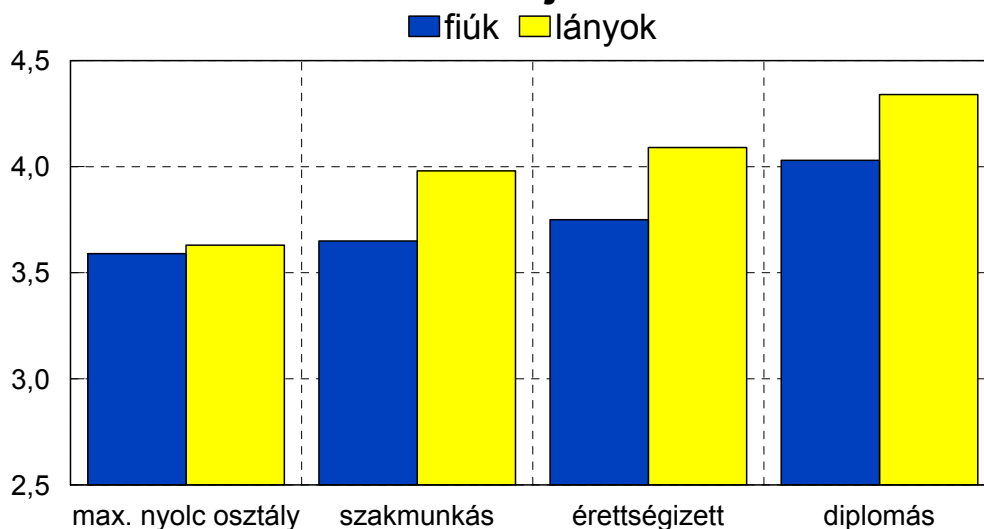
Természetesen az adott iskolákban sem teljesít mindenki egyformán. Ha az elemzésbe bevonjuk a válaszoló nemét és évfolyamát is, és az átlagokat ezek közös metszetében szemléljük, két általános tendencia rajzolódik ki. Ez egyik, hogy a lányok minden évfolyamban jobban produkálnak a fiúknál. Különösen nagy, több mint egy fél jegy az eltérés az általános iskola utolsó évfolyamán. A másik jellemző az, hogy az három lokális csúcs található mindkét nemnél, az felső tagozat első éve, a középiskola első éve, és az érettségi éve.

A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik, jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére.

Tanulmányi átlag a nem és az évfolyamok dimenziójában



Tanulmányi átlag a szülő képzettségének dimenziójában



Míg a diplomás szülők gyermekeinek 89 százaléka jó vagy jeles tanuló, addig az érettségizetteknél 78, a szakmunkásoknál pedig csak 71 százalék ez az arány. A maximum nyolc osztályt végzett szülők gyermekeinek 30 százaléka közepes, további 10 százaléka pedig kifejezetten gyenge tanuló.

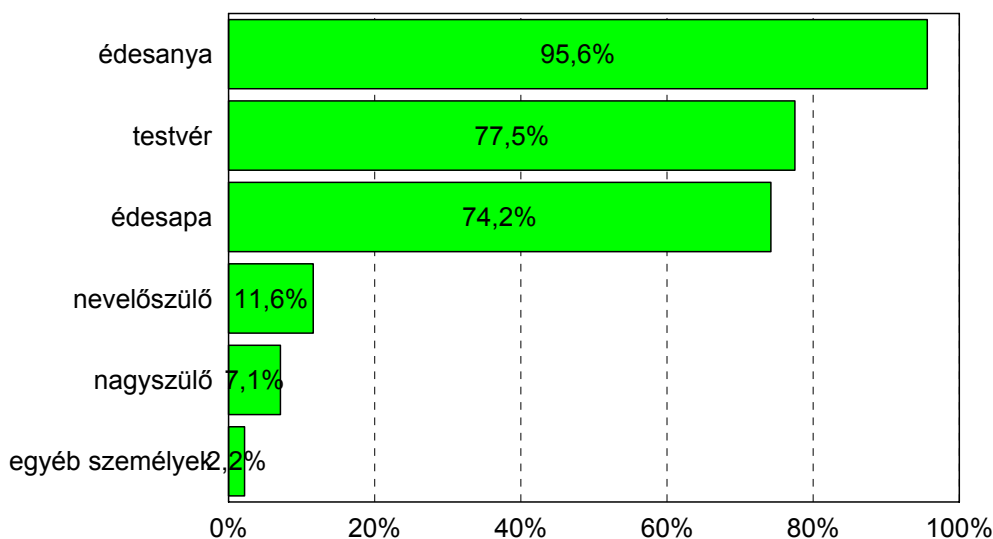
A kulturális tőke hiánya vagy kisebb “mennyisége” utolérhető a battai/bejárós diákok változó mentén. A bejárós diákok - akik többsége a környező kisebb, hátrányosabb helyzetű településről jár be - tanulmányi átlaga néhány tizeddel minden dimenzió mentén rosszabb.

3. CSALÁDI HÁTTÉR

Köztudott, hogy az elsődleges szocializációs közeg, a család meghatározó szerepet tölt be az egyén életében. Kutatásunknak is mindenképpen ki kell térnie rá, már csak azért is, mert számos olyan ifjúsági probléma van, melynek gyökere a családban, a családi mintában található meg. Nemcsak a neveltség és az erkölcsi szint alakulásának legfontosabb színtere, hanem követendő mintákat, életmódbeli mintázatokat, kulturális tőkét ad át a felnövekvő generációknak, továbbörökíti az adott mikroközösségre jellemző viselkedés íratlan szabályait.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési arányait vizsgálva kiderült, hogy a legintenzívebb kapcsolata a tanulóknak édesanyjukkal van, az összes tizedikes tanuló 96 százaléka él szülőanyjával közös családban. Édesapjukkal már sokkal kevesebben vannak napi kapcsolatban, a tanulók 74 százaléka adott ilyen választ. A százhalombattai iskolások 78 százalékaival egy háztartásban testvér is van.

A tanulóval egy háztartásban élő személyek említési aránya

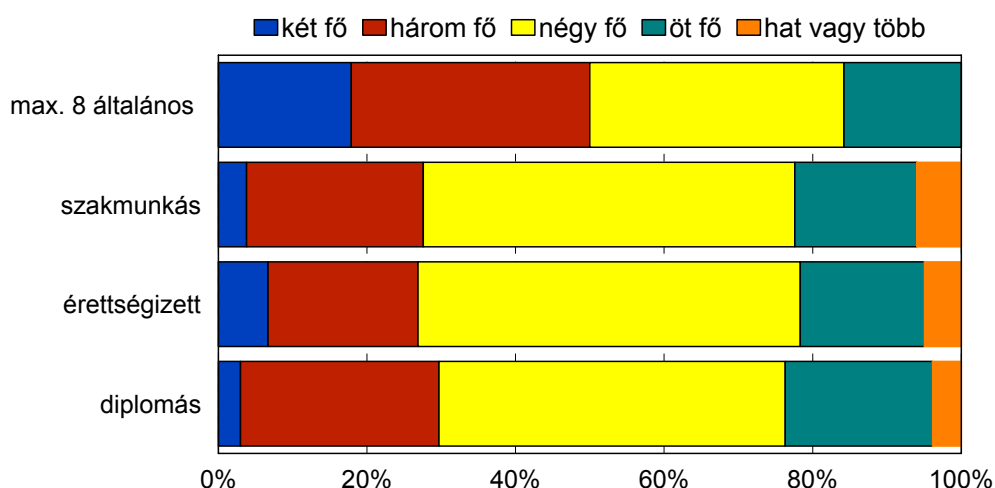


Természetesen a testvéreken és az édes szülőkön kívül más személyek is előfordulhatnak a családokban. Gyakran fordul elő, hogy két generációnál több él közös háztartásban, a tanulók 7 százaléka említette, hogy a nagyszülő is náluk lakik. A válasz után újraraházasodott szülővel mostohaszülő érkezhethet a tanuló családjába, ez történt a tanulók 12 százalékaival, ami összevetve más településeken mért adatokkal igen magas arány.

A családok szerkezetét tekintve a Százhalombattán tanuló diákok közül 55 százalék él mindkét szülőjével és testvérével, míg 12 százalék mindkét szülővel, de egyedüli gyermekként. Ehhez jön még 4 százalék, ahol a szűk családba a nagyszülők és más személyek is beletartoznak. Mindent összevetve a vizsgált tanulók kevesebb mint háromnegyedére (71 százalékára) lehet mondani, hogy nem csonka családban él (szándékosan nem a „rendezett” kifejezést használtuk, mivel rendezett családi életet csonka családban is lehet élni, míg a teljes család nem feltétlenül garancia erre).

A csonka, sérült családban nevelkedők, vagy nem a két édes szülővel együtt lakó tanulók aránya átlag feletti a lakótelepen lakó diákok között (39 százalék), a gyengébb tanulónál (34 százalék) és a teljesen képzetlen családokban.

A háztartások nagysága az apa iskolai végzettségének dimenziójában

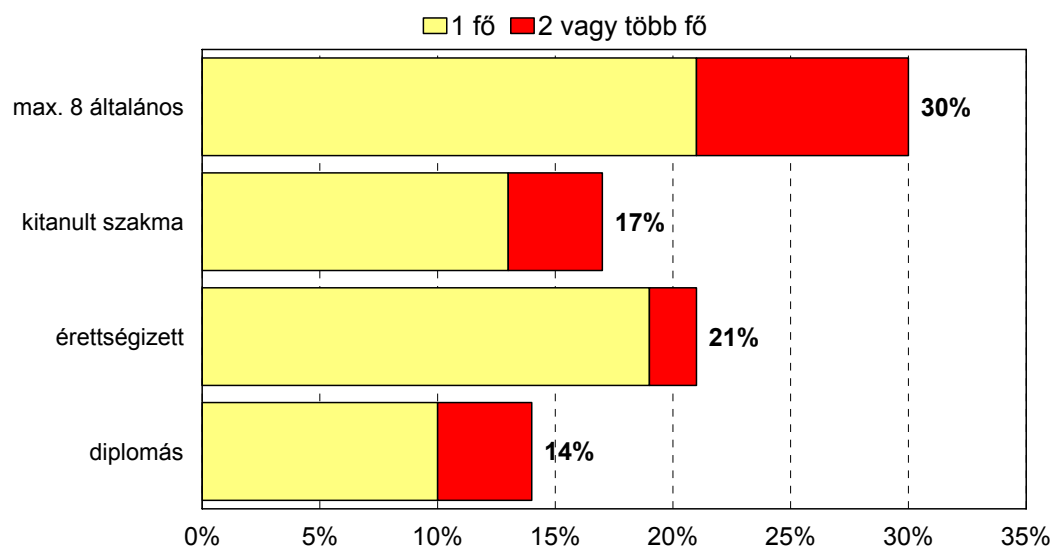


A diákok családjának 66 százalékában négy vagy öt fő él közös háztartásban, s további 5 százalékukban ötnél többen. A három fős családok aránya 23 százalék. A háztartások nagysága változik az apa iskolai végzettségének dimenziójában. Jól mérhető, hogy a lakóhely szerint változik a közös háztartásban élők átlagos száma. Míg a lakótelepi részen (ahol több a csonka család és kisebbek a lakásméretek is) az átlagos háztartás nagysága 3.6 fő, addig a környező településekről bejáró tanulónál 4.0 fő, az Óvárosban és az Újtelepen 4.3 fő, Dunafüreden pedig átlagosan 4.4 fős háztartásban élnek a tanulók.

A család összetétele, kulturális tőkájének szintje mellett a másik fontos tényező, amely járulékos hátrányokat okozhat, a munkanélküliség. A diákok számára a munkanélküliség -

igaz egyelőre csak közvetve, de - megélt jelenség. Szomorú tény, hogy a tanulók 15 százalékának családjában egy, míg 4 százalék családjában egynél több munkanélküli van. A munkanélküli családtag számos szempontból érinti hátrányosan a családot, elsősorban természetesen egzisztenciálisan, de az ebből eredő mentálhigiénés, értékrendi problémák veszélye sem elhanyagolható.

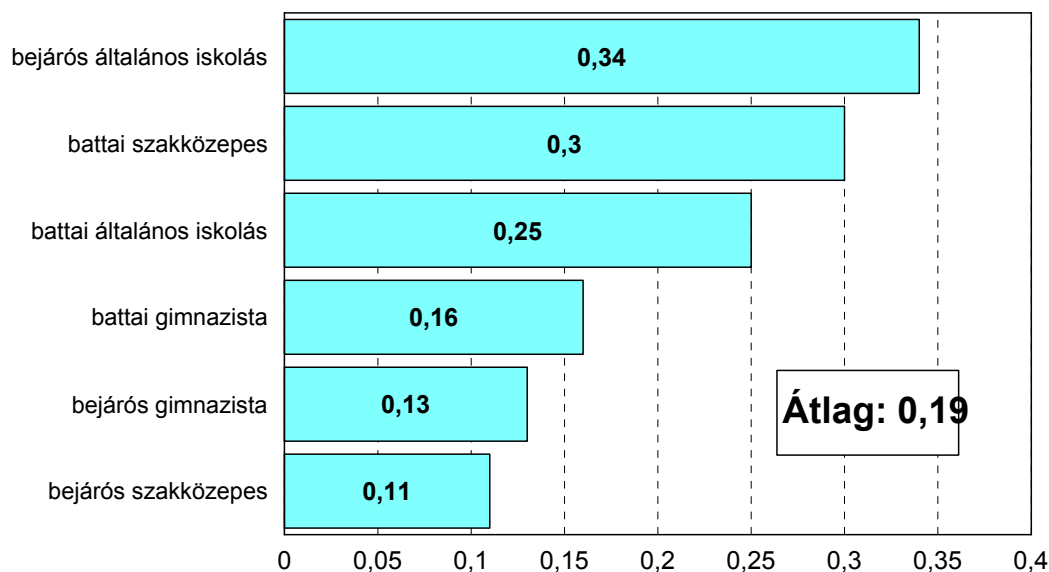
Családon belüli állástalanok száma az apa iskolai végzettségének dimenziójában



A családon belüli munkanélküliség jellemzőit és predesztinálhatóságát jól mutatja a fenti ábra, ahol a munkanélküliséget az apa iskolai végzettségével vetettük össze. Ezen látszik, hogy ennek elsősorban a legalacsonyabb végzettségű családfővel rendelkező családok vannak kitéve, a szakképesítéssel nem rendelkező apák családjában 9 százalékos valószínűséggel találunk két munkanélkület is.

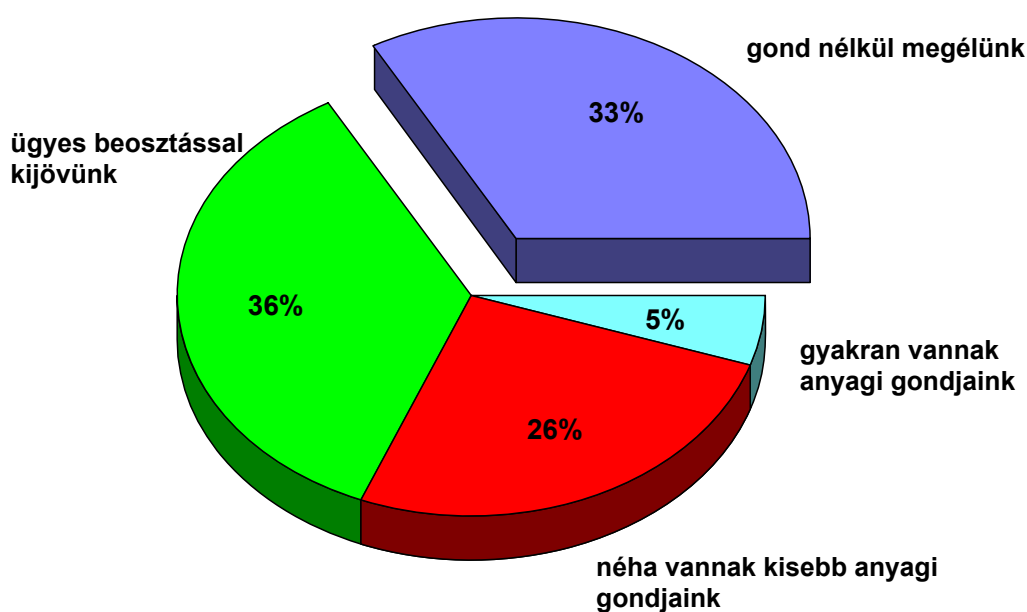
A munkanélküliséggel sújtott családok aránya alacsonyabb a bejárós középiskolás tanulók és a gimnazisták körében. Az iskolatípus és a település dimenzióját együtt szemlélve kirajzolódik, hogy melyek azok az tanulói alcsoportok, ahol a munkanélküliség gyakrabban megélt problémának tekinthető. Ezt az ábrán a magasabb indexpontoszámok jelzik.

A családi munkanélküliség vélelmezett indexe az egyes alcsoportokban

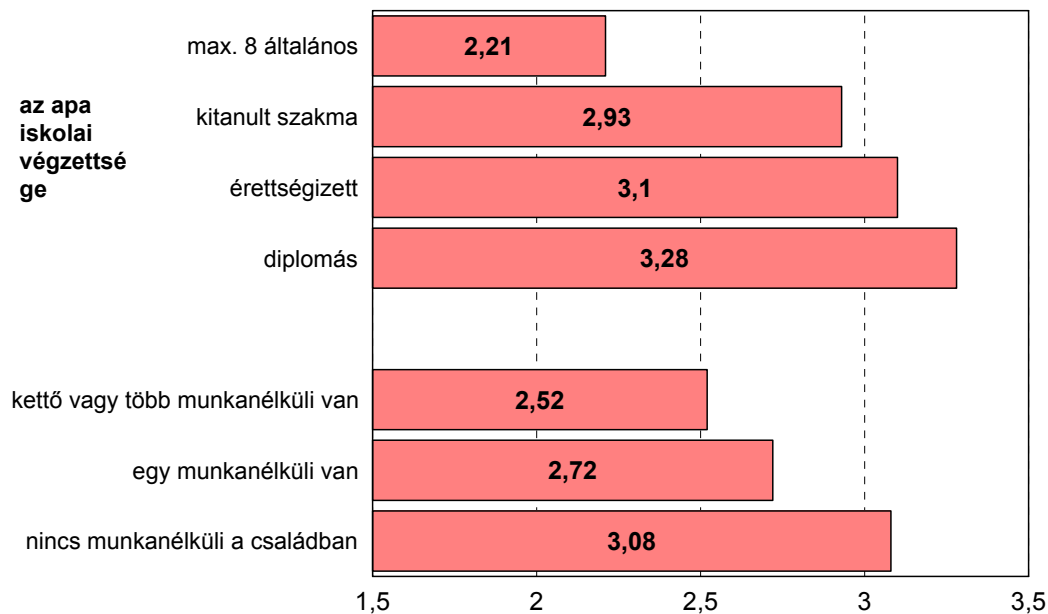


A munkanélküliség hatása a család anyagi helyzetére olyannyira nyilvánvaló, hogy ezt a diákok is pontosan érzékelik. Amikor arra kértük őket, hogy ítélik meg családjuk anyagi helyzetét, akkor azok a fiatalok, akiknek családjában van munkanélküli, jóval kedvezőtlenebb helyzetről számoltak be. A diákok közül egyébként legtöbben azt mondták, hogy ügyes beosztással kijönnek a kerestetből, és a tanulók harmada úgy nyilatkozott, hogy - tudomása szerint - gond nélkül megélnék.

Milyen a család anyagi helyzete?



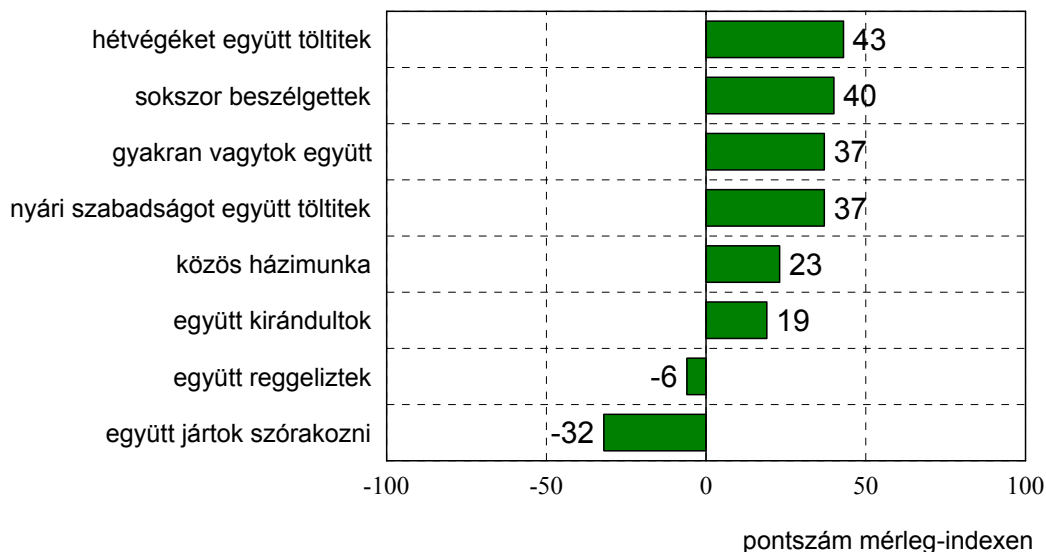
A család anyagi helyzetének megítélése



A munkanélküliség mellett az apa iskolai végzettsége determinálja a család keresetét. Ez az összefüggés lineáris, azaz minél magasabb az apa végzettsége, ténylegesen annál magasabb a családi összjövedelem (ritka kivételek persze előfordulhatnak), és annál jobbnak ítélik meg a diákok a család anyagi helyzetét. Az fenti ábra e két tényező hatását mutatja a család anyagi helyzetére (a pontszámok az eredeti négyes skála átlagértékei, ahol a 4 jelenti az anyagi gond nélküli állapotot).

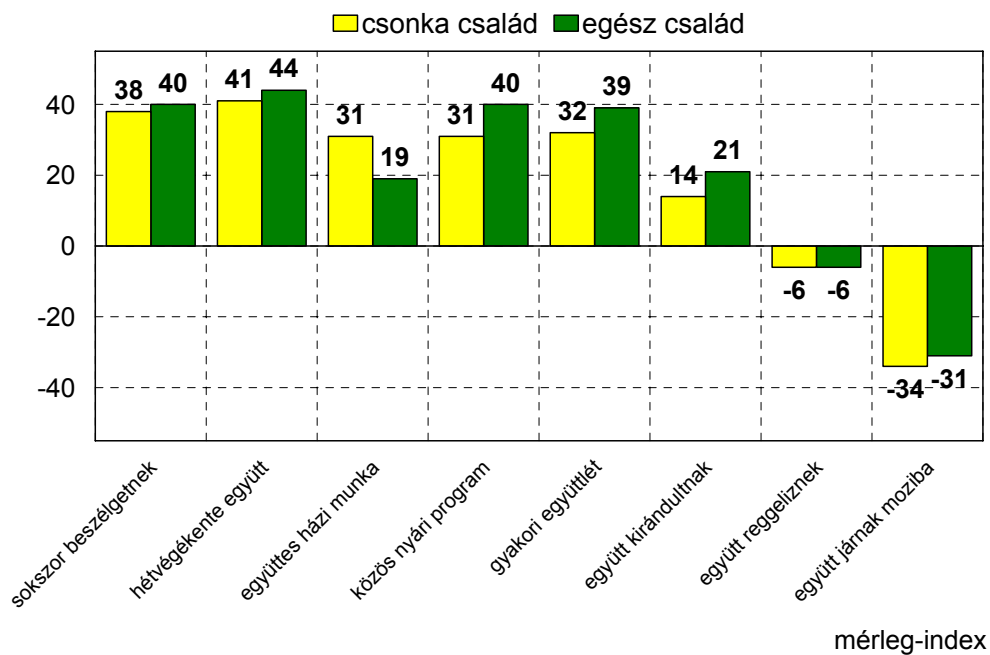
A családi élet legfontosabb színterei a hétköznapiak látszó események, közös programok, amikor a család élete a mikroközösségben zajlik. A családi kapcsolat minőségét az interperszonális interakciók száma alapján próbáltuk meghatározni. Nyolc családi tevékenységről kérdeztük meg, hogy mennyire jellemző a válaszadó családjára. A kapott adatokat mérleg indexre vetítettük. A legjellemzőbb, hogy a hétvégéket együtt töltik, 31 százalékuk teljesen, 48 százalékuk inkább jellemzőnek vélte családjára ezt. A gyakori együttlét élményét a tanulók túlnyomó többsége szintén átéli, 22 százalékuk családjára teljesen, minden második diák családjára inkább jellemző. A közös kirándulás csak a tanulók felének jut osztályrészül, s nekik is inkább ritkábban, mint gyakran. A filmekben gyakran látott közös reggelik, és még inkább a közös szórakozás (moziba járás) már egyértelműen a negatív tartományba esett, ezek inkább nem jellemző tevékenységek a megkérdezett tanulók családjára.

Mennyire jellemző a családra ...



Érdekes megvizsgálni, hogy hogyan alakulnak a családon belüli kapcsolatok az egész és a csonka vagy sérült családokban. A következő ábra e felosztás szerint mutatja, hogy az egyes családi programok mennyire jellemzőek az kérdezettek családjára.

A közös családi események gyakorisága



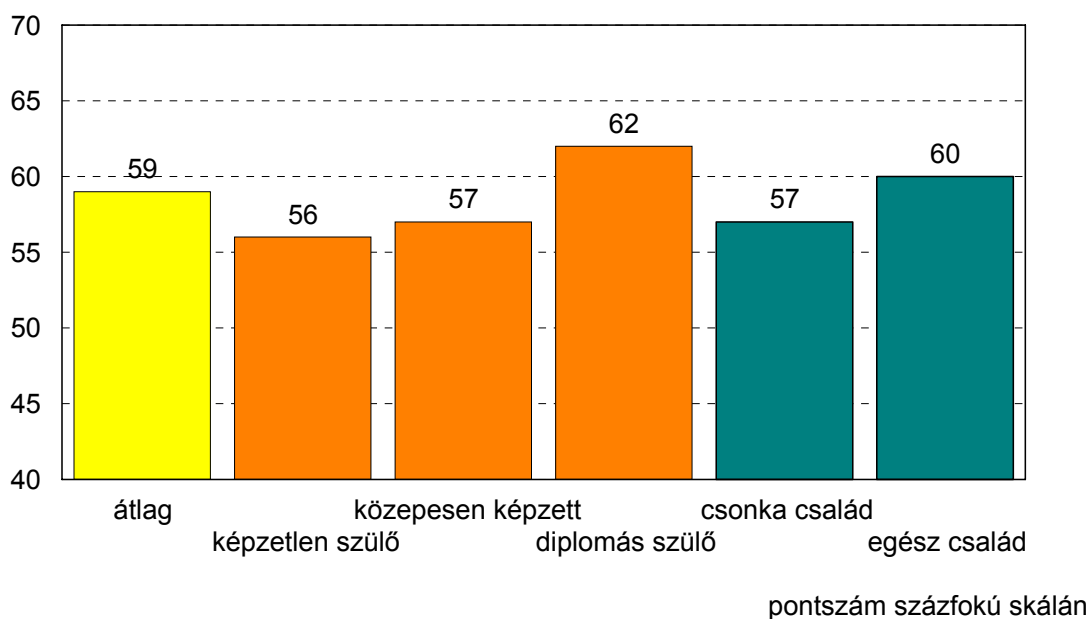
Az ábrán jól látszik, hogy csonka családi státusz több item előfordulási gyakoriságát

szignifikánsan befolyásolja. A közös nyári program, a gyakori együttlét és a kirándulások esetében a csonka családban élő fiatalok sokkal kevésbé számíthatnak a családi háttérre. Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a közösen végzett házimunka tekintetében éppen a csonka családokban mérhető átlag feletti aktivitás, bizonyos szinten talán kényszerűségből is.

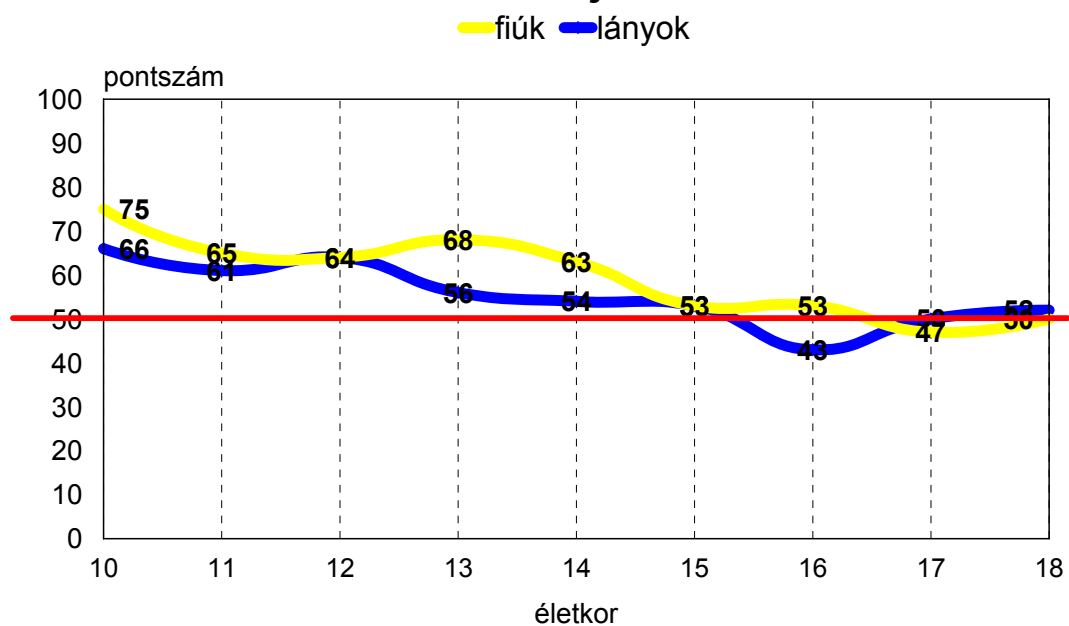
Mindent összevetve a vizsgált tanulók családjának egytizedére jellemző, hogy még a hétvégéket sem töltik együtt, nem beszélgetnek egymással s gyakorlatilag egymás mellett élnek, a családi kapcsolataik csak formálisak.

A jobb érthetőség végett a válaszok alapján szerkesztettünk egy összetett mutatót, mely a családi kapcsolatok erősségét próbálja meghatározni. Ez az érték a városban tanuló diákok családját tekintve százfokú skálán kifejezve 59 pont, tehát összesítve a kritikus 50 pontos határ felett van, de még elmarad a 75 pontosnak tekinthető ideális állapottól.

A családi kapcsolat erőssége a szülő gazdasági képzettsége és a családi szerkezet függvényében

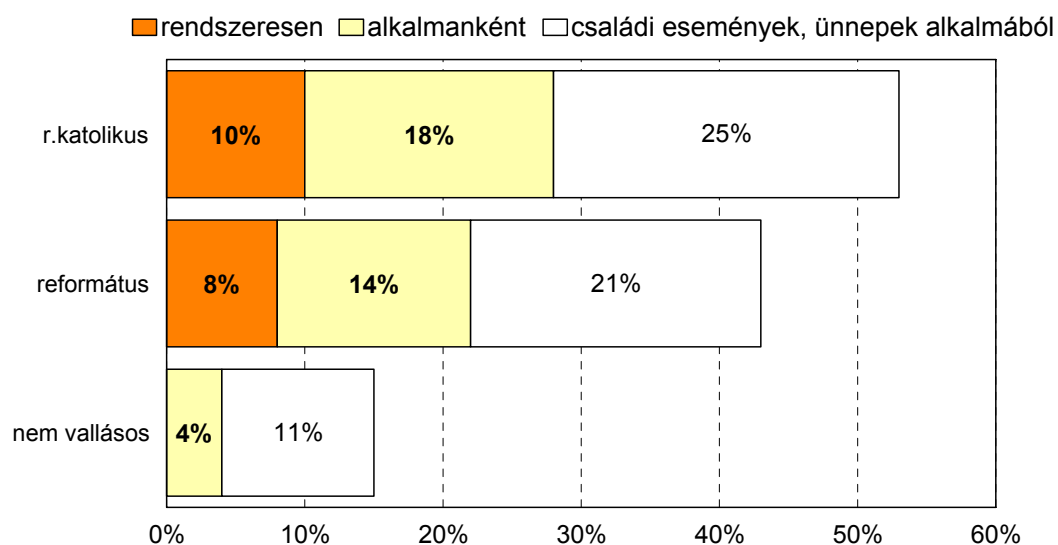


A családi kapcsolat erőssége az életkor és a nem dimenziójában



A kapcsolat erőssége a tanulók életkorának emelkedésével jelentősen csökken, természetesen lazulnak a családi kötelek. A mutató értéke a 10 évesek körében 69 pont, a 14 éveseknél 59, az 18 éveseknél pedig csak 51 pont.

Templomlátogatási gyakoriság a vallási önbesorolás dimenziójában



Az családi háttér szempontjából fontos a tanulói vallásosság kérdése, mely egyben az egyéni identitás egyik indikátora is. A megkérdezett diákok 44 százaléka nem tartotta magát vallásosnak, 38 százalékuk mondta, hogy római katolikus, 11 százalékuk református, 8 százalék pedig más vallású (többségében valamilyen újvallási mozgalmat említve). Ami a templomba járási gyakoriságot illeti, 64 százalék soha nem szokott templomba vagy vallási összejövetelre járni, közel egyötödük csak ünnepek vagy családi események alkalmából, 12 százalékuk alkalmanként ellátogat a gyülekezetbe és csak 5 százalék a rendszeres templomlátogatók aránya, ők többségükben katolikusok. Mint a fenti ábrán is látszik azonban, a magukat nem vallásosnak besorolók egy része is jár alkalmanként, nagyobb családi események, ünnepek alkalmából templomba.

A főbb demográfiai változók mentén vizsgálva a vallásosságot, csak annyi derült ki, hogy a városban helyben lakó tanulók 48 százaléka, míg a bejárós diákok 28 százaléka állította magáról, hogy nem vallásos, a többi változó (nem, kor, szülő képzettsége) nem okozott szignifikáns eltérést a válaszokban.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Ebben a fejezetben a százhalombattai diákok alapvető egészség-megőrzési, egészségkárosítási tevékenységeinek intenzitásáról és pszichés problémáiról számolunk be. Így többek között szó lesz a legális és illegális pszichoaktív szerek fogyasztásáról, a sportolásról, a táplálkozási szokásról és mindezek családi mintázatáról.

A tudatot és lelkiállapotot egyaránt módosító pszichoaktív szerek egyik része a modern társadalmakban élvezeti cikként szervesült, fogyasztásuk legális, kereskedelmi forgalomban hozzájuk lehet jutni. Hagyományosan ilyen anyagok az alkohol, a dohány, a kávé, a tea, bizonyos növényekből kivont vagy szintetikus úton előállított gyógyszerek illetve ide sorolhatók az utóbbi időben a különböző energia italok is. A pszichoaktív szerek másik része az európai kultúrkörben kevésbé szervesült, számos országban tiltott, illegális anyagok, drogok, kábítószeres (depresszánsok, stimulációs anyagok, hallucinogének, szerves oldószeresek).

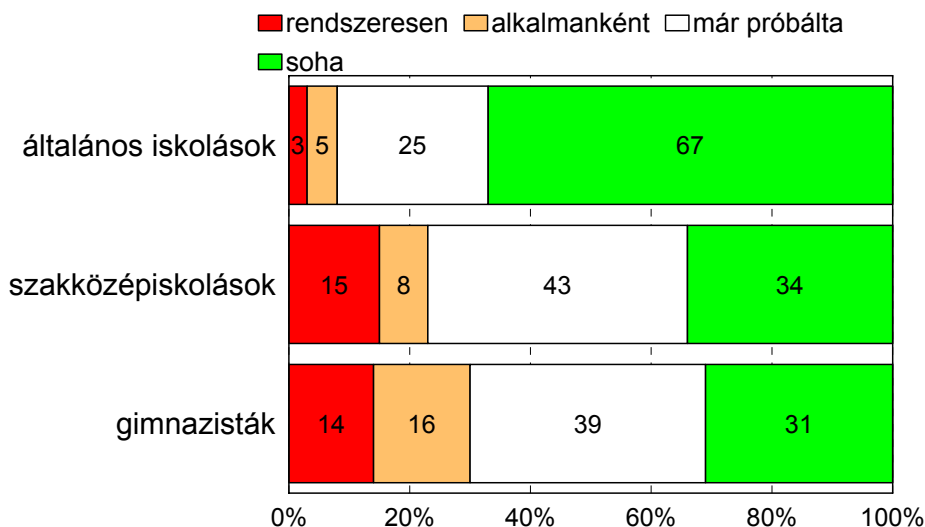
4.1 Pszichoaktív szerek fogyasztása

Magyarországon a felnőtt lakosság (18 éven felüliek) 34 százaléka vallja magát dohányosnak egy idei országos felmérés szerint. Jól látható tendencia, hogy amíg a dohányosok száma az elmúlt 20 évben a világon csökkent, a rendszeresen dohányzó fiatalok és nők aránya jelentősen megnőtt. A 18-24 évesek férfiak 48, a fiatal nők 42 százaléka dohányzik.

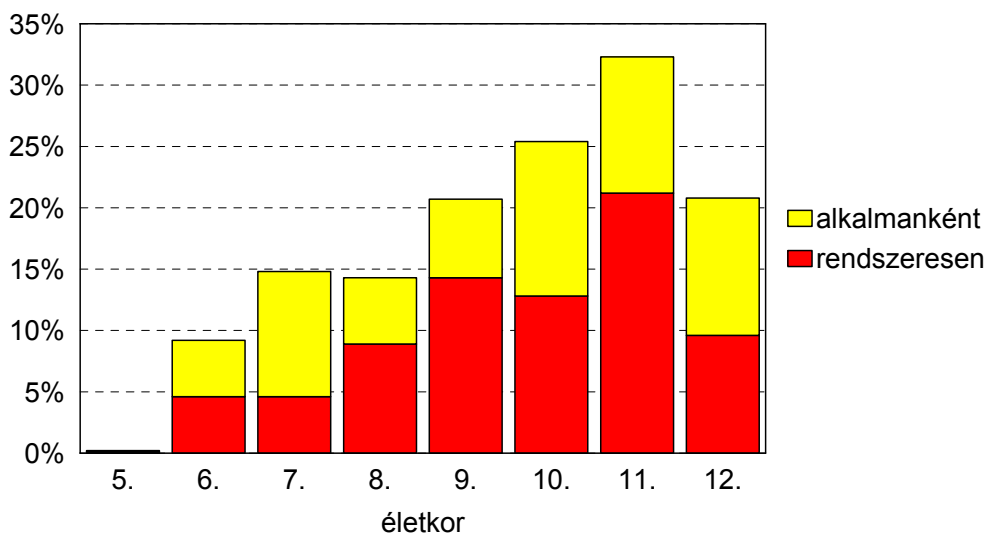
A százhalombattai ifjúságkutatás során kérdezett tanulók körében mért adatok ennél egyelőre alacsonyabb dohányzási intenzitásról vallanak, de ha figyelembe vesszük, hogy melyik korosztályról van szó, igencsak riasztóak. A vizsgált tanulók 7 százaléka rendszeresen dohányzik, további 7 százaléka pedig alkalmanként gyújt rá. A tanulók 31 százaléka válaszolt úgy, hogy nem dohányzik, de már kipróbálta. Azok aránya, akik soha nem is próbálták, 56 százalék. Ezek a kedvező arányszámok jelentősen romlanak, ha az elemzésbe bevonjuk az iskolatípus és az életkor/évfolyam dimenzióját.

Iskolatípus mentén tekintve, míg a kérdezett általános iskolások körében 3 százaléknál rendszeres, illetve 5 százaléknál alkalmankénti dohányos található, addig a középiskolások 15 százaléka rendszeres dohányos, 11 százaléka alkalmankénti. A gimisek körében a legalacsonyabb azok aránya, akik soha nem is próbálta ki a dohányzást, mindössze 31 százalék, s 30 százaléka dohányosnak vallja magát.

A dohányzó tanulók aránya képzési típusonként



A dohányzó fiatalok aránya az életkor dimenziójában



százalékos megoszlás

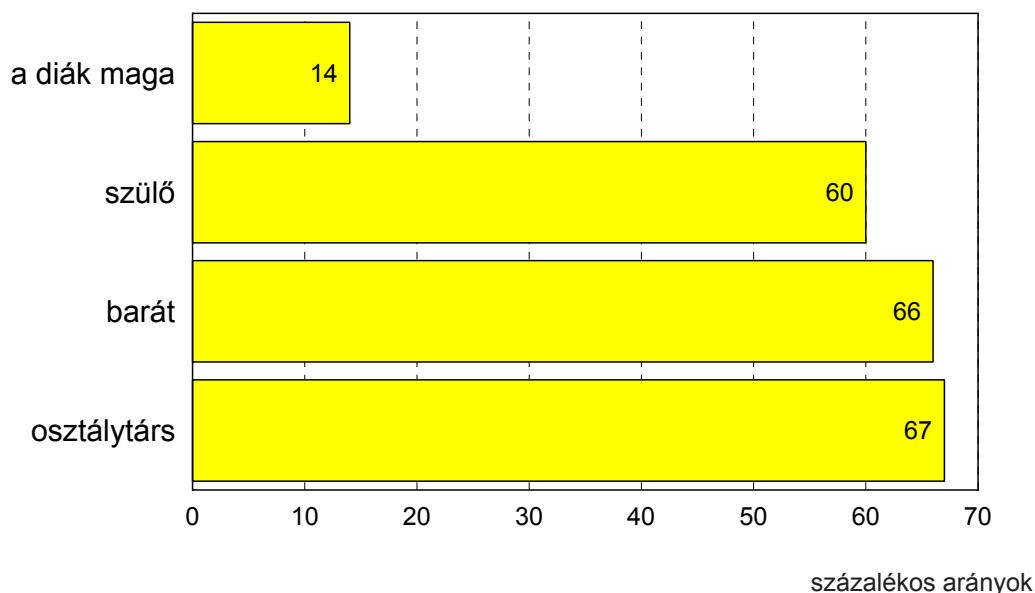
Jól látható tendencia, hogy az évfolyam (és ennek megfelelően az életkor) növekedésével hogyan emelkedik a rendszeresen és alkalmanként dohányzók aránya. A 6. osztályosok között már 4 százaléknyi a rendszeres dohányosok aránya, mire eléri az általános iskola végét ez az arány megduplázódik, s a középiskola első évfolyamában már 20 százalék az alkalmankénti vagy rendszeres dohányosok aránya, mely a 11. osztályig folyamatosan nő. Ezután dől el, hogy kiből válik rendszeres dohányos, s ki marad meg az

alkalmankénti rágyújtásnál.

Az életkor mellett a tanulmányi eredmény alakulásával is szoros összefüggésben van a dohányzás kérdése, sokkal kevésbé jellemző a jó és jeles tanulókra. Míg a közepes tanulmányi eredményt elért diákok egyharmada dohányzik, addig a jó tanulóknak 12 százaléka, a 4.5 fölötti átlagot elért tanulóknak pedig csak 4 százaléka (mindössze 2 százaléka rendszeresen).

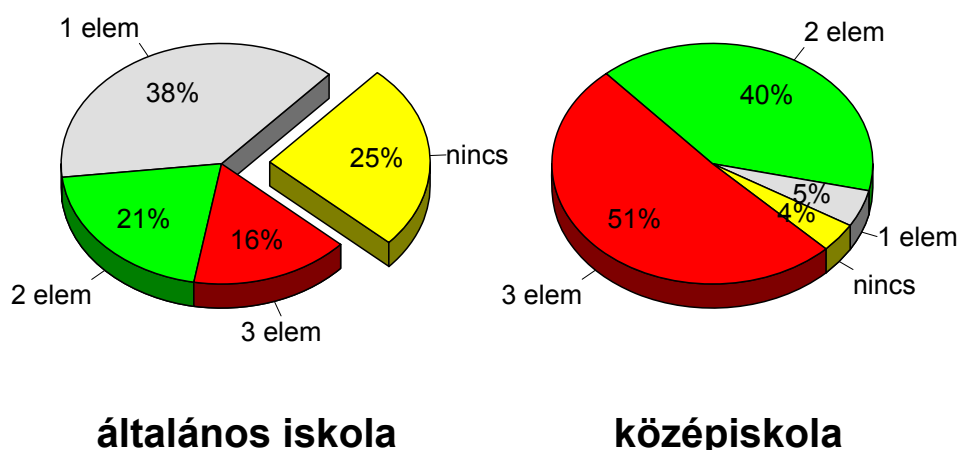
Az, hogy egy fiatal elkezd dohányozni, alapvetően kétféle minta miatt lehetséges. Az egyik a negatív családi példa, a másik a kortárs csoport hatása. A battai tanulók családjának több mint felében a szülők között van rendszeres dohányos. Ennél is rosszabb eredményeket kapunk, ha tovább szélesítjük a közösségi teret. A diákok 66 százalékának van a baráti körében olyan, aki dohányzik, s 67 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy van dohányos osztálytársa. A családi hatást vizsgálva azt látjuk, hogy a nem dohányos családban a gyermekek 7 százaléka dohányzik, míg a dohányos családban 18 százaléka. A kortárs csoport hatásáról elmondható, hogy minden dohányos baráti körében találtunk másik dohányost, ugyanakkor a nem dohányzók körében "csak" 61 százalékos eséllyel fordul elő dohányos barát.

Ki dohányzik a diák környezetében?



Egy, a környezetben dohányzókat regisztráló mutatószám segítségével igyekeztünk pontosítani azok körét, akik leginkább ki vannak téve a “kísértésnek”. Az index értéke az előzőekben vizsgált kérdés alapján azt mutatja, hogy az érintett fiatalok környezetében hányféle dohányos ágens található.

A fiatalok megoszlása a környezetükben lévő dohányos szegmensek száma szerint



Míg az általános iskolásoknak 25 százaléka dohányfüst mentes környezetben és a középiskolások között mindössze 4 százalék azon tanulók aránya, akik így nyilatkoztak, s ez utóbbi csoportban 50 százalék azok aránya, akik életük három meghatározó környezetében (család, baráti kör, osztálytársak) is jeleztek dohányosokat. A környezet meghatározó szerepe itt is kimutatható, a dohányzó fiatalok 72 százaléka „veszélyes” környezetben él. Hasonló összefüggés mutatható ki a másik oldalon is, azaz, azon kevesek, akik dohányzásmentes környezetben élnek, vagy csak környezetük egy szegmensében érintkeznek dohányosokkal, magas arányban (75 százalék) maradnak nem dohányosok. Az átlagnál veszélyeztetettebb környezetben élnek a bejárósok, a képzetlenebb családi háttérrel rendelkezők és szakközépiskolás tanulók.

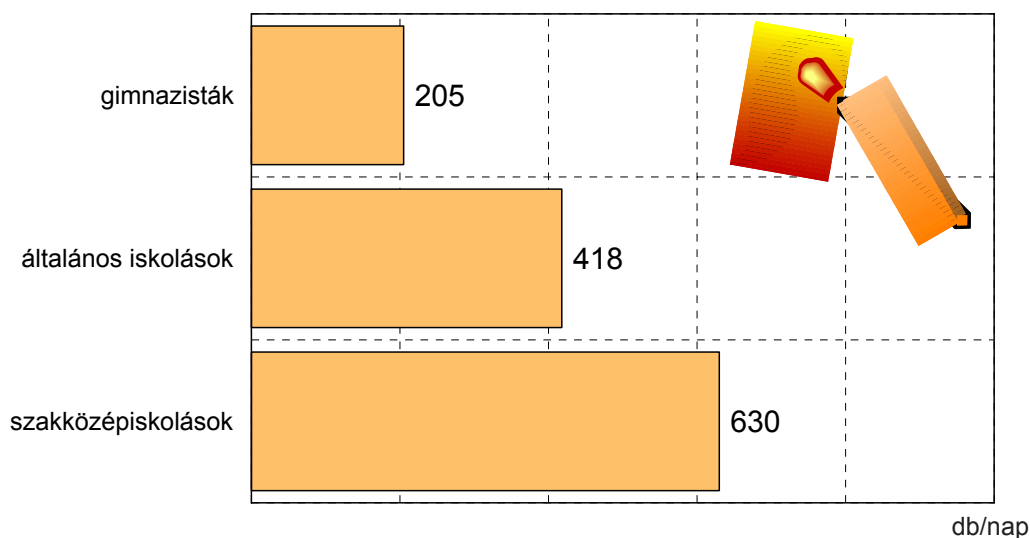
A dohányos tanulók naponta átlagosan 6.7 szál cigarettát szívnak el. (A magukat rendszeres dohányzónak vallók 10.2-öt, az alkalmanként dohányzók 2.3-at.) A dohányzó fiúk és a szakközépiskolások az átlagnál többet szívnak, de erősebb dohányosokat találtunk a képzetlenebb szülők gyengébben tanuló gyermeki között is.

A dohányos tanulók által naponta elszívott cigaretta mennyisége a különböző alcsoportokban

	elszívott szál
férfi	8.0
nő	5.2
képzetlen szülők gyermeke	15.8
szakmunkások gyermeke	5.8
érettségizettek gyermeke	5.6
diplomásak gyermeke	9.0
gimnazisták	4.8
szakközépiskolások	8.8
általános iskolások	5.9
gyenge tanulók	11.1
közepes tanulók	7.3
jó tanulók	4.9
jeles tanulók	4.0
ÁTLAG napi szál	6.7

A korosztályi dohányzási arány és a dohányosok által elszívott napi cigaretta mennyiségének ismeretében meghatározható, hogy a százhalombattai tanulók naponta kb. hány szál cigarettát szívnak el mindösszesen. A gimnáziumok tanulói kb. 200 szál cigarettát szívnak el egy átlagos napon, a szakközépiskolások körében naponta 630 szál cigaretta megy el, az általános iskolások pedig 420 szálát szívnak el naponta.

Az iskolások által elszívott napi cigaretta mennyisége



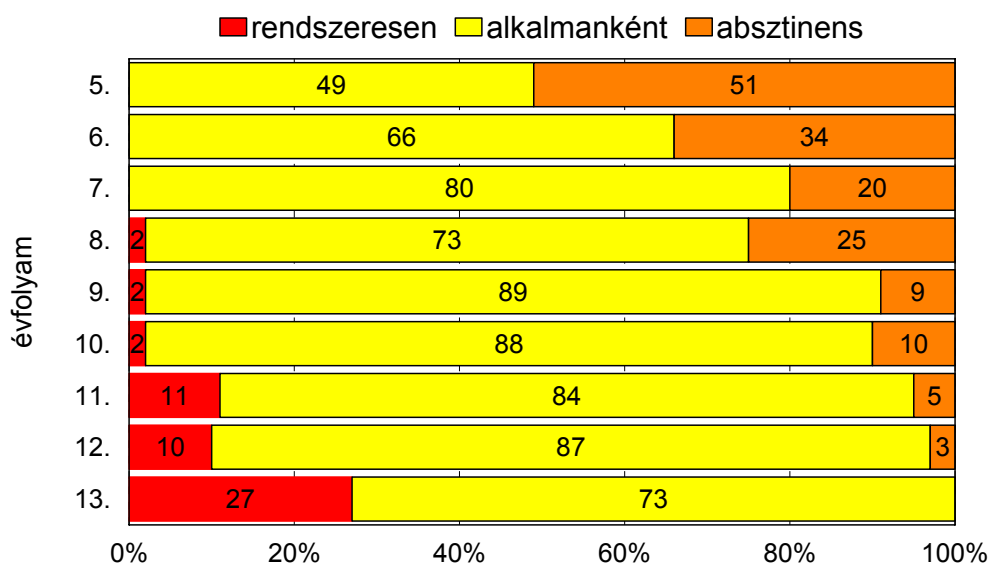
Ha mindent összeadunk a Százhalombattán tanuló 5-13 évfolyamos tanulók - durva

becsléssel - naponta több mint 1200 szál cigit színek el. Ez heti átlagban több mint 8 ezer, s éves szinten pedig 460 ezer szál elfüstölését jelenti.

A magyar társadalomban a legelterjedtebb pszichoaktív szer, "drog" az alkohol. Ez érezhető a százhalombattai mintában is, ugyanis a vizsgált tanulók mindössze egynegyede (25 százalék) nem ivott még soha alkoholt. A középiskolásoknál a rendszeres alkoholfogyasztók és az absztinensek aránya egyaránt 7-7 százalék, az általános iskolásoknál a rendszeresen ivók 1, az absztinensek pedig 34 százalékban vannak jelen³.

Ha a nemek dimenziójában vizsgáljuk a kérdést, kiderül, hogy a rendszeresen alkoholt fogyasztó tanulók többsége férfi, míg a lányok körében az alkalmankénti ivók vannak egy kicsit felülreprezentálva. Az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy míg az középiskolák elsőseinek és másodikosainak csak 2 százaléka iszik rendszeresen (saját bevallásuk szerint), addig a harmadikosainak már 11 százaléka rendszeres ivó.

Alkoholfogyasztás az évfolyam mentén



Az alkoholfogyasztás gyenge kapcsolatban van a tanulmányi eredmény alakulásával is. Míg a jeles tanulóknak 28 százaléka nem ivott soha alkoholt, addig a jó tanulóknál ez az arány már 23, a közepes diákoknál pedig már csak 20 százalék.

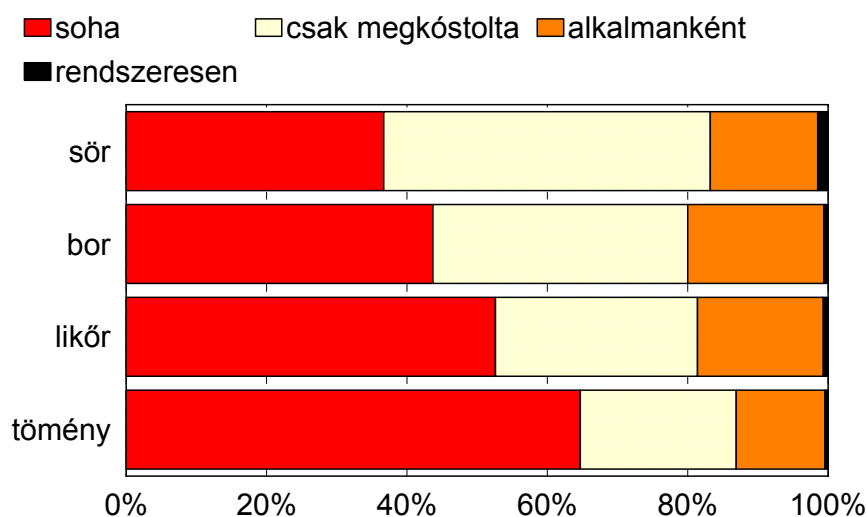
A különbözőféle alkoholtermékek fogyasztása nem egyenletesen oszlik meg. A tanulók körében a hagyományos kategóriák közül a legelterjedtebb a bor és a likőrök

³ Rendszeres ivónak azt minősítettük aki sört, bort, töményt vagy likőrt naponta vagy hetente fogyaszt.

fogyasztása, melyet tipikusan alkalmankénti fogyasztás jellemez, ritkábban isznak töményt a tanulók (több mint 60 százalékuk még soha nem ivott). Ettől eltér a sör fogyasztási szokása, melyet abszolút értékben nem sokkal magasabb, ám gyakoriságban jelentősebb fogyasztási arányszám jellemez.

A fenti számok hátterét vizsgálva jelentős eltéréseket tapasztalhatunk. Sörivónak a lányok 11, a fiúk 22 százaléka minősíthető, s a bort és töményt fogyasztók között is kétszer több a fiú, mint a lány, ellenben a likőrök fogyasztását a tanuló neme nem befolyásolja.

A különböző alkoholtípusok fogyasztásának gyakorisága a tanulóknál



A gyakoriság mellett az elfogyasztott alkohol mennyisége is nagyon fontos összetevő. A megkérdezett tanulók 17 százaléka legalább egyszer már berúgott. (6 százalékánál ritkán, fordul elő, 9 százalékuknál már gyakrabban fordul elő és 2 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy mindig (!) berúg, amikor iszik.) A fiúk, a gyengébb tanulók és a szakközépiskolások, a bejárós középiskolások és az Újtelep-Urbáriumon lakó diákok az átlagnál egy kicsit gyakrabban részegednek le, rúgnak be, ugyanakkor a szülő iskolai végzettségétől mindez független.

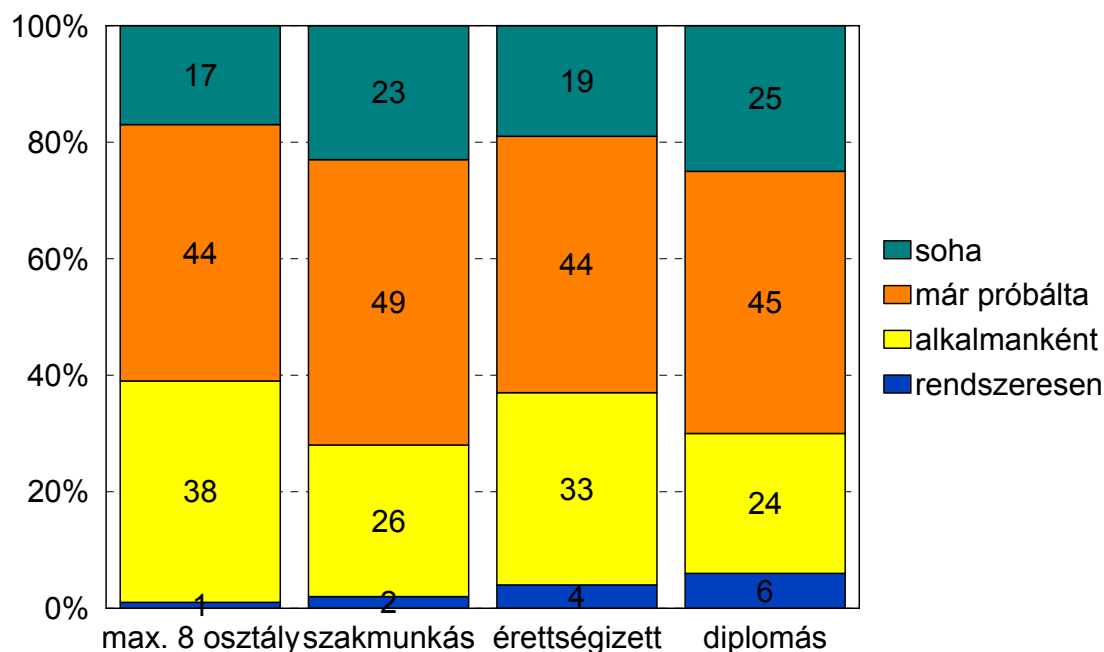
Bár nem sorolják a klasszikus egészségkárosítási módozatok közé a kávé fogyasztását, ugyanakkor túlzott fogyasztása, életformává válása esetén - különösen hosszabb távon - gyengíti a szervezetet, ugyanúgy megbontja az egészséges rendszert, mint bármely más pótszer, ha szenvedéllyé válik (naponta 6-8 csésze kávé elfogyasztásának már jelentős

Abstinens az, aki soha nem is próbált ki sem sört, sem bort, sem töményt, sem pedig likőrt.

veszélyei lehetnek). A kérdezett diákok 3 százaléka rendszeresen, 28 százaléka alkalmanként szokott kávét inni. Azok aránya, akik kipróbálták ugyan, de nem fogyasztanak 46 százalék. A kávézók aránya - ahogy az feltételezhető - az iskolai évek alatt az életkor emelkedésével nő. A középiskola kezdő évfolyamán 4 százaléknyi a rendszeres kávéfogyasztó tanulók aránya, s további 35 százalék az alkalmankénti kávézóké, ezzel szemben a végzősöknél 11 százalék a rendszeresen kávézók aránya, s az alkalmankénti fogyasztók köre is 40 százalékra bővül.

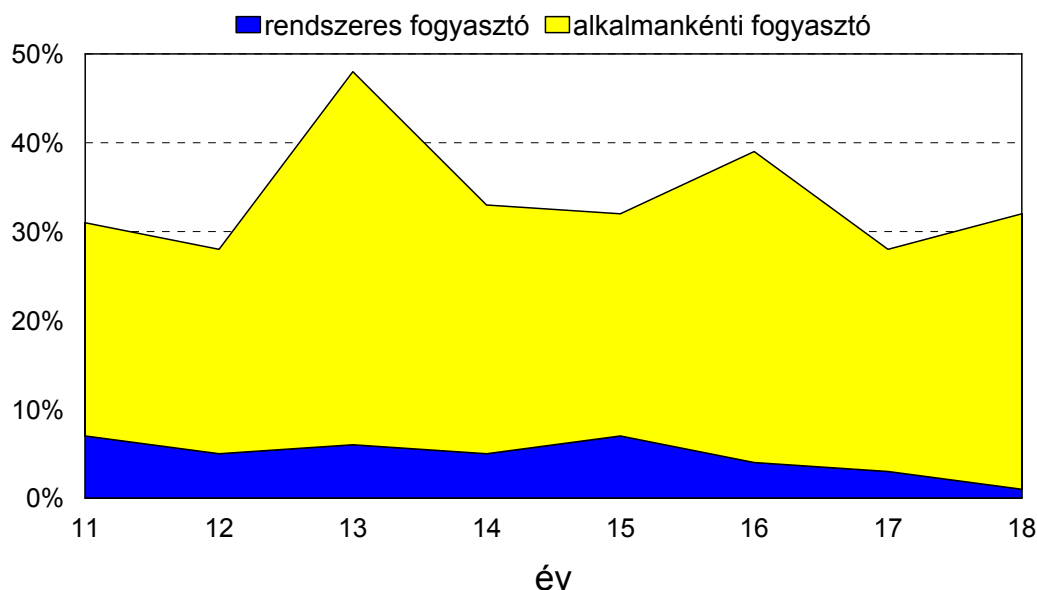
A kávéfogyasztás intenzitása nem független a szülő iskolai végzettségétől sem. Érezhető tendencia, hogy az alkalmankénti dohányosok aránya a szülő iskola végzettségnek emelkedésével csökken, ugyanakkor a rendszeresen kávézók aránya nő. Míg a szakmunkások gyerekeinek csupán 2 százaléka iszik rendszeresen kávét, addig a diplomások gyerekeinek már 6 százaléka.

A kávé fogyasztása a szülő képzettségének dimenziójában



Az utóbbi években a fiatalok körében fokozatosan elterjedt egy másik értágító, serkentő hatású legális doppingszer, az energia ital. Az energia italt (pl. Red Bull, Pop, Energy Bomba) a százhalombattai tanulók 60 százaléka próbálta ki eddig, 5 százalékuk rendszeres, 28 százalékuk alkalmi fogyasztónak vallja magát e tekintetben. Az energia italokat tipikusan a fiúk fogyasztják. Az energia ital az egyetlen olyan pszichoaktív szer, melynek rendszeres fogyasztása nem középiskolások körében a magasabb, hanem az általános iskolásoknál.

Energia ital fogyasztása az életkor mentén

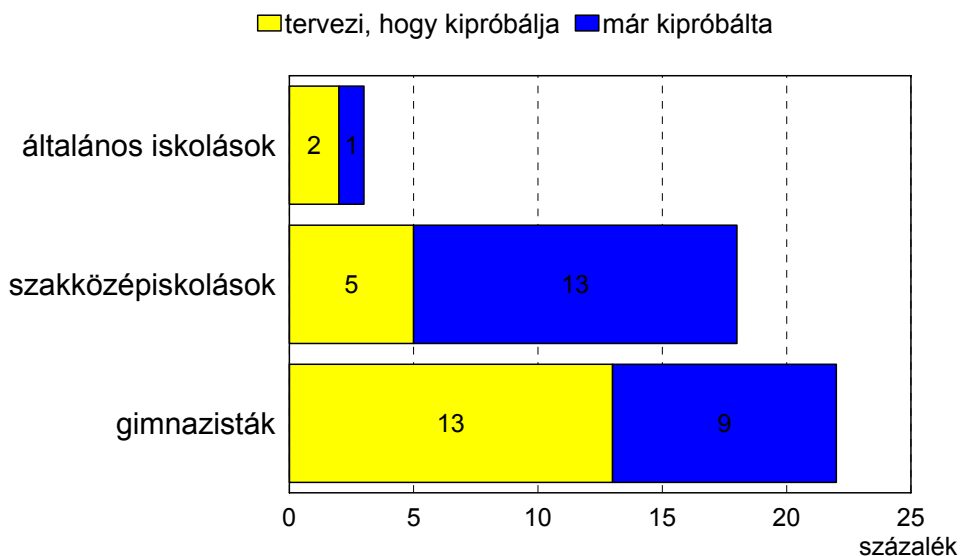


A legális szereknél sokkal kevésbé elterjedt a kábítószer fogyasztása. A kérdezett tanulók 90 százaléka egyértelműen elutasítja, még nem próbált ki és nem is akar kipróbálni semmilyen klasszikus értelemben használt kábítószerrel. További 5 százaléka sem fogyasztott ugyan, de már gondolt rá, hogy kipróbálja. Megkérdezett tanulók 5 százaléka alkalmi drogfogyasztó - saját bevallása alapján⁴. Azt, hogy a kábítószer fogyasztása mindössze a tanulók egyhuzadát érintené, fenntartásokkal kell kezelnünk, valószínűsíthető, hogy a valós arány ennél sokkal magasabb, ugyanis a megkérdezett tanulók egyharmada ismer olyan fiataalt, aki kábítószerrel fogyaszt, 16 százaléka a barátai körében is van drogos, s 15 százaléka személyesen ismer olyan fiataalt, aki kábítószerrel árusít. Tapasztalataink szerint a kábítószerrel fogyasztó tanulók jelentős része a kormány szigorú büntetőpolitikájából fakadó törvénymódosítás óta (BTK szigorítás) rejtőzködve marad, még az anonim kérdőívekben sem vállalja drogfogyasztását, tudva, hogy jogilag is elítélhető cselekedetről van szó.

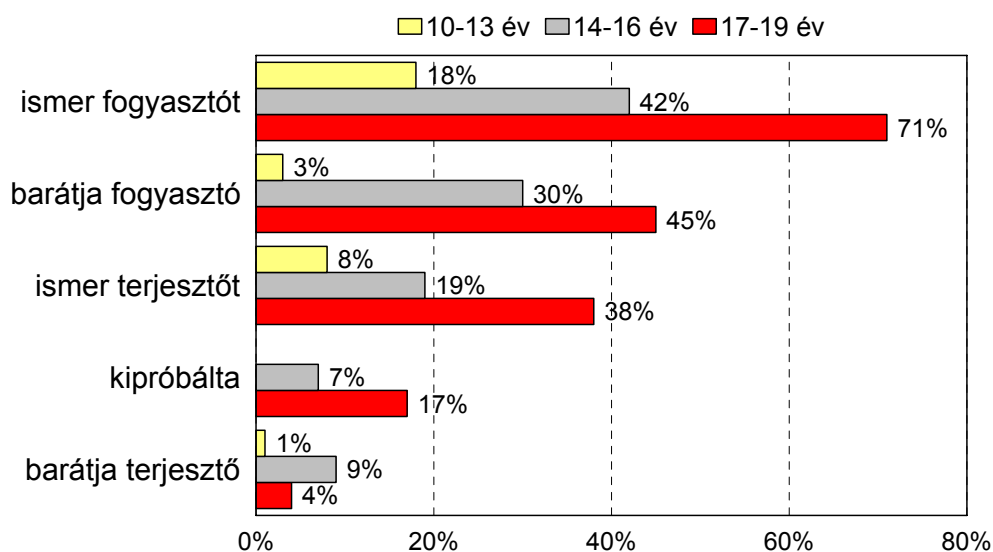
A városon belül a háromféle képzési típusban eltérő arányban vannak drogfogyasztók. A tanulók önbevallása alapján a szakközépiskolások között van a legtöbb drogfogyasztó, míg a kipróbálást tervezők aránya a gimnazisták között a legmagasabb.

⁴ Azt sem szabad elfelejteni, hogy kérdezett tanulók többsége még általános iskolás.

A kábítószer kipróbálása



A tanulók kábítószerrel való kapcsolata



Érdeemes megnézni, hogyan alakul a százhalombattai tanulók kábítószerrel való kapcsolata az életkor dimenziójában. Jól látható, hogy mind a fogyasztás, mind pedig a terjesztés tekintetében aktívabbá válik a kapcsolat az életkor emelkedésével. A kábítószer kipróbálását tekintve a 7 százaléknyi bevallott 14-16 éves fogyasztó a nagykorúság elérésére 17 százalékra nő, azok aránya akik tudnak arról, hogy barátjuk már fogyasztott drogot, közel 50 százalékra nő. A leglazább kapcsolat az “ismer fogyasztót” kategória. Azon

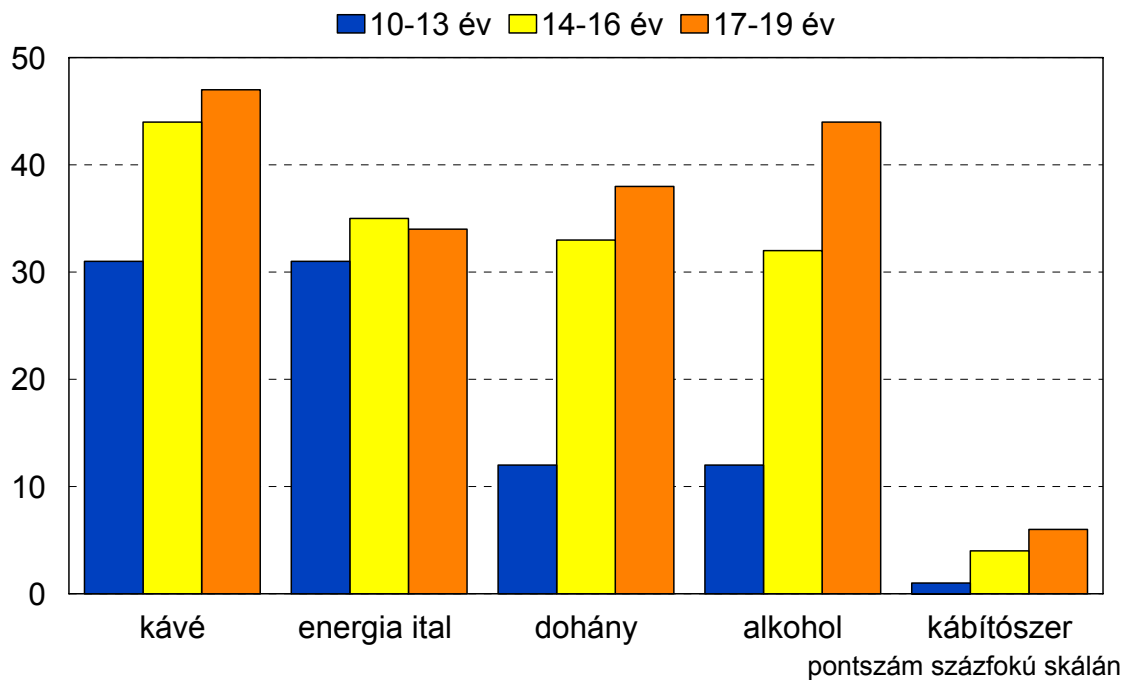
tanulók aránya, akik ismernek (vagy úgy gondolják, hogy ismernek) kábítószer fogyasztó fiatalot a 10-13 éveseknél még "csak" 18 százalék, a középiskola végzőseinél már 71 (!) százalék.

A kábítószer fogyasztók körében erősebb korcsoporthatás mutatható ki, mint a dohányosoknál. A drogozó fiatalok 90 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van kábítószer fogyasztó barátja. Akik nem fogyasztottak még, de már gondoltak rá 85 százalékban rendelkeznek drogos baráttal, 58 százalékuk drogdívert is ismer. Ezzel szemben, akik soha nem is gondoltak arra, hogy kipróbáljanak valamilyen kábítószer, 89 százalékban mondták, hogy nincs kábítószer fogyasztó barátjuk.

A kábítószeres és azok hatásai között jelentős különbségek vannak, így nem lehet közömbös számunkra, hogy a kábítószer kipróbálók, illetve a kábítószeresek elől el nem zárkózók milyen szerekekkel kísérleteznének, milyen szereket próbálnának ki. Nem igen említettek a tanulók a központi idegrendszerre depresszív hatású, kábító-fájdalomcsillapító hatású opiátokat (heroin, metadon) és a pszichotrop hatású pótszereket, szerves oldószereket (ragasztó, habpatron, hígító, csavarlazító). A stimulánsok, mint például a speed a vagy a kokain 8 említést kaptak (ebből 6 a speed). Ezek a szerekek általában serkentőleg hatnak a központi idegrendszerre, motoros nyugtalanságot, a fizikai és pszichés teljesítőképesség növekedését idézik elő. A legnépszerűbb kábítószeres a hallucinogén anyagok (extasy, LSD, marihuána, hasis), 36 említést kaptak. Ezek közül is kiemelkedik a marihuána, általában (dohánnyal keverve) cigaretta formájában elszívják. Ezek az anyagok olyan vegyületek, amelyek átmeneti pszichózist váltanak ki. Népszerűségüket elsősorban annak köszönhetik, hogy nem okoznak testi függőséget (bár ezt egyes szerzők vitatják), s nem járnak elvonási tünetekkel sem. Hatásukat tekintve egyszerre izgatóak és nyugtatóak, a tér- és időérzéklet megszüntetik, gyönyörködtető hallucinációk jellemzik.

A baráti kör vizsgálatára létrehoztunk egy mutatót, amely a válaszadó baráti körében a rendszeres dohányos és drogfogyasztókat jelöli. Akinél mind a két változó igen választ adott, azokat úgy tekintettük, mint akiknek a baráti köre veszélyes, ezek aránya a mintán belül 11 százalék. Az ilyen veszélynek egyáltalán nem kitett fiatalok a minta 44 százalékát alkotják. (A Százhalombattán tanuló általános iskolások 4 százalékának veszélyes a baráti köre ebből a szempontból, a gimnazistáknál 22, a szakközépiskolásoknál 28 százalék ez az arány.)

A pszichoaktív szerek fogyasztási indexének alakulása



Az ötféle egészségkárosító tevékenység intenzitását százfokú skálára vetítettük. Az adott szer fogyasztási indexe minden esetben 0-100 közötti szám és azt mutatja meg, hogy az adott válaszoló milyen mértékben rombolja saját egészségét. Minél nagyobb az index értéke, annál intenzívebb károsításnak van kitéve a tanuló szervezete. Az index értéke a kávé fogyasztás esetében a legmagasabb, 37 pont. A dohánytermékek fogyasztási indexe 22, az energia italoké 33, az alkoholé pedig szintén 22 pont százfokú skálán. A fenti diagram az egyes pszichoaktív szerek fogyasztási indexének alakulását mutatja az életkor dimenziójában.

A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes iskolatípusokban és városrészenként eltérő, az alábbiak szerint alakul.

A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes képzési típusokban

	<i>általános iskola</i>	<i>gimnázium</i>	<i>szakközépiskola</i>
<i>kávé</i>	33	46	45
<i>dohány</i>	15	38	35
<i>energia ital</i>	31	38	34
<i>alkohol</i>	14	38	38
<i>kábítószer</i>	1	4	6
összesített átlag	18	32	31

pontszám százfokú skálán

A pszichoaktív szerek fogyasztásának intenzitása az egyes településrészekben

	<i>Óváros</i>	<i>Dunafüred</i>	<i>lakótelep</i>	<i>Újtelep- Urbárium</i>	<i>bejárósok</i>
<i>kávé</i>	33	38	35	48	38
<i>dohány</i>	14	21	20	36	24
<i>energia ital</i>	24	36	33	42	30
<i>alkohol</i>	15	22	20	27	29
<i>kábítószer</i>	0	2	2	2	3
összesített átlag	17	24	22	32	25

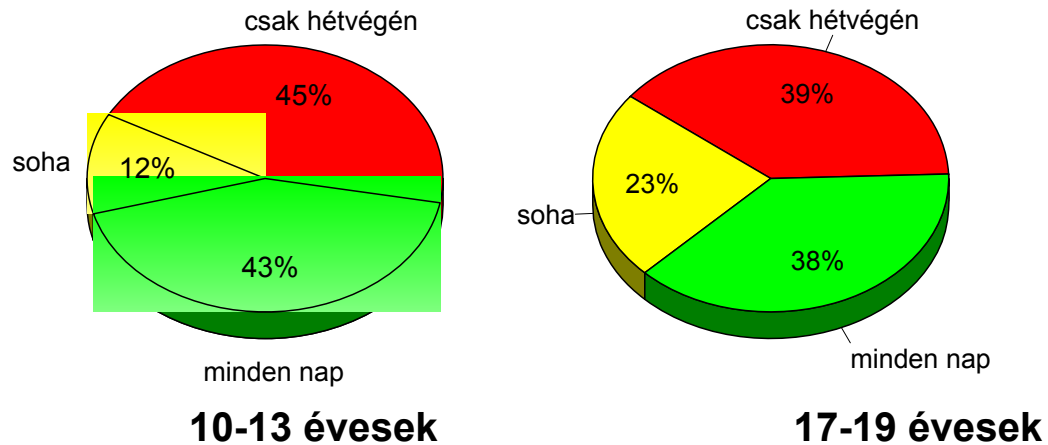
pontszám százfokú skálán

A korrelációs számítások igazolták azt a feltételezést, hogy a dohányzás, a kábítószer és az alkoholfogyasztás nem független egymástól. A legtöbb kábítószer-élvező egyben rendszeres alkoholfogyasztó ($r=0,30$) is. Az alkoholfogyasztás és a dohányzás közötti korreláció igen erős ($r=0,63$), s kimutatható az összefüggés a dohányzás és a kábítószer fogyasztás között is ($r=0,31$).

4.2 Egészségmegőrzés

A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ezek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. A diákok kevesebb mint fele (44 százalék) minden nap, 42 százalékuk csak hétfévente szokott otthon, elindulás előtt reggelizni, 14 százalékuk pedig soha sem reggelizik. Az életkor emelkedésével jelentősen csökken a naponta otthon reggelizők aránya.

Szoktál otthon reggelizni?

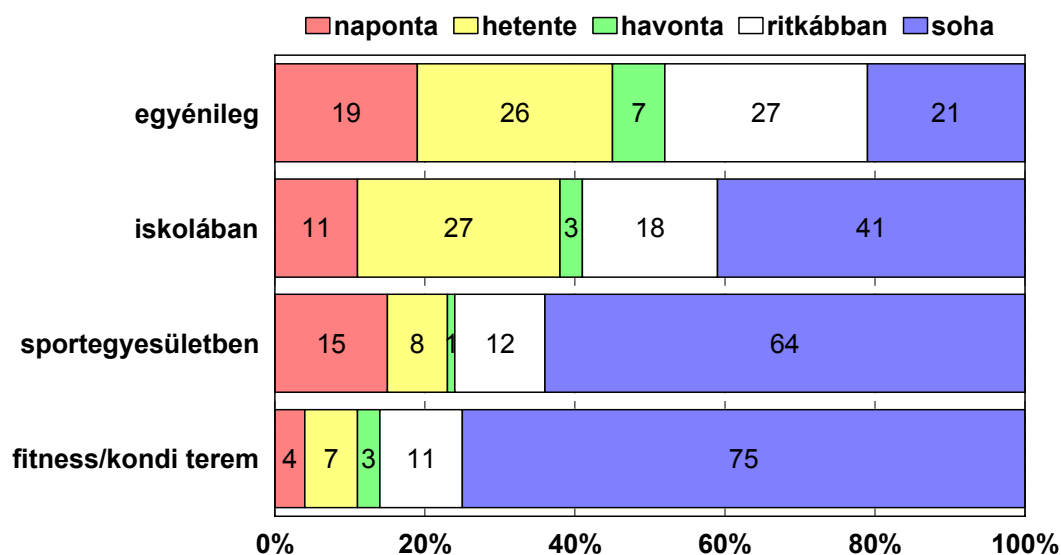


Az életmóddal kapcsolatos másik elterjedtebb probléma a rendszeres testmozgás, a sport hiánya. Kérdéseinkkel azt próbáltuk vizsgálni, hogy az iskolai tanórán kívüli lehetőségek közül melyiket és milyen mértékben használják ki a vizsgált mintába került 5-13. osztályos fiatalok.

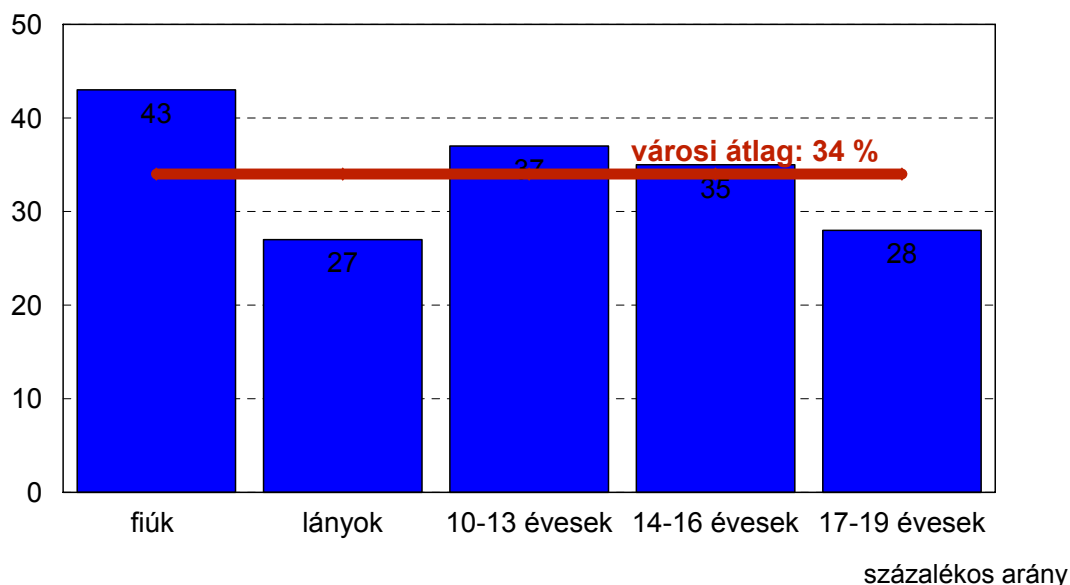
A legelterjedtebb testedzési mód az otthon vagy egyénileg végzett (pl. futás, úszás, kerékpározás) mozgás, ezt végzik a legmagasabb arányban naponta, hetente és havonta is. Erről a mozgásformáról csupán 21 százalék nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem végzi. A második legelterjedtebb sportolási mód az iskolában tanórán kívüli sportolás. Ezzel a lehetőséggel legalább heti rendszerességgel a megkérdezettek 38 százaléka él. Itt már 41 százalék a teljes elutasítás.

Az egyesületekben aktívan (naponta vagy hetente) sportolók kevesebben vannak (23 százalék) e korcsoport tagjai között, ám ez így is átlagon felüli aránynak minősíthető. A sportegyesületben naponta és hetente sportolók túlnyomó többsége a fiúk közül kerül ki. A kondi termek, fitness klubok alapvetően alkalmi testedzési formák közé sorolhatók, a naponta és hetente gyakorlók aránya a itt legalacsonyabb a négy választható forma közül, s a tanulók háromnegyede soha sem jár ilyen termekbe. Ez a testedzési mód is inkább a fiúkat jellemzi. A vizsgált korcsoport tagjainak 7 százaléka soha, semmilyen formában nem sportol. Azok aránya akik valamennyi lehetséges mozgásformát kisebb-nagyobb rendszerességgel végzik 23 százalék.

A fiatalok sportolási szokásai



A napi rendszerességgel sportoló tanulók aránya



Mindent összevetve a megkérdezett tanulók 34 százaléka mozog napi rendszerességgel az iskolai tanórán kívül, s ez igen magas arány. Jellemző, hogy a fiúk, az alacsonyabb évfolyamon tanulók fiatalabb tanulók és a jobb tanulmányi eredményt elérő

diákok az átlagnál sportosabbak, rendszeresebben mozognak.

4.3 A diákok pszichés állapota

A tanulók élethelyzetét, élményvilágát egészségi állapotát is felmérő kutatásunk nem lenne teljes a diákok pszichés állapotának vázolója nélkül.

A tanulók többsége a lelki állapotára vonatkozó negatív jellemzőket általában nem érezte magára nézve igaznak, ugyanakkor a vizsgált iskolások harmada kisebb nagyobb intenzitással, de küszködik valamilyen lelki problémával.

A következő állításokat mennyire érzed igaznak magadra nézve?

Általános iskolások	teljesen %	inkább igen %
Gyakran idegeskedem.	12	30
Gátlásos vagyok.	4	22
Néha úgy érzem, hogy senkinek sincs rám szüksége.	6	17
Gyakran fog el félelemérzés.	7	15
Sokszor magányosnak érzem magam.	5	15
Általában rosszul alszom.	4	10
Kerülöm a társaságot.	3	6
Középiskolások	teljesen %	inkább igen %
Gyakran idegeskedem.	13	37
Gátlásos vagyok.	3	31
Néha úgy érzem, hogy senkinek sincs rám szüksége.	5	13
Sokszor magányosnak érzem magam.	3	14
Gyakran fog el félelemérzés.	2	11
Általában rosszul alszom.	1	4
Kerülöm a társaságot.	1	4

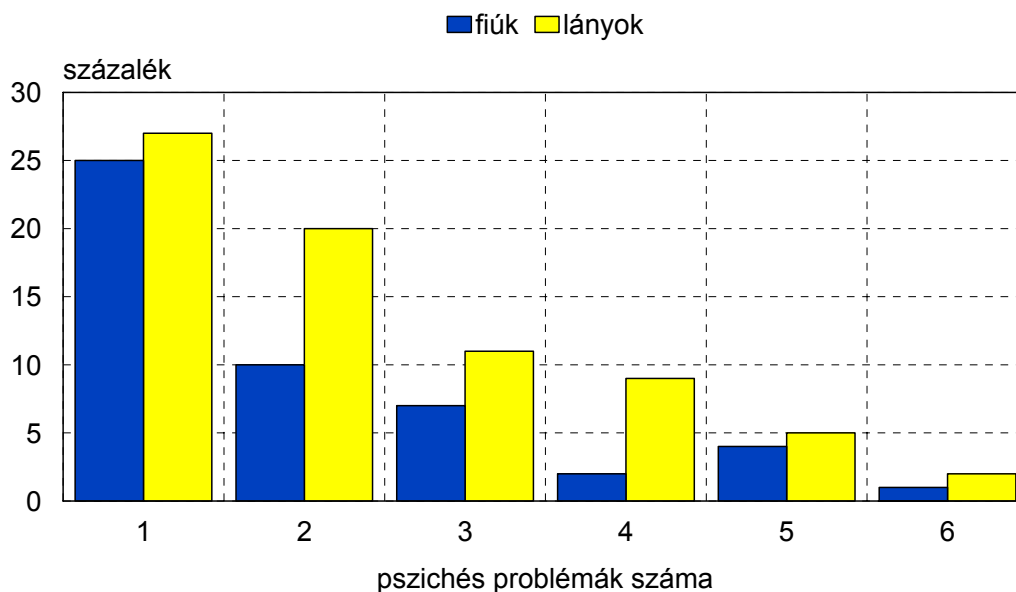
A diákok közel fele nyilatkozott úgy, hogy gyakran idegeskedik 23 százaléka érzi néha úgy, hogy senkinek sincs rá szüksége. A gátlásossággal 29 százaléknak, a magány érzetével és félelemérzéssel pedig minden ötödik tanuló küzd több kevesebb rendszerességgel. Az alvászavar 11 százaléknál jelentkezik.

Ha összevonjuk a pszichés problémákat (félelemérzés, magány, gátlások, alvászavar, idegesség, feleslegesség érzése) egy közös változóba, akkor megdöbbentő, hogy 62 százaléknál találtunk legalább egy itemet, 36 százaléknál minimum kettőt, s a tanulók egyötödénél három vagy több pszichés probléma alkalmankénti vagy gyakori előfordulását regisztráltuk. Gyakran fordul elő legalább egy "tünet" a tanulók 19 százaléknál, kettő vagy

több 7 százalékuknál. Érdekes összegezni a pszichés problémákat egy közös változóba, mely egy 0-100 közötti szám lesz. Az index városi átlagpontszáma 27.

A lelki problémákkal szignifikánsan magasabb arányban küszködnek a lányok és a képzetlenebb szülők gyermekei valamint a közepes tanulók.

Az pszichés problémák előfordulási aránya

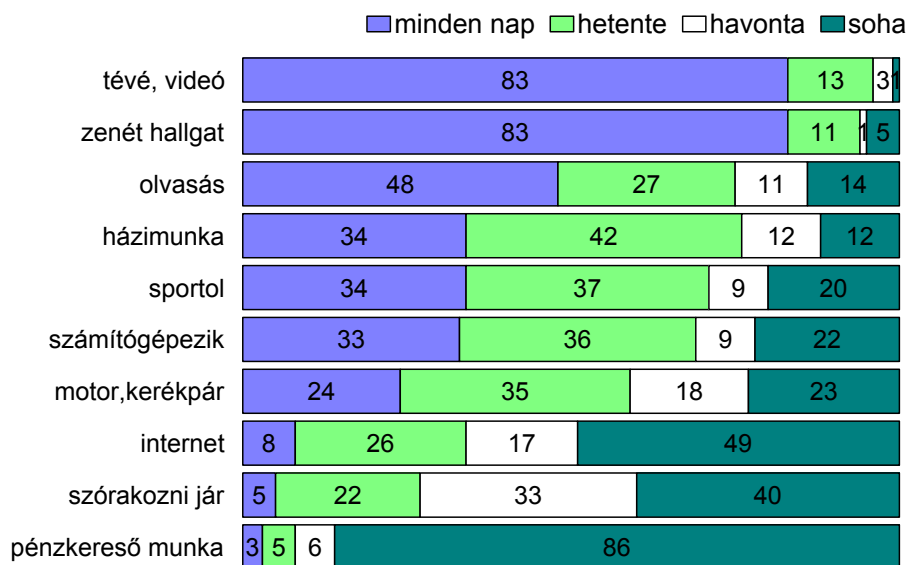


A százhalombattai tanulók többségének, 63 százalékának nincs határozott példaképe. A választott példaképek legnagyobb része a közvetlen családból (szülők, testvérek, egyéb rokonok), illetve ismerősi körből kerültek ki. Ezek az említések adták az összes említés felét, vagyis a fiatalok példaképei a közhiedelemmel ellentétben nem feltétlenül a külföldi sztárok, hanem a körülöttük élő hús-vér emberek. Ez persze a környezettől függően lehet pozitív és negatív egyaránt, de úgy gondoljuk, hogy ennek elsősorban pozitív hatása van. Az ismerősök mellett egytizednyi sportoló, 17 százaléknyi színész/énekes lett felsorolva példaképként, s a rangsorban csak az ötödik helyre szorultak a média sztárok, sikeres helyi vagy nemzetközi szintű vállalkozók, jó szakemberek.

5. SZABADIDŐ

A fiatalok életében meghatározó jelentősége van annak, hogy a szabadidejüket milyen módon töltik, mire van egyáltalán lehetőségük. A kérdőíves felmérésben a fiataloknak tíz szabadidős tevékenységet kellett értékelniük, hogy melyiket milyen gyakran végzik.

Mit csinálsz szabadidődben?



A fiatalok szabadidős tevékenysége valamivel enyhébben ugyan, de éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a felnőttek esetében. Az első két helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést. A tévé és a videó a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység, és a legkényelmesebb is. Ez egyébként nem a fiatalok sajátossága, a felnőttek is ezt jelölik meg a leggyakoribb szabadidős tevékenységnek. A zenehallgatás már annyira természetes (akár háttérként), hogy nem is feltűnő, a fiatalok 83 százalékának otthonában minden nap szól a zene.

A könyvek és magazinok olvasása napi rendszerességgel a tanulók 48 százalékát jellemzi, további 27 százalékuk hetente vesz kezébe újságot vagy könyvet. A házimunka magas - heti - említése azt mutatja, hogy a családok többségében van belső munkamegosztás, legalábbis a fiatalok így látják. Ez természetesen nem klasszikus szabadidős tevékenység, hiszen a többség kötelezőként éli meg. A könyvet sokak szerint felváltó számítógépet napi rendszerességgel 33, hetente további 36 százalékuk használja, s ez nem alacsony, hiszen azt jelenti, hogy kétharmaduk rendszeresen hozzájut a géphez. A mélyebb elemzés kimutatta,

hogy a virtuális valóság igen gyors előretörése csak részben a történik hagyományos formák rovására (pl. könyvolvasást kevésbé érinti, ellenben a szórakozni járást annál inkább). Ezek után már nem annyira meglepő a szórakozni járás viszonylag alacsony említési aránya.

Jellemző, hogy az internetes közösséggel aktívabb kapcsolatuk van a tanulóknak, mint a szórakozó helyekkel, magasabb arányban említették a napi és heti internetezést, mint a szórakozni járást. Ez utóbbit a többség jellemzően havonta vagy ritkábban végezi.

A fiatalok által említett pénzkereső munkát nézve el lehet gondolkodni azon, hogy ez bizonyos értelemben negatív (ha más tevékenység helyett, kényszerből kell dolgozni), bizonyos értelemben viszont pozitív lehet (ha a szocializáció folyamatába megfelelően épül be).

Nemek szerint vizsgálva a válaszokat elmondható, hogy a lányok az átlagnál gyakrabban olvasnak és végeznek házi munkát, míg a fiúk körében a napi sportolás, az internetezés és az ezzel összefüggő számítógépezés említése magasabb.

A szabadidős tevékenységek alapján, klaszteranalízissel csoportokba soroltuk a fiatalokat. A számítógépes elemzés három csoportot különböztetett meg. A következő táblázat a három csoport szabadidős tevékenységének rangsorát mutatja.

	1. csoport (N=169)	2. csoport (N=148)	3. csoport (N=106)
1.	zenehallgatás	zenehallgatás	tévé, videó
2.	tévé, videó	tévé, videó	zenehallgatás
3.	könyv, újság olvasás	könyv, újság olvasás	házi munka
4.	sport	számítógép	számítógép
5.	házi munka	sport	könyv, újság olvasás
6.	motor, kerékpár	házi munka	motor, kerékpár
7.	számítógép	internet	sport
8.	pénzkereső munka	motor, kerékpár	szórakozás
9.	szórakozás	szórakozás	internet
10.	internet	pénzkereső munka	pénzkereső munka

Mint látható, a klaszteranalízis során is visszatükröződnek az említési arányok. A zenehallgatás és a tévé, videó mindhárom csoportban előre került. Miután a klaszteranalízis a különbségeket próbálja megmutatni, kijelenthetjük, hogy a zenehallgatás és a tévézés, videózás bármely csoportnak, fiatalnak a leggyakoribb szabadidős tevékenysége.

Az első csoportban a számítógépezés, az internet átlagosan gyakoribb tevékenység, ellenben a sport és a pénzkereső munka említési aránya átlag alatti. Ez a csoport az átlagnál

többet olvasnak könyvet/újságot is s ez is azt igazolja, hogy a elektronikus és a nyomtatott kiadványok forgatása nem egymást kizáró tevékenységek. A második csoportban a sportosabb tanulók vannak, neki sokkal fontosabb a mozgás, mint a számítógépezés, a házi munka vagy a szórakozás. A harmadik a “konform” csoport, ők gyakrabban végzik a házi munkát, mint a sportolást vagy a számítógépezést s átlag feletti arányban járnak szórakozni is.

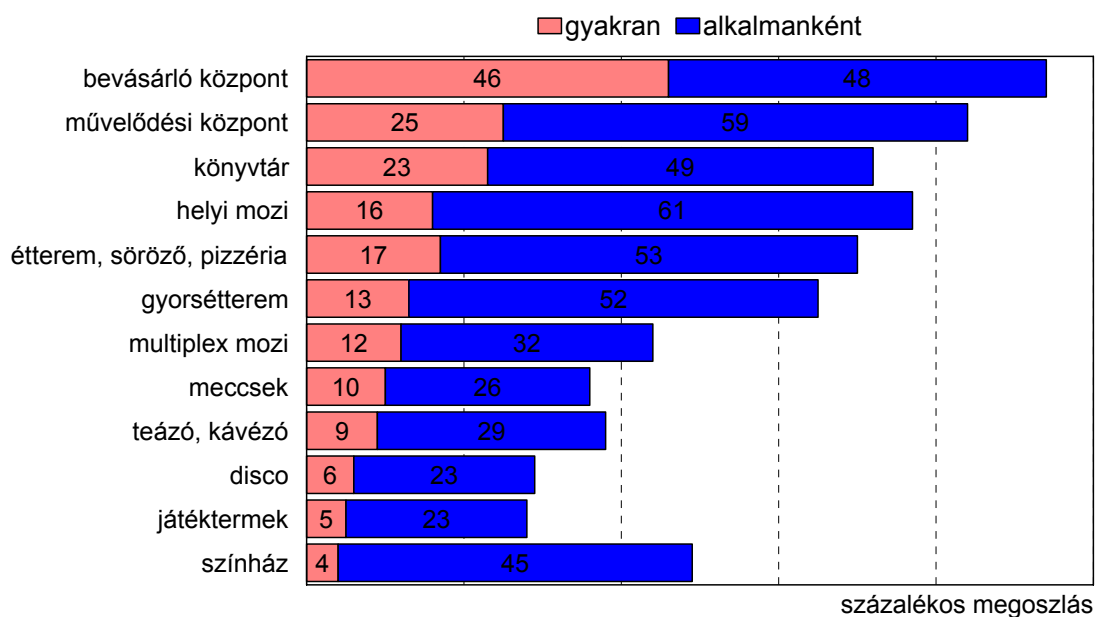
Az egyes csoportok eltérő jellemzőkkel bíró fiatalokból állnak. Az elsőben az átlagosnál nagyobb arányban vannak a fiúk, szakközépiskolások, a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező apák gyermekei, a jobb tanulók és az idősebbek. A másodikban sok az alacsonyan iskolázott apa gyermeke, a gyengébb tanuló és a fiatalabb válaszadó. A harmadik csoportban az átlagosnál nagyobb arányban vannak a lányok, a közepesen iskolázott szülők gyermekei és az általános iskolások.

A szabadidő eltöltésének milyensége mellett rákérdeztünk arra is, hogy ez mely intézményeket, programokat érint. Itt a leggyakrabban említett helyszínek, intézmények, helye nem meglepő. A fiatalok által leggyakrabban látogatott intézmények a bevásárló központok, 46 százaléka gyakran, további 48 százaléka alkalmanként megfordul bennük. A művelődési központ, a helyi mozi, illetve a város éttermei, sörözői, pizzériái inkább alkalmankénti találkozó és szabadidő eltöltési helyszínei a százhalombattai tanulóknak. A Campona bevásárló és szórakoztató központban lévő multiplex mozit 12 százalékuk látogatja gyakran, 32 százalékuk néha teszi ezt, a gyorséttermekben (melyek nemcsak étkezési, hanem találkozási célokat is szolgálnak) minden tizedik tanuló kifejezetten gyakran megfordul, további 52 százalékuk alkalmanként tér be.

Sokan említették a könyvtárat is, bár itt azért figyelembe kell venni, hogy az iskolai kötelezettségekkel kapcsolatban is gyakran kell könyvtárba járni, ami nem feltétlenül szabadidős tevékenység a fiatalok szemében. Némileg meglepő a diszkó alacsony említési aránya (bár figyelembe kell venni, hogy a megkérdezett tanulók közel kétharmada általános iskolás volt), a játékterem 5 százalék rendszeres és 23 százalék alkalmankénti látogatója azonban elgondolkodtató.

Nemek szerint nyolc esetben találtunk jelentős eltérést. A lányok gyakrabban járnak könyvtárba, színházba, a művelődési központ rendezvényeire, teázókba, kávézóba és a bevásárló központokban is sokkal többször fordulnak meg. Míg a lányok 55 százaléka kifejezetten gyakran jár “shoppingolni”, addig a fiúknál ez az arány csak 37 százalék. Ugyanakkor a fiúk rendszeresebben látogatják a multiplex mozit, játéktermet és a meccseket.

Látogatod az alábbi intézményeket?



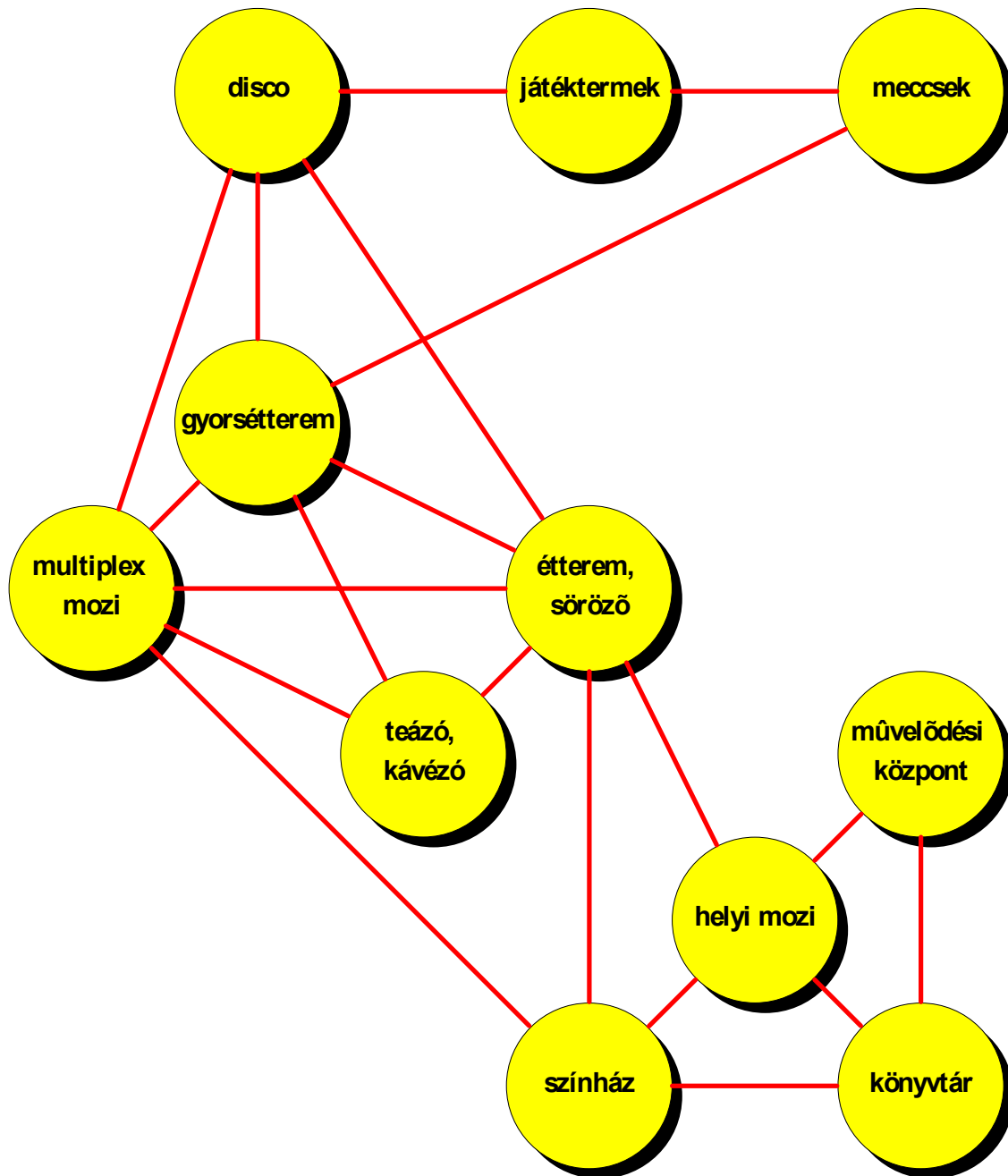
Iskolatípus szerint is jelentősen eltér a szabadidő eltöltésének helyszíne. Az alábbi táblázatból kiolvasható, hogy a gimnazisták sokkal magasabb arányban töltik idejüket a bevásárló központokban, a város vendéglátó-ipari helyein, de gyakrabban járnak moziba, és diszkóba is. A könyvtár és színház említése aránya az általános iskolások körében átlag feletti, s e mögött iskolai kötelezettségeket lehet sejteni.

Az egyes intézményeket gyakran látogatók aránya az iskolatípus szerint

	általános iskolások	gimnazisták	szakközépiskolások
bevásárló központ	37	52	30
művelődési központ	29	28	12
éttermek, sörözők, pizzériák	15	24	19
könyvtár	27	22	14
gyorséttermek	10	21	20
helyi mozi	16	21	13
multiplex mozi	11	19	14
teázók, kávézók	8	16	9
meccsek	8	16	12
disco	4	12	9
játékterem	5	3	3
színház	5	2	3

említési százalék

A szabadidő eltöltésének helyszínei nem függetlenek egymástól. A diákok által preferált helyszínek, intézmények korreláció hálózata az alábbi rajzolatot mutatja. (Csak az $r > 0.2$ pozitív korrelációkat, kölcsönös együtt járásokat tüntettük fel.)



Jól látszik az ábrán három csoport elkülönülése. Az első körbe alapvetően kilencvenes évek új típusú szabadidő eltöltési helyszínei tartoznak, szorosan korrelál egymással a gyorsétterem, a multiplex mozi, a disco és az étterem, söröző iteme. Különálló egységként - a gyorséttermeken és játéktermeken keresztül kapcsolódva - található a meccsek említése. A harmadik szabadidős kör a klasszikus művelődés elemeit tartalmazza (színház, könyvtár, helyi mozi, művelődési központ). Ez utóbbi kör alapvetően az éttermeken, sörözőkön) (ahova legalább alkalmanként a tanulók 70 százaléka jár) keresztül kapcsolódik a modern

helyszínekhez. Érdeemes azonban megfigyelni a korrelációs hálózatban a helyi mozi és a multiplex mozi elkülönülését. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy míg a tanulók 14 százaléka egyáltalán nem jár moziba, s 35 százalékuk mindkét mozifajtát említette, addig a többség vagy csak az egyikbe, vagy csak a másikba jár (csak multiplexbe 10, csak hagyományos moziba 41 százalékuk jár).

Azokat a tanulókat akik időnként eljárnak otthonról szórakozni (kb. a tanulók 60 százaléka) megkérdeztük, hogy egy átlagos héten hány este mennek el otthonról. Ezeknek a tanulóknak a fele hetente egy este megy otthonról szórakozni, 30 százalékuk két napot, egytizedük három napot, s további egytizedük háromnál több napot jelölt meg. Mindez azt jelenti, hogy a szórakozni járó tanulók átlagosan egy héten 1.8 este mennek el otthonról szórakozni.

A főbb demográfiai mutatók szerint kimutatható, hogy a kvalifikáltabb családokban nevelkedő gyerekek, a gimnazisták és jobb anyagi helyzetben lévő fiatalok egy kicsit sűrűbben járnak el otthonról szórakozni (2.1 este/hét). Ezzel összefüggésben a városrészek szerint is mérhető különbség, az Újtelep-Urbáriumba és az Óvárosban lakó tanulók is gyakrabban járnak el.

Arra is rákérdeztünk, hogy a szórakozás elsősorban melyik települést érinti a válaszoló diákok túlnyomó részt Százhalombattát említették (73 százalék) egytizedük a Fővárosba jár szórakozni, s 16 százalékuk más települést említett (pl. Érd, Ercsi, Ráckeresztúr). Érdeemes megnézni, közelebbről is, hogy ki hova jár szórakozni. A bejárós tanulók értehetően nagyobb arányban említettek más települést (47 százalék) pl. a lakóhelyüket, 27 százalékuk jelölte Százhalombattát, s 26 százalékuk Budapestet. Az életkor is befolyásolta a válaszokat, míg 10-13 évesek (tehát többségében a helyben lakó általános iskolások) 84 százaléka a városban marad amikor szórakozni megy, s csupán minden huszadik iskolás említette Budapestet, addig a 14-16 éveseknek 64, a 17-19 éveseknek 52 százaléka szórakozik Százhalombattán, s ezzel párhuzamosan 17 illetve 21 százalékra nő a főváros említési aránya.

A százhalombattai fiatalok szabadidős preferenciát, szokásait szembesítettük a fókuszcsoporton jelenlévőkkel is. A jelenlévő huszonévesek egyértelműen állították, hogy a igen beszükültek a szórakozási lehetőségek a városban, gyakorlatilag az Európa Discon kívül más nemigen van helyben. Hiányolják a célzott korosztályi - nem sport - programokat. A kedvezőtlen folyamatot erősíti a főváros közelsége, valamint a jó közlekedési lehetőség Budapestre (bár a az esti szórakozásból való hazatérésnél már itt is vannak gondok).

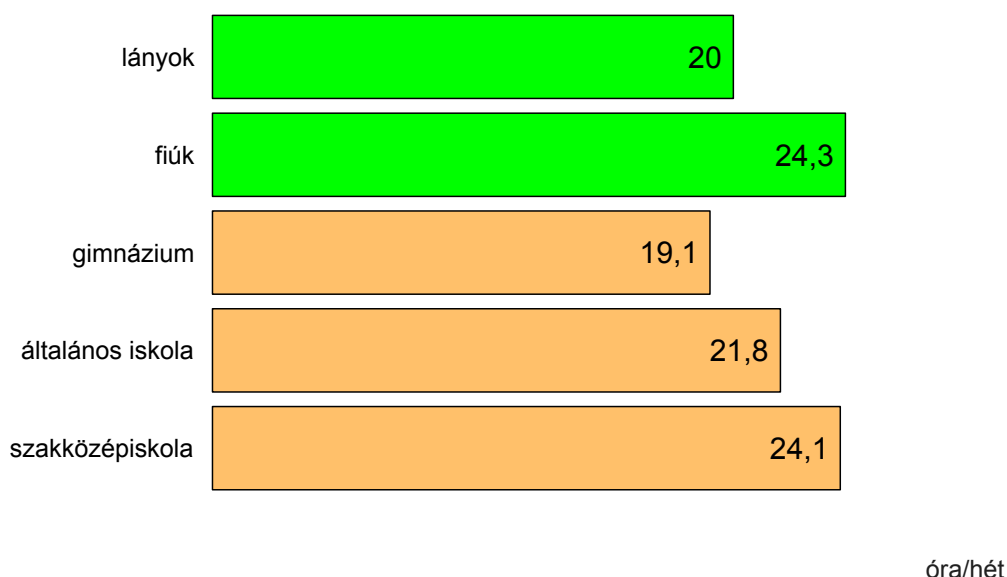
A fiatalok helyi szabadidős programjának szervezésekor fokozottabban kellene ügyelni a koordinációra, ugyanis többször előfordul, hogy az egyes intézmények keresztbe szerveznek, s ennek elsősorban az a réteg a kárvallottja, amelyik e rendezvények rendszeres látogatója. Fontos lenne a rendezvényekről szóló hiteles és naprakész információk célzott áramoltatása a korosztály felé, ezen a problémán segíthet egy helyi programfüzet, információs kiadvány megjelentetése.

A közművelődési és szabadidős programok szervezésénél jelenleg a legtöbb program ugyanazt a homogén réteget célozza meg, míg az ifjúsági korosztály ennél sokkal heterogénebb, jobban oda kellene figyelni azokra akik aktívak ugyan, de aktivitásukat nem Százhalombattán fejtik ki, illetve azokra akik passzívak, sehova se mennek. Ez utóbbi réteghez - amelyik általában a TV előtt ül szabadidejében - el lehetne jutni a tévén keresztül, de jelenleg a városi TV az ifjúsági korosztálynak inkább csak gyermekműsorokat kínál, s nemigen szólítja meg a 14-29 éveseket.

6. MÉDIAFOGYASZTÁS

Utaltunk már rá, hogy a fiatalok szabadidős tevékenysége az utóbbi évtizedben a passzív időtöltések felé tolódott el. A tévé, a videó, a számítógép és az utóbbi években az internet az egyik legkönnyebben elérhető, legkényelmesebb szabadidős tevékenység, s a diákok az egyik legnagyobb elektronikus médiafogyasztók. A százhalombattai tanulók egy átlagos hétköznap 164 percet töltenek a tévé előtt, ez hétfőtől péntekig több mint 13 órát jelent. Egy átlagos hétvégi napon 253 percet, több mint négy órát töltenek a képernyő előtt. Ha mindent összeadunk egy átlagos tanuló egy héten 22.1 órát, azaz a hét 168 órájának 13 százalékát tölti tévénézéssel.

Tévénézésre fordított átlagos idő hetente

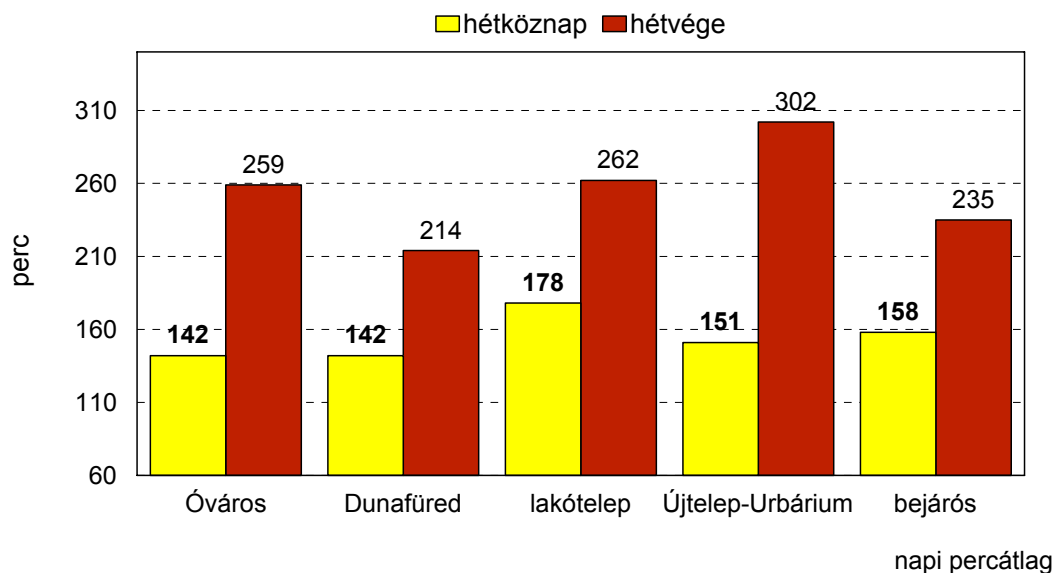


A tévénézési szokásokat befolyásolják az egyes társadalmi/demográfiai jellemzők. A fiúk, a közepes tanulók, a szakközépiskolások és a csonka családban élők az átlagnál is többet néznek, míg a diplomás szülők gyermekei (17 óra), a jeles tanulók (19) és a lányok (20) valamivel kevesebbet. A legvédelebbekek a média hatásaitól Dunafüreden lakó tanulók, ahol egy átlagos hétköznap “csupán” 142 percet néznek, míg a lakótelepi tanulók 178 percet. Azt azonban hozzá kell tenni, hogy hétvégén már ők is 200 percnél többet ülnek a tévé előtt.

Érdeemes részletesen is megnézni, hogyan alakul a tévé előtt eltöltött idő a tanuló lakóhelye szerint. Látható hogy a hétvégi tévénézés mindenhol magasabb mint a hétköznap (logikus, hiszen hétvégén több a tanulók szabadideje). Ugyanakkor az is kiolvasható a

diagramból, hogy, míg a hétköznapi tévénézési átlag a lakótelepen a legmagasabb, a hétvégi napi percátlag az Újtelep-Urbárium részen a legmagasabb, meghaladja a 300 percet.

A napi tévénézés a lakóhely dimenziójában

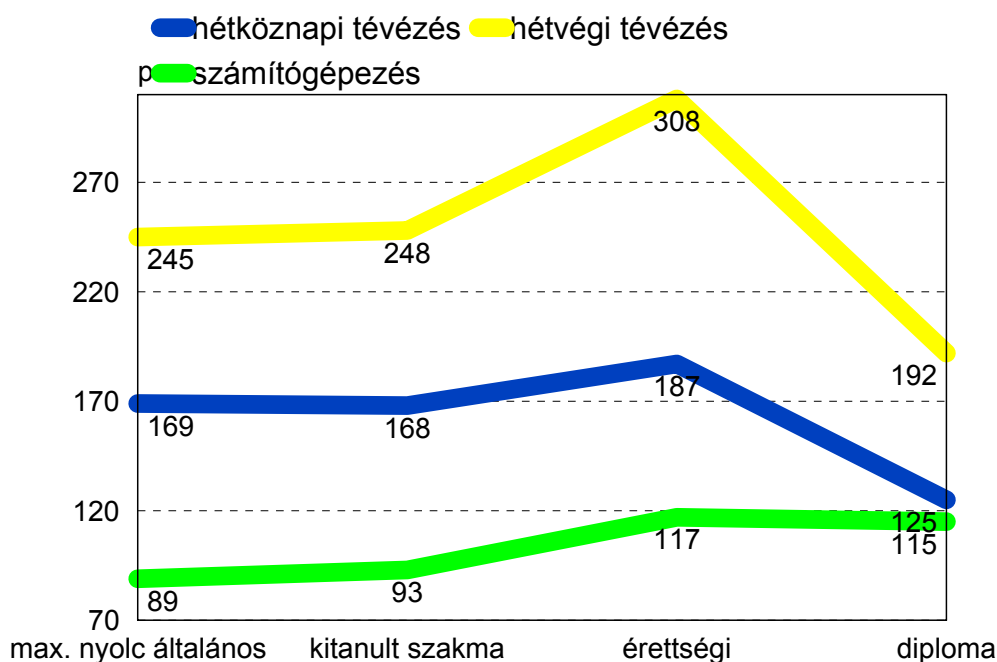


A tévéképernyők mellett a számítógép is egyre inkább meghatározó elemmé válik a fiatalok szabadidő-eltöltési szokásaiban és információ szerzési stratégiájukban. A kérdőívben megkérdeztük, hogy az iskolán kívüli szabadidejükben a diákok naponta hány órát ülnek a számítógép előtt (nem számítva tehát az iskolai kötelező használatot). Itt már 35 százalék volt azok aránya, akik semennyi időt nem töltenek a számítógép képernyője előtt iskolán kívül, a többiek viszont napi 102 percet ülnek a gép előtt. Hozzá kell venni, hogy a diákok több mint felének otthonában van saját vagy testvérével közösen használt számítógép, ugyanakkor nem mindenki használja rendszeresen. S van egy 10 százalékos réteg, akiknek ugyan otthon nincs gépe, de máshol talál (átlagban napi egyórányi) számítógépezési lehetőséget valahol. Akinek egyébként van saját számítógépe, az átlagosan napi 116 percet is eltölt mellette.

A számítógép egyelőre inkább fiús elfoglaltság, a lányok fele annyi időt töltenek vele. Intenzívebb fogyasztás jellemzi a szakközépiskolásokat és a magasabban kvalifikált családok gyermekeit. Ez utóbbi dimenzió meglehetősen nagy eltéréseket okoz a képernyő bármelyik típusának „fogyasztásában”, így ezt egy külön ábrán is bemutatjuk. Jól látható, hogy mind a három esetben az érettségizett családok gyermekeinél éri el maximumát a napi percátlag. Ugyanakkor míg a hétköznapi és a hétvégi tévénézés a diplomás szülők gyermekeinél

radikálisan csökken, addig a számítógép-használat, ahol az elsődleges különbségek a hozzáférési (anyagi) lehetőségekben rejlenek, a magasan kvalifikált családok gyermekeinél már megközelíti a tévénézésre fordított időt, legalábbis hétköznapokon.

A képernyők előtt töltött idő az apa végzettsége mentén



Mindezek után nem meglepő tehát, hogy alacsony azok aránya, akik rendszeresen szórakozni járnak, s ha feltesszük a kérdést, hogy mit csinálnak szabadidejükben azok a gyerekek, akik nem sportolnak és/vagy nem járnak szórakozni sem, a válasz kézenfekvő, a képernyők előtt.

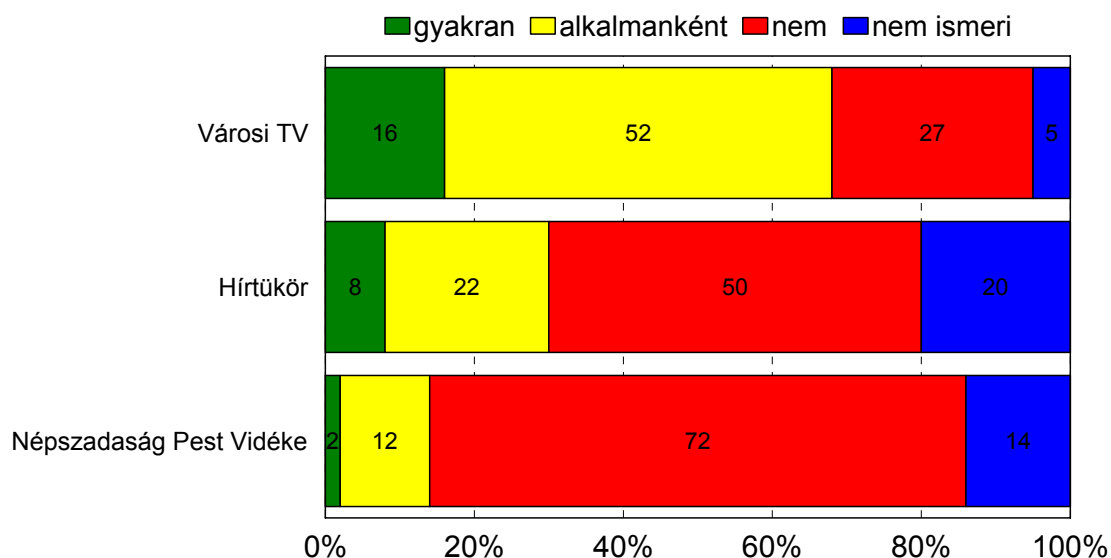
A tévé képernyő előtt töltött magas idő visszaköszönt annál a kérdésnél is, hogy a fiatalok a helyi médiumok közül melyiket fogyasztják leggyakrabban. A Városi TV műsorait a százhalombattai tanulók 16 százaléka gyakran, további 52 százaléka alkalmanként nézi, s egyben ez a legismertebb médium is körükben (mindössze 5 százalék nem ismeri).

A Hírtükört a megkérdezett tanulók 30 százaléka olvassa, inkább alkalmanként, mint gyakran. Ugyanakkor, ha ezt az adatot nem a teljes tanulói populációra vetítjük, hanem csak a Százhalombattán lakó diákokra, akkor magasabb ismertséget és olvasottságot mérhetünk, a helyben lakó diákok 9 százaléka rendszeresen, további 25 százaléka alkalmanként olvassa a lapot (13 százaléka nem ismeri).

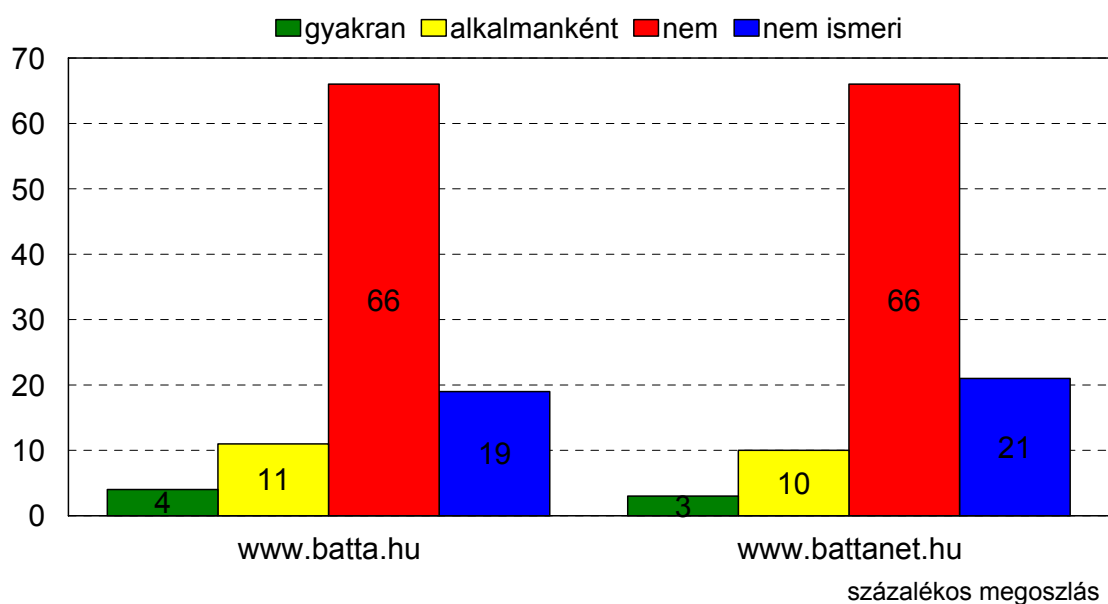
Ha a főbb demográfiai változók mentén vizsgáljuk a kérdést, kiderült, hogy a helyben

lakó általános iskolások és a lányok az átlagnál gyakrabban nézik a városi TV adásait (20 százalékuk kifejezetten gyakran), a Hírtükör olvasottsága pedig a szülő képzettségével és az életkorral nő párhuzamosan.

A százhalombattai tanulók tájékozódási szokásai a sajtóból



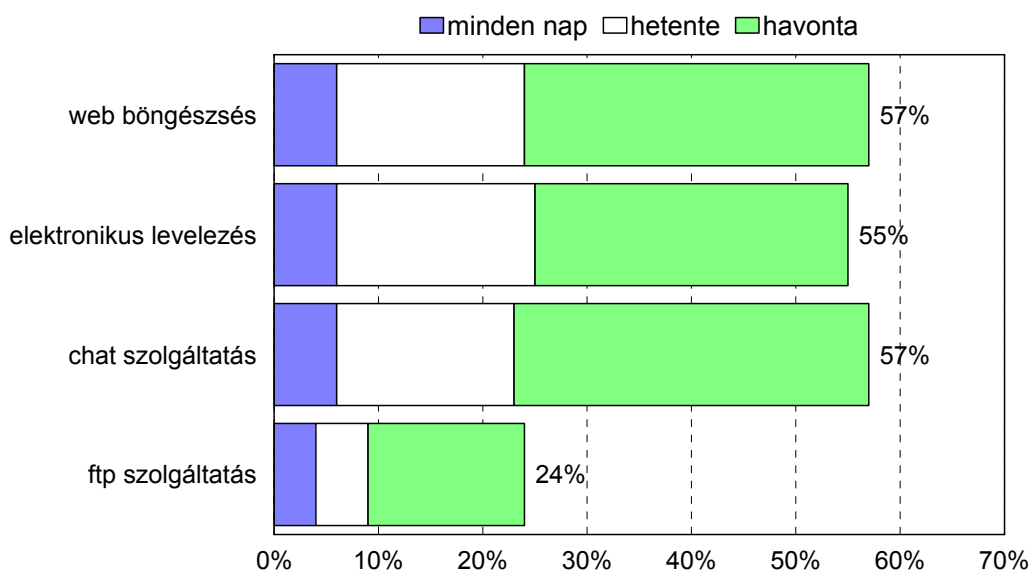
A százhalombattai weblapok olvasottsága



A városi internetes weblapok közül kettőre kérdeztünk rá külön. A www.battanet.hu címen Százhalombatta hivatalos honlapja érhető el, a www.batta.hu címen pedig a Batta.hu -

Százhalombattai Információs Magazin. A két weblap tanulói olvasottságában nincs igazán nagy különbség, az információs magazint 15 százalékuk, a városi honlapot 13 százalékuk látogatja, alapvetően alkalmanként. Az alacsony olvasottsági arány jelentősen nő, ha csak azokat nézzük meg, akik fizikailag is olvashatják az oldalakat, mert interneteznek. Azoknak a százhalombattai diákoknak, akik rendszeresen (naponta) böngésznek a hálózaton 14-15 százalékuk gyakran, további 22-25 százalékuk alkalmanként olvassa a két internetes magazint.

Internet használat gyakorisága



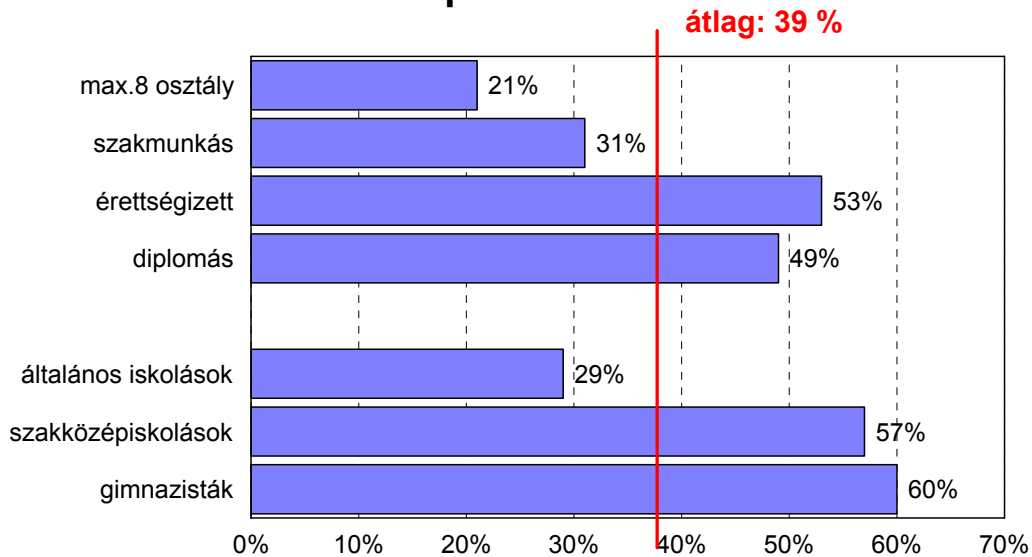
A médiafogyasztási szokások vizsgálatokor kiemelt figyelmet szenteltünk az internetnek, az internet adat lehetőségek használatának. Egyenlőre nem jellemző, hogy az internet a tanulók napi használati eszköze lenne, mindössze 6 százalékuk internetezik napi rendszerességgel. Böngészni hetente 18, ennél ritkábban 33 százalékuk böngészik a weben, e-mailt 6 százalékuk naponta, 19 százalékuk hetente, 30 százalékuk pedig ennél ritkábban ír, vagy fogad. Az ftp szolgáltatásokat sokkal ritkábban használják a diákok, mindössze 24 százalékuk veszi igénybe, elsősorban havi rendszerességgel.

Mindent összevetve rendszeres internet használónak⁵ 39 százalékuk minősíthető. A rendszeres internet használók a legalább érettségizett családok gyermekei és a középiskolások között található meg, arányuk meghaladja a 50 százalékot is. Az internetet használó diákok közül a legtöbben - érthetően - az iskolában csatlakoznak rá hálózatra, netezők fele csak az

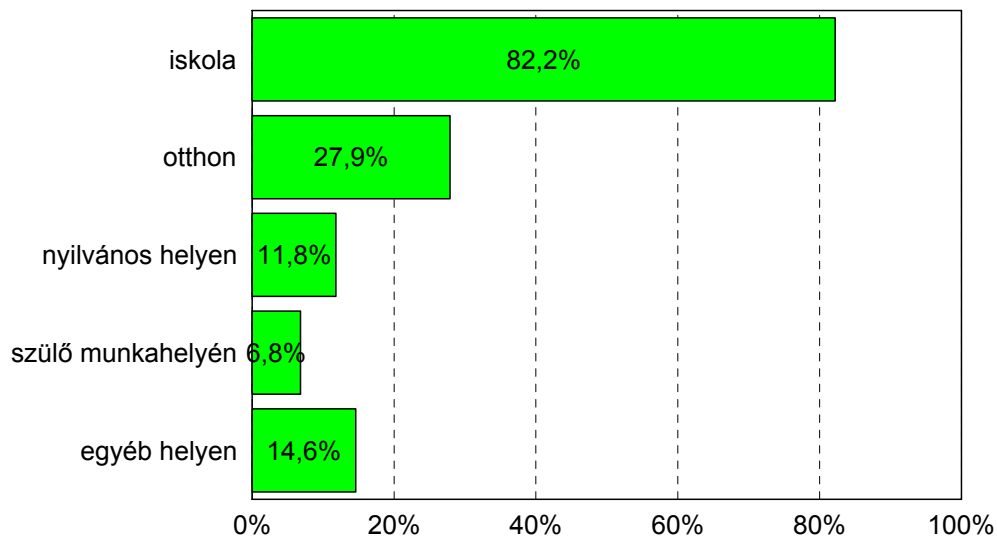
⁵Azt minősítettük rendszeres internet használónak, aki legalább heti rendszerességgel használja az internet valamely szolgáltatását.

iskolában jut hozzá, azok akik otthonról is rájelentkezhetnek a hálózatra az összes internet használó 28 százalékát jelentik.

A rendszeres internet használók aránya az egyes csoportokban



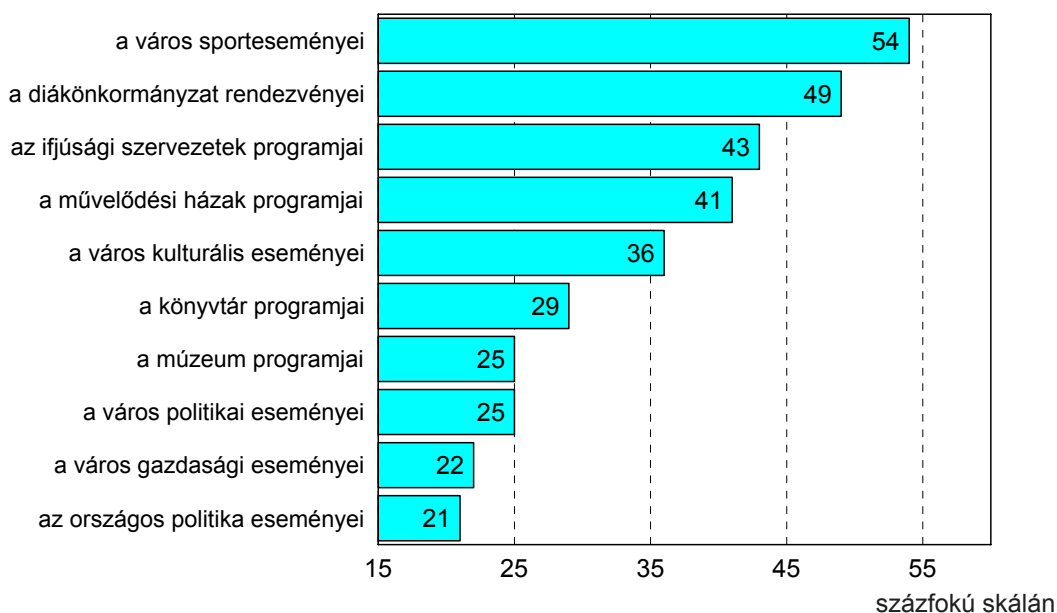
Az internetet használó tanulók világhálóra való csatlakozásának helye



7. IFJÚSÁGI KÖZÉLET

A helyi ifjúsági közéleti blokk elején arra kerestük a választ, hogy a diákokat mennyire érdeklik különböző közéleti események. Sajnos, azt kell mondjuk, meglehetősen nagy az érdektelenség a városban, ami ráadásul nem csak a politikai jellegű eseményekre vonatkozik, hanem a kulturálisakra is. Egyedül a sportesemények iránti érdeklődés került százfokú skálán az ötven pont fölé, de még ez is a bizonytalansági zónában (40-60 pont között) maradt a diákönkormányzat valamint a művelődési ház rendezvényeivel és az ifjúsági szervezetek programjaival együtt, míg a többi program- és eseménylehetőséget erős érdektelenség övezte. Még az sem mondható el, hogy ez a bizonytalanság és a kevés információ számlájára írható, ugyanis a „nem tudom”-mal válaszolók aránya meglehetősen alacsony volt (a legtöbben, 5 százalék, a város gazdasági és kulturális eseményeivel kapcsolatban voltak bizonytalanok).

Mennyire érdekelnek az alábbiak?



A fenti érdeklődési minták alapján klaszteranalízis segítségével különböző csoportokat képeztünk. A számítógép négy klasztert határozott meg, melyek érdeklődési mutatói a következő táblázatban láthatók a teljes minta főátlagával együtt, százfokú skálán ábrázolva.

	1. klaszter	2. klaszter	3. klaszter	4. klaszter
<i>a diákönkormányzat rendezvényei</i>	21	51	70	82
<i>a művelődési házak programjai</i>	22	34	70	62
<i>a könyvtár programjai</i>	10	22	69	51
<i>a város sport eseményei</i>	37	54	67	81
<i>az ifjúsági szervezetek programjai</i>	14	44	65	84
<i>a múzeum programjai</i>	8	19	51	41
<i>a város kulturális eseményei</i>	12	48	41	59
<i>a város gazdasági eseményei</i>	4	28	17	54
<i>a város politikai eseményei</i>	8	31	16	60
<i>az országos politika eseményei</i>	7	30	9	49
a diákok aránya az egyes klaszterekben	34 %	36 %	17 %	13 %

átlag pontszám száz-as skálán

Az egyes klaszterek érdeklődési indexét nézve jól kirajzolódik a klaszter típusa, viszonyulása a tágan értelmezett közéleti eseményekhez. Az első klaszter az érdektelenek csoportja. Ők mindegyik tevékenységgel kapcsolatban alacsonyabb érdeklődést mutatnak az átlagnál, néhánynál (a 10 pont alatti értékeknél) már lényegében semmit. Köztük nagyobb arányban találunk fiúkat és általános iskolásokat, alacsony végzettségű apák gyermekeit és gyenge vagy közepes tanulókat. Nagyobb probléma, hogy ebbe a csoportba tartozik a tanulók egyharmada (!).

A második klaszterben lévő tanulókat csak két dolog érdekli, a diákönkormányzati programok és sportesemények. Ide tartozik a százhalombattai tanulók 36 százaléka, s ezzel ez a legnépesebb klaszter. Az ide került diákok tipikusan középiskolások és jó tanulók.

A harmadik klaszterbe kerültek azok a fiatalok, akiket az átlagnál is kevésbé érdekel a politika és a politikai jellegű kérdések, viszont jobban érdekelnek a különféle városi és ifjúsági programok, rendezvények. Itt nagyobb arányban találunk lányokat és négyötödük még általános iskolás.

A negyedik klaszter az első ellentéte. Itt azokat a fiatalokat találjuk, akiket minden esemény jobban érdekel az átlagnál. Körükben már csak két olyan eseménytípus van, amelyik érdektelenséget vált ki, a múzeumi programok és ez az országos politika. A csoport mérete és összetétele azonban nem adhat okot bizakodásra, ebben elsősorban a jó tanuló, de közepesen képzett családból kikerült lányok dominálnak.

Az ifjúsági közélettel, közéleti aktivitással kapcsolatos kérdésblokkban az iskola belső jogszabályaival kapcsolatban is tettünk fel kérdéseket. A legfontosabb szabályzó dokumentum, a házirend ismertsége nem kimagasló, a tanulók 26 százaléka gondolja úgy,

hogy teljesen ismeri, további 61 százalékuk csak “inkább igen” választ adott. Jellemző, hogy az házirendet egy kicsit jobban ismerik a lányok, ugyanakkor a szülő iskolai végzettségétől és a diák tanulmányi eredményétől mindez független.

Az iskolai házirend betartásával kapcsolatban érdekes kettősség figyelhető meg, a diákok saját véleménye szerint ők maguk bizonytalanok abban, hogy betartják-e a házirendet (lényegében fele-fele arányban válaszoltak igennel és nemmel), ennek indexe csak 49 pont százfokú skálán. Ugyanakkor pozitívan nyilatkoztak a házirend betartásával kapcsolatban a tanárokról, akik a rájuk vonatkozó részeket inkább igen vagy teljesen betartják (74 pont).

	teljesen (%)	inkább igen (%)	inkább nem (%)	egyáltalán nem (%)	pontszám százszáz skálán
Mennyire tartják be a házirendet a tanárok	38	48	11	3	74
Mennyire ismered az iskolai házirendet?	26	61	11	2	71
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy zavarják a tanóra menetét?	21	48	27	4	62
Mennyire tartják be a házirendet a diákok?	4	44	47	5	49
Mennyire jellemző, hogy túltartják az órákat?	9	28	41	22	41
Jellemző, hogy a diákot megalázó helyzetbe hozzák?	5	15	41	39	29
Mennyire jellemző osztálytársaidra, hogy igazolatlanul hiányoznak?	3	14	44	39	27
Jellemző, hogy a tanár elolvassa a diák levelét?	5	14	33	48	25

A házirend mellett rákérdeztünk két tipikus iskolai fegyelmi problémára is, az igazolatlan hiányzásra és a tanórák menetének zavarására (pl. beszélgetéssel, levelezéssel). Az első inkább nem, a második magatartási gond inkább jellemző a százhalombattai iskolák tanulóira. Levelezéssel, beszélgetéssel a megkérdezettek 69 százaléka szerint osztálytársaik zavarják a tanítás menetét, az igazolatlan hiányzással kapcsolatos kérdésre viszont nem választ adott a többség. Az igazolatlan hiányzás indexértéke az ötven pontos határ alatt van városi szinten (27 pont a százfokú skálán), ebben inkább az idősebb gimnazisták és a gyengébb tanulmányi átlaggal rendelkező tanulók “jeleskednek”, utóbbiaknál az index értéke már 33 pont.

Az iskola fegyelmi életére vonatkoznak a diákok sérelmei is. A diákjogok deklarálása óta egyre kevesebb helyen fordul elő, hogy a pedagógusok megsértik a tanulók jogait. Mi három tipikus diáksérelmet soroltunk fel (óratúltartás, megalázó helyzet, levéltitok

megsértése) és megkérdeztük, hogy mennyire jellemzőek ezek az iskolára. Mint a fenti táblázatból is látszik, ezek a sérelmek bár általában nem jellemzőek a vizsgált iskolákra, az órátúltartás alkalmankénti előfordulásukról a tanulók harmada, a másik két jogsérelm előfordulásáról egyötöde számolt be. Az egyes diákjogi problémák, kérdések súlyosságát előfordulásuk gyakorisága szerint - a tanulói vélemények alapján - érdemes megnézni a különböző iskolatípusokban.

Az egyes diákjogi problémák súlyossága

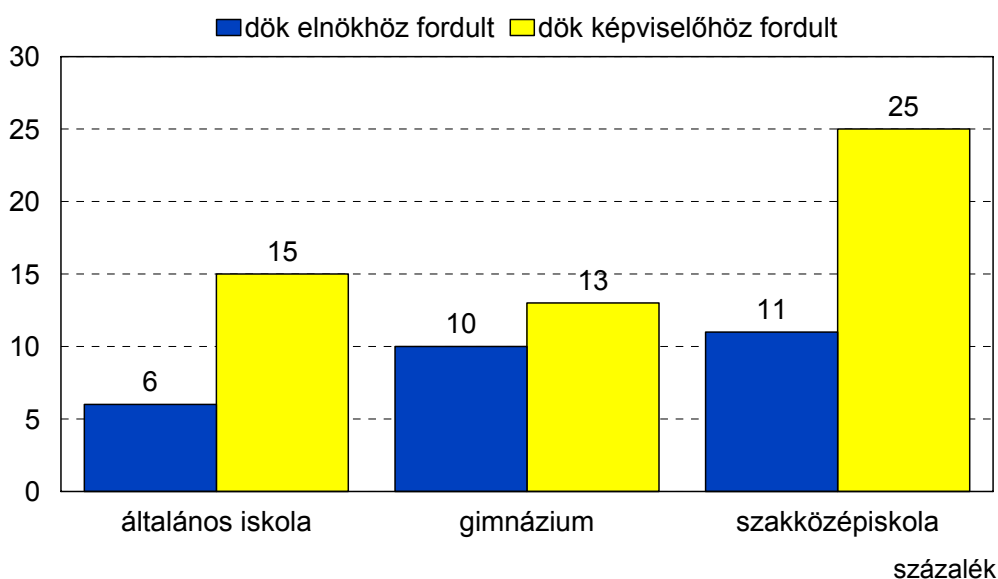
	<i>általános iskola</i>	<i>gimnázium</i>	<i>szakközépiskola</i>
iskolai házirend ismertsége	71	65	72
házirend betartása a diákok részéről	47	52	52
házirend betartása a tanárok részéről	75	67	72
igazolatlanul hiányozás	25	39	26
diákok zavarják a tanóra menetét	65	56	55
levéltitok megsértése	27	24	22
diák megalázása	32	27	21
tanórák túltartása	43	38	39

pontszám százfokú skálán

A tanulók érdekeik védelmére, képviseltük ellátásra jogosultak önkormányzó testületet létrehozni. A diákképviselőket az osztályközösségek választás útján delegálják az iskolai diákönkormányzatba, melynek működési kereteit, anyagi és technikai feltételeit törvény garantálja. Az iskolai diákönkormányzatok - az egyesülési jog és a közoktatási törvény passzusai alapján - jogosultak szövetségre, közös szervezetbe tömörülni is.

Az iskolai diákönkormányzat elnökét, vezetőjét a százhalombattai tanulók háromnegyede, 79 százaléka ismeri, de túlnyomó többségük még soha nem kereste meg jogsérelmével. Olyan fiataalt, aki fordult már hozzá valamilyen problémával csak elvétve találni, mindössze a tanulók 8 százaléka kereste meg az iskolai diákönkormányzat vezetőjét. Erre csak részben szolgál magyarázatul, hogy a diákönkormányzat képviseleti rendszerében a hierarchia legalsó fokán az osztályképviselők állnak, ők vannak napi kapcsolatban a diákokkal, ezért a tanulóknak problémáikkal, javaslataikkal első körben hozzájuk kellene fordulniuk. Ha megnézzük a tanulók ilyen irányú szándékait városi szinten már valamivel magasabb arányt találunk, a fiatalok 17 százaléka mondta, hogy felkereste már valamilyen problémával a diák-önkormányzati képviselőjét, azaz osztályonként átlagosan 4 fő. Ez az átlag azonban elfedi azt a tényt, hogy a szakközépiskolások aktívabban használják az érdekérvényesítés e csatornáját.

A diákönkormányzati csatorna használata az iskolatípusok dimenziójában



A diákönkormányzat elnökéhez fordulás és az osztályképviselőhöz felkeresése nem független egymástól, a korrelációs együttható mértéke $r=0.17$. Ez azt jelenti, hogy aki felkeresi a diákönkormányzat elnökét, az nem zárkózik el az alacsonyabb szintű fórum használatától sem. Számszerűsítve a tanulók 4 százaléka fordult már mindkét helyre, további 13 százalék csak az osztályképviselőt kereste fel, s teljesen passzívnak egyelőre 80 százalékuk mutatkozik e téren.

		Diákönkormányzat elnökét	
		felkereste	nem kereste fel
osztály- képviselőt	felkereste	5 %	13 %
	nem kereste fel	2 %	80 %

A diákönkormányzattal kapcsolatos tanulói véleményeket a fókuszcsoporthoz jelenlévő fiatalok is értékelték. Szerintük az, hogy a diákok többsége elkerüli a diák-önkormányzati munkában való részvételt, s nem vesznek részt az érdekérvényesítés e csatornájának munkájában alapvetően három okra vezethető vissza. Az első a tanulók leterheltsége és a korlátozott szabadidő. Mivel ezek a foglalkozások általában tanítási idő után vannak, s gyakran nem is igazán hatékonyak sok diák nem áldoz rá idejéből. A másik ok, a kudarc lehetősége. Az ifjúsági érdekérvényesítésben és a diákönkormányzat által szervezett iskolai szabadidős programok esetében is fennáll a sikertelenség, a kudarc élmény lehetősége, s ez

szintén riasztólag hat a diákokra (különösen, ha már volt ilyen közvetett vagy közvetlen tapasztalatuk). A harmadik lehetséges ok a diákok távol maradására, hogy - különösen az általános iskolában - a diák-önkormányzati tagok inkább csak ügyintézők, gyakran nincs igazi döntési kompetenciájuk. Az is előfordul, hogy a megválasztott vagy kijelölt diákképviselők több évig is "rajta marad" a feladat, s külön gondot okoz az, ha a diákképviselő nem a tanulók által elfogadott, központi helyzetben lévő (de gyakran "balhész") diákok közül kerül ki, hanem a pedagógus által favorizált, ám az osztályközösségben marginális pozíciót betöltő tanulók közül, aki nem igazi véleményformáló.

Kérdésként merül fel, hogy a diák-önkormányzati munkát segítő pedagógusnak pontosan mi a feladata és mennyire képes a koordináló és patronáló feladatkörön túl hatni a tanulók attitűdjeire.

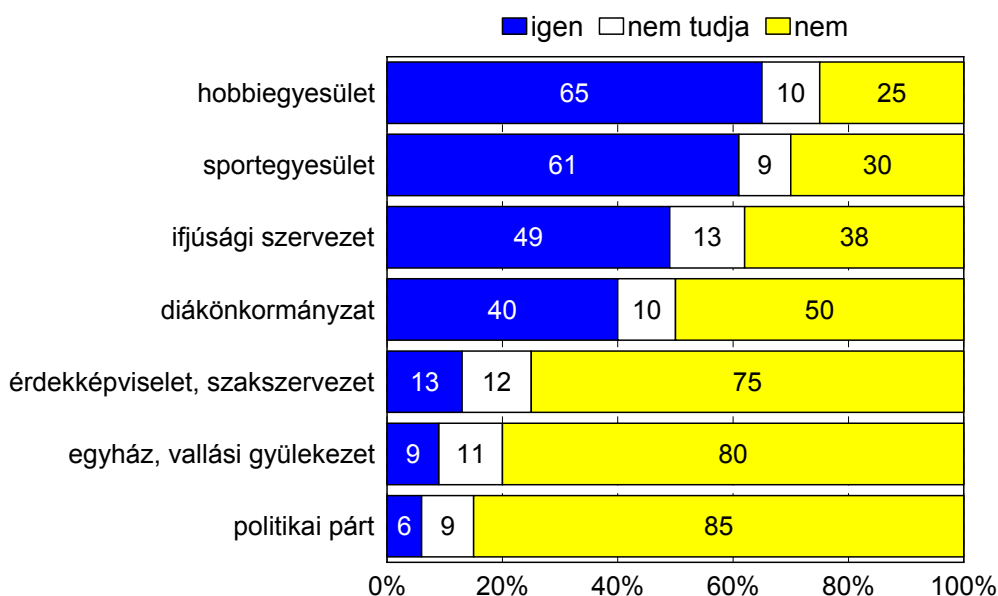
A fiatalok közéleti szerepvállalását is tanulmányoztuk, arról faggattuk őket, hogy tagjai-e valamilyen civil szervezetnek, egyesületnek. A megkérdezett középiskolások 25 százaléka tagja valamilyen egyesületnek, ami összevetve az országos adatokkal átlag felettinek tekinthető. E tekintetben meghatározónak tűnik a lakóhely és a tanulmányi eredmény. Míg a közepes tanulók 20 százaléka tag valahol, addig a jó tanulónak 24, a jeles diákoknak pedig 34 százaléka válaszolt igennel. Lakóhely szerint a dunafürediek a legaktívabbak, míg a bejárós tanulók a legkevésbé azok e tekintetben. Legtöbbször valamilyen sportegyesületnek a tagjai, a „leggyakrabban” az SZVSE-t és Dunamenti Erőmű SE-t említették, de 10-10 említést kapott a Forrás Néptánc és a modern táncot oktató klubok is.

Szervezet	Említések száma
sportegyesületek	50 (ebből SZVSE 21; Erőmű SE 9)
Forrás Néptánc Együttes	10
modern tánc klub (pl. Cat's Dance)	10
Fúvósbarátok Egyesülete, Fúvósenekar	9
diákönkormányzat	8
zenei fan klubok	4
iskolai sportkör	3
cserkészcsapat	3
Dunai Flottilla	3
környezetvédelmi szervezet	2

Nemcsak jelenbeli tagsági viszonyaikról gyűjtöttünk információkat, hanem azt is megkérdeztük, hogy a jövőben részt vennének-e esetleg valamilyen társadalmi szervezet munkájában. Legkevesebben valamely politikai pártot választották, mindössze a fiatalok 6 százaléka (további 9 százalék bizonytalan volt). Más kutatásokhoz hasonlóan legtöbbször a leglazább szerveződési típusokat, a sport vagy hobbiszervezeteket választották, ezeknek a

munkájában a fiatalok közel kétharmada részt vállalna, lenne tagja. Ez éles ellentétben áll a tényleges tagságot firtató kérdésre kapott eredményekkel, nagy távolság mérhető a hajlandóság és a tényleges részvétel között.

Melyik társadalmi szervezet munkájában vennél részt?



Az egyes szervezetekben természetesen eltérő mértékben vennének részt a fiatalok egyes csoportjai. A két legnépszerűbb szervezet körül a hobbyegyesület inkább a lányok, míg a sportegyesület inkább a fiúk számára vonzó. Az ifjúsági szervezetek és a diákönkormányzat potenciális tagsága igen hasonló egymáshoz, mindkettőben az átlagnál nagyobb arányban vállalnának szerepet a lányok, a jeles tanulók és a gimnazisták. A szakszervezetben való aktív részvétel jellemzőbb a közepes tanulókra (körükben 17 százalék volt az igennel válaszolók aránya). A pártkarrier elsősorban a gyengébb tanulók, a szakközépiskolások és a közepesen képzett apák gyermekei számára volt vonzó (utóbbiak 14 százaléka venne részt pártpolitikai szervezetben).

A közéleti szerepvállalást nemcsak az egyes szervezetekben, hanem az egyes mozgalmakban való részvételi hajlandóság is befolyásolja, ez segít megmutatni, hogy milyen világgéppel rendelkeznek a diákok. A fiataloknak felsoroltunk tíz különböző mozgalmat és megkértük őket, mondják meg, részt vennének-e valamelyikben. Mint az alábbi táblázatban látható, a legtöbb jelentkezőre Százhalombattáról a világbéke iránti mozgalom és az

állatkísérletek betiltását célzó mozgalom számíthat, míg a melegek jogaiért való küzdés egyáltalán nem népszerű errefelé sem. A legtöbb bizonytalan a diákjogi, nemi egyenjogúsági és a sorkatonaság elleni mozgalomhoz való csatlakozásban volt (utóbbinál a fiúk körében közel háromszoros volt a csatlakozási hajlandóság, mint a lányoknál, de még így sem érte el az 50 százalékot). A lányok egyébként nyitottabbak a diákjogi, a nemi egyenjogúsági, az AIDS elleni, az idegengyűlölet elleni és a szegénység elleni mozgalom iránt is.

Az alábbiak közül melyik mozgalom munkájában vennél részt?

	igen	nem	nem tudom
mozgalom a világbékéért	66	22	12
mozgalom az állatkísérletek betiltására	63	29	8
környezetvédelmi mozgalom	59	27	14
szegénység elleni mozgalom	52	36	12
AIDS elleni küzdelem	44	42	14
diákjogi mozgalom	39	46	15
férfi és női egyenjogúság mozgalma	32	52	16
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	28	54	18
idegengyűlölet elleni mozgalom	28	58	14
mozgalom a homoszexuálisok jogaiért	5	84	11

százalékos megoszlások

Ha a felsorolt 10 itemet faktoranalízis segítségével elemzzük, akkor kiderül, hogy a különböző mozgalmakkal kapcsolatos attitűdök, részvételi hajlandóság mögött kétféle faktor húzódik meg.

Az első csoport a globális problémákkal kapcsolatos mozgalmakat tartalmazza, így ide tartozik a világbéke, az AIDS elleni küzdelem, a környezetvédelmi mozgalom, az állatkísérletek betiltására irányuló akció és a szegénység elleni mozgalom is. A másik faktor a polgárjogok nevet viseli, s a meghatározó súlyú iteme a mozgalom a homoszexuálisok jogaiért és a férfi és női egyenjogúságért tevékenykedő mozgalom. Fontos megemlíteni, hogy az idegengyűlölet elleni mozgalom mindkét faktor kialakításában részt vesz.

1. faktor: „globális problémák”	faktor súly
mozgalom a világbékéért	0.74
környezetvédelmi mozgalom	0.73
szegénység elleni mozgalom	0.68
mozgalom az állatkísérletek betiltására	0.59
idegengyűlölet elleni mozgalom	0.40

AIDS elleni küzdelem	0.36
2. faktor: „polgárjogok”	faktor súly
mozgalom a homoszexuálisok jogaiért	0.68
férfi és női egyenjogúság mozgalma	0.64
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	0.56
diákjogi mozgalom	0.54
idegengyűlölet elleni mozgalom	0.43

Az elemzés során klaszteranalízis segítségével feltérképeztük a diákok által adott válaszok szerinti csoportokat is. A számítógép négy klasztert határozott meg, melyek az alábbi táblázatban vannak részletezve⁶. A táblázatban vastaggal szedtük a negatív és dőlttel a pozitív irányú eltéréseket. Ezek az eltérések egyben megmutatják a klaszterek főbb jellemzőit is.

	főátlag	1. klaszter	2. klaszter	3. klaszter	4. klaszter
diákjogi mozgalom	1.54	1.26	<i>1.95</i>	1.64	1.08
mozgalom a homoszexuálisok jogaiért	1.95	1.82	1.98	1.98	1.88
környezetvédelmi mozgalom	1.32	1.19	<i>1.76</i>	1.09	1.38
férfi és női egyenjogúság mozgalma	1.62	1.07	1.93	<i>1.91</i>	1.67
AIDS elleni küzdelem	1.49	1.02	<i>1.94</i>	1.66	<i>1.61</i>
idegengyűlölet elleni mozgalom	1.68	1.34	1.94	1.71	1.50
szegénység elleni mozgalom	1.51	1.07	1.86	1.11	<i>1.92</i>
mozgalom az állatkísérletek betiltására	1.31	1.14	<i>1.76</i>	1.15	1.56
mozgalom a kötelező sorkatonai szolgálat ellen	1.66	1.39	1.87	1.75	1.35
mozgalom a világbékéért	1.25	1.01	<i>1.79</i>	<i>1.04</i>	1.51
a diákok aránya az egyes klaszterekben		28 %	38 %	23 %	11 %

Az első csoportba azok tartoznak, akik majdnem mindegyik mozgalomhoz nagyobb arányban csatlakoznának, kivéve a homoszexuálisok jogaiért indított mozgalmat. Többségük lány, s tipikusan a 14-16 éves korosztály tagjai.

A második klaszterbe tartozó diákokat szinte valamennyi mozgalom kevésbé érdekli, egyedül a kötelező sorkatonai szolgálat ellen küzdenének néhányan közülük. Kétharmaduk fiú, s többségük általános iskolás. A harmadik klaszter diákjai nagyobb arányban csatlakoznának a világbékeért, a környezetvédelméért, és a szegénység ellen küzdő mozgalmakhoz, ugyanakkor teljesen hidegen hagyják őket a különböző célokért küzdő jogi mozgalmak. Ők is inkább fiúk és többségükben a 10-13 éves korosztályba tartoznak. A

negyedik klaszter diákjai viszont a átlagon felül szimpatizálnak a diákjogi és a sorkatonai szolgálat elleni mozgalmakkal, s a globális problémák foglalkoztatják őket kevésbé. Ők idősebbek (17-19 évesek) és képzettebb családból kerültek ki.

Megkérdeztük azt is, hogy a fiatalok mennyire bíznak abban, hogy a város vezetői jó munkát végeznek. Itt mindössze 20 százalék volt a kételkedők, 56 pedig a bizakodók aránya (azok, akik teljes mértékben bíznak abba, hogy a város vezetői jó munkát végeznek kétszer annyian voltak, mint akik egyáltalán nem bíznak ebben). A tanulók kerek egynegyede nem tudott a kérdésre válaszolni. A válaszokat átszámoltuk százfokú skálára és ez 61 pontot ért, vagyis a diákok elégedetlenséget fogalmaztak meg ebben a kérdésben. Az index értéke valamivel magasabb az általános iskolákban, helyiek között, illetve a fiúk, az idősebbek és képzettebb családok gyermekei az átlagnál egy kicsit kritikusabbak.

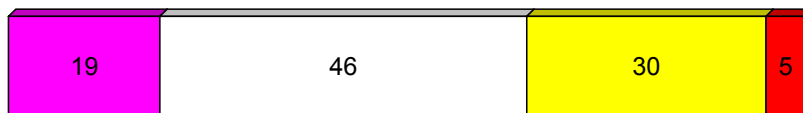
Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a megkérdezett fiataloknak mi a véleménye, az önkormányzatnál mennyire ismerik, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok, és mennyire veszik figyelembe a döntéseknél a fiatalok igényeit.

A tanulók véleménye alapján egyáltalán nem, vagy csak egy kicsit ismeri az önkormányzat azt, hogy mit szeretnének a városban élő fiatalok, s a teljes korosztály egyharmada vélte úgy, hogy nagyrészt ismerik a képviselők, önkormányzati szakemberek a fiatalok igényeit, szándékait. E kérdésben sem egységes a tanulók véleménye, a fiúk, a középiskolások és a képzettebb szülők gyermekei ennél is kritikusabbak.

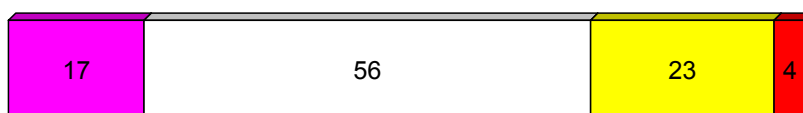
⁶ Itt az érték minél magasabb, annál kevésbé venne részt az adott klaszter tagja az egyes mozgalmakban.

Az igények ismerete és azok figyelembe vétele

Mennyire ismerik az önkormányzatnál, hogy mit szeretnének a fiatalok?



És mennyire veszik figyelembe a fiatalok igényeit a döntésekben?



■ egyáltalán nem □ egy kicsit ■ nagyrészt ■ teljes mértékben

százalékos megoszlás

Mivel többségében vannak, akik szerint inkább nem ismerik a fiatalok szándékait az önkormányzatnál mint ismerik, nem meglepő, hogy arra a kérdésre, mely szerint mennyire veszik figyelembe a fiatalok igényeit a döntésekben a képviselők, szintén negatív ítélet született. Százfokú skálán az egyetértés mértéke csupán 38 pontos átlagot mutat, ami határozott kritikát jelent. A diákok 17 százaléka szerint egyáltalán nem, további 56 százalék szerint inkább nem veszik figyelembe a fiatalok igényeit a város vezetői.

8. A FIATALOK SZÁZHALOMBATTÁHOZ VALÓ VISZONYA

A vizsgált korosztály viszonyát a településhez először azzal a kérdéssorral próbáltuk meghatározni, amelyben azt tudakoltuk tőlük, hogy mire büszkék és mit szégyellnek a városban.

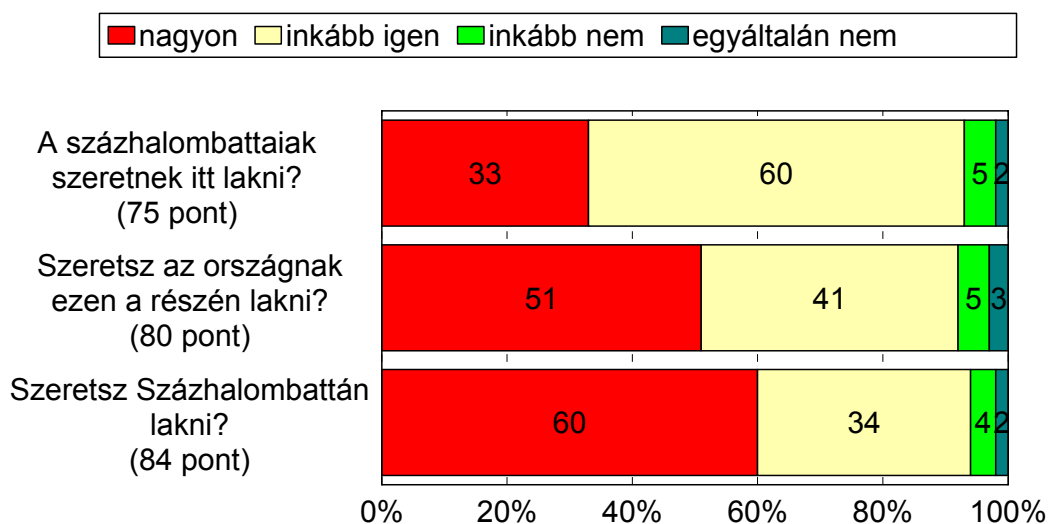
A megkérdezettek 85 százaléka nevezett meg olyan dolgot, amire büszke, és ennél lényegesen kevesebben (64 százalék) szégyelltek valamit a településen. A tanulók 32 százaléka nem szégyell semmit sem, s csak 9 százalékuk mondta hogy semmire sem büszke, ami már önmagában is jelzés értékű. Összevetve a véleményeket kiderült, hogy a diákok 58 százaléka említett szégyellni valót és büszkeség tárgyát is, míg teljesen negatív attitűd 5, közöny további 5 százalékuknál mérhető ebben a kérdésben. A kritikus vélemények arányának növekedése az életkor és a tanulmányi eredmény emelkedésével most is kimutatható.

Amire büszkék		Amit szégyellnek	
	Említések száma		Említések száma
sporteredmények, sportlehetőségek	45	levegőszennyezés	37
iskola	36	szemét, kosz	31
Régészeti Park	32	drogprobléma, drogosok	25
tisztaság	29	erőmű	16
rendezvények, programok	28	Szent István szobor	16
milleniumi díszkút, szökőkút	18	önk. felesleges költsége	13
fejlődés	16	falfirkálás, rongálás	12
műv. közp., múzeum, könyvtár	24	más környezetszennyezés	11
Szent István tér	12	vasútállomás	10
strand	12	templom	10
erőmű	12	közbiztonság	10
rend	10	cigányok	9
az egész város	16	milleniumi díszkút	9
gazdagság	9	gyárákémények, ipari városkép	7
lehetőségek	9	kevés szórakozóhely	5
szép környezet	8	panel házak	5
három kémény	8	esti bandázás	4
gyerekek támogatása	8	lerobbant házak, épületek	4
Bodrogi Viktor	7	szegények	4
templomok	7	részegek, kocsmák	4
SEMMIRE	36	SEMMIRE	113

A büszkeség tárgyai alapvetően a város sportéletére (sport sikerek, sportolási lehetőségek) az iskolákra és Régészeti Parkra fókuszálnak, de a terek tisztaságát és a rendezvényeket (pl. Summerfest, számítástechnikai találkozó, zenei találkozó) is több mint 20 tanuló említette. Ezzel szemben az erömű okozta levegőszennyezést, a város szemetes részei illetve az utóbbi időben sajtóvisszhangot kapott drogproblémát szégyellik leginkább. A két kérdés során keletkezett leggyakoribb válaszkategóriákat a következő táblázatban foglaltuk össze. Ebben érdemes megnézni, hogy a köztéri alkotások (pl. Szent István szobor, millenniumi szökőkút) leképeződik a pozitív és a negatív asszociációs mezőben egyaránt, csakúgy mint az erömű megítélése.

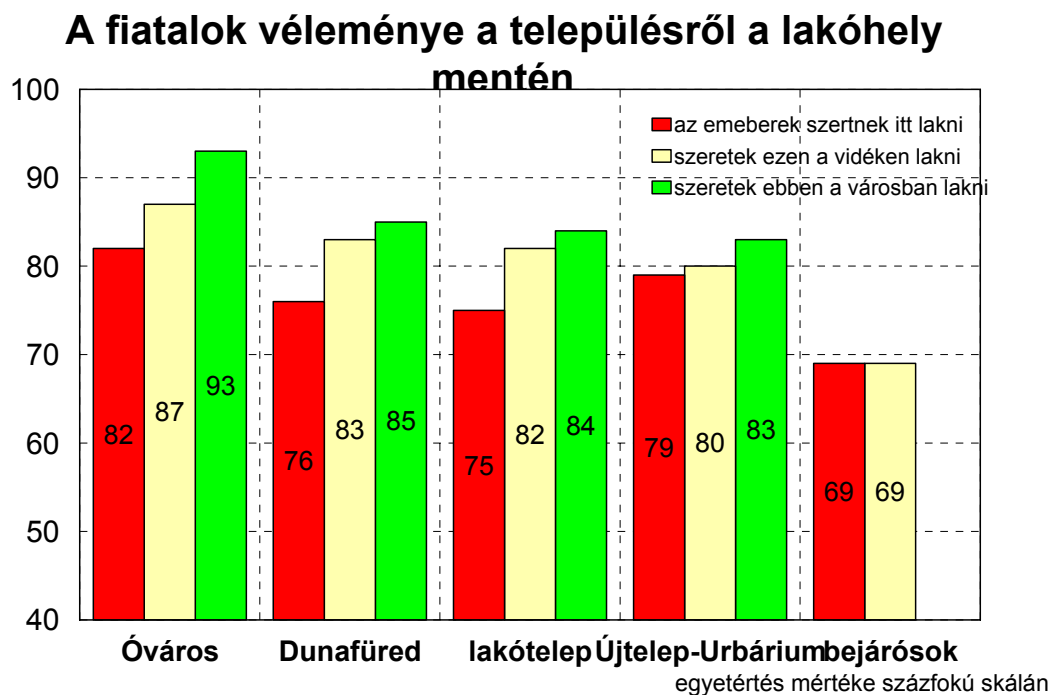
A kérdezett fiatalok többsége inkább egyetért abban, hogy a százhalombattai polgárok szeretnek a településen lakni, egyharmaduk szerint kifejezetten nagyon szeretnek. Az általuk adott értékelés százfokú skálán mérve 75 pont, ami igen jó eredmény, az elégedettségi tartományban van. Ennél is jobban szeretnek fiatalok az országnak ezen a részén lakni (80 pont), a tanulók 92 százaléka fogalmazott inkább pozitív véleményt, s az ellentéte oldalon nincs számottevő súly.

A fiatalok véleménye a településről

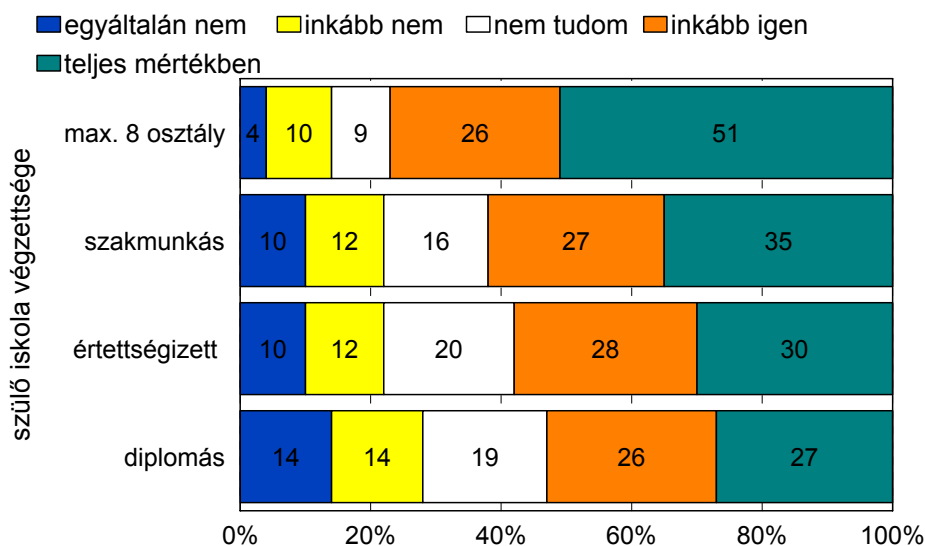


Még magasabb a mutató értéke a megkérdezettek és a település viszonyára értelmezve. A Százhalombattán helyben lakó tanulók 60 százaléka saját bevallása szerint nagyon szeret a településen lakni, de további 34 százaléuk is inkább igen választ adott (84 pont százfokú skálán). Az életkor emelkedésével ezek a magas támogató pontszámok csökkennek, de a legnegatívabb véleményt megfogalmazó korosztály (17-19 évesek) is közel

70 pontos elégedettségről vallottak. Természetesen a tanuló jelenlegi lakóhelye is befolyásolta a véleményeket, így ezeket külön ábrán is bemutatjuk.



Szeretnél a jövőben Százhalombattán lakni?



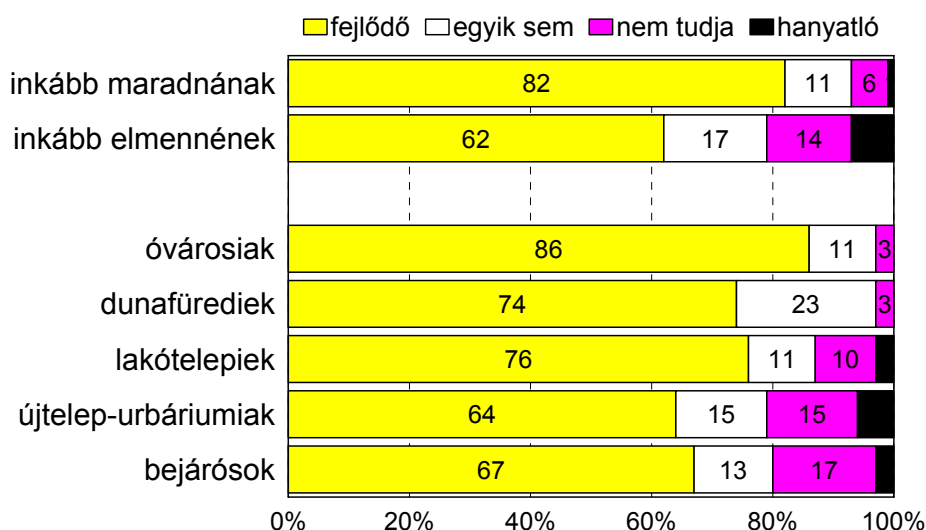
A jelenleg is itt lakó tanulók 69 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem zárkózik el, hogy ezen a településen éljen a jövőben is, míg azok aránya, akik semmiképpen sem szeretnék itt lakni 16 százalék (a bizonytalanok aránya 15 százalék). Ezzel párhuzamosan

azonban a bejárós tanulókat nem nagyon sikerül a városnak megfogni, megtartani, csupán egynegyedük tartja elképzelhetőnek, hogy a jövőben beköltözne Százhalombattára.

Az is jellemző, hogy a fiatalabb tanulók (általános iskolások és 14-16 évesek) és képzetlenebb családok gyerekei jobban ragaszkodnak a városhoz. Míg a maximum 8 osztályt végzett szülők gyerekeinek 78 százaléka tartja elképzelhetőnek, hogy marad a városban, addig a diplomás családban élő tanulóknál ez az arány alig haladja meg az 50 százalékot.

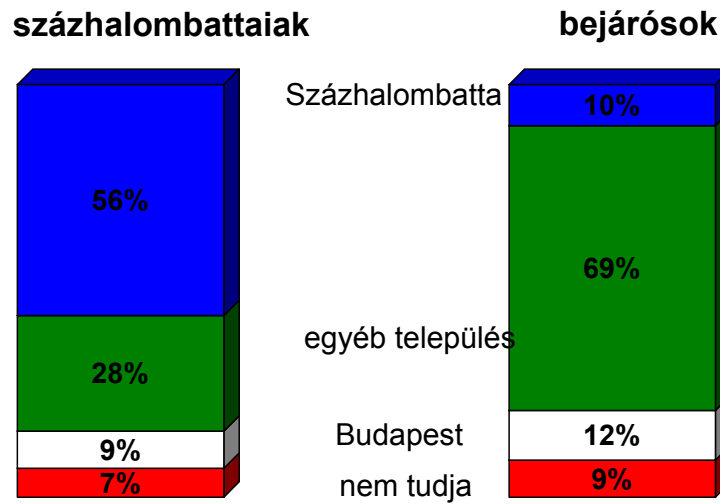
A tanulók városhoz való viszonyát alapvetően meghatározza, hogy a megkérdezett fiatalok háromnegyede (74 százalék) inkább fejlődőnek Százhalombattát, s a hanyatlást érzékelők aránya csupán 2 százalék. 13 százalékuk sem fejlődőnek, sem hanyatlónak nem véli a várost, míg egytizedük nem tudta ezt eldönteni. Ha ezt a kérdést a lakóhely dimenziójában vizsgáljuk, akkor egy kicsit árnyaltabb képet láthatunk.

Százhalombatta fejlődő vagy hanyatló település?



Megkérdeztük azt is, hogy ha lehetőségük lenne rá, hogy szabadon megválasszák melyik magyar településen élnének felnőtt korukban a fiatalok, hogyan döntenének. Erről a fiatalok 92 százalékának határozott véleménye van. A tanulók 52 százaléka említette Százhalombattát, mint felnőttkori letelepedésre választott települést, túlnyomó többségük most is százhalombattai. A fővárost a fiatalok 10 százaléka választotta, s ez érzékelteti elszívó erejét. (A 17-19 éves tanulók 17 százaléka menne el a fővárosba, s mindössze 29 százaléka választaná egyértelműen Százhalombattát, de ehhez az is hozzátartozik, hogy ebben a korosztályban magas a bejárós tanulók aránya, akik általában a saját településükön maradnának.)

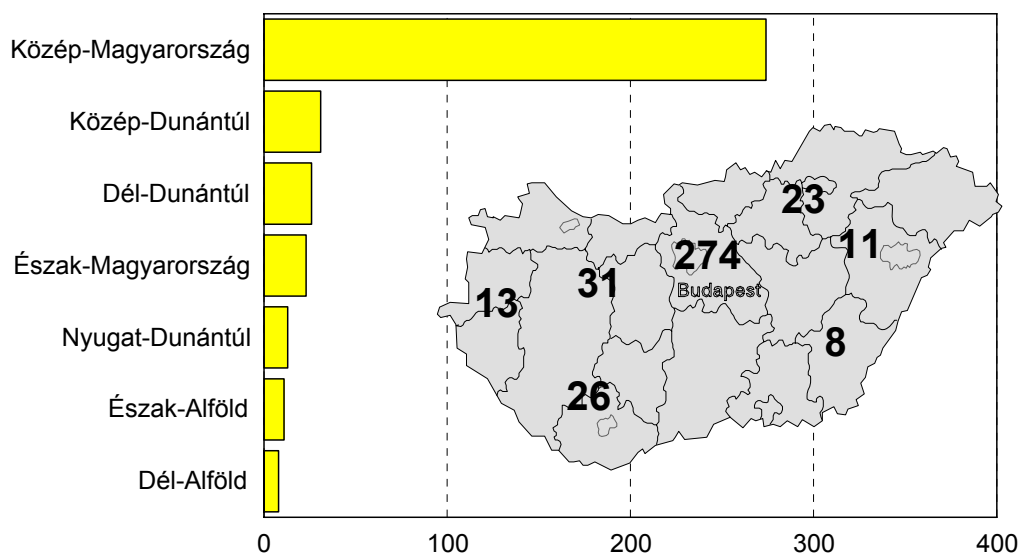
A választott települések megoszlása



A következő táblázat azokat a választott településeket mutatja, amelyeket legalább 2 tanuló említett. Itt jól megfigyelhető, hogy összességében milyen sokan említették Érdet és a különböző megyei jogú városokat.

	Említések száma		Említések száma
Százhalombatta	199	Dunaújváros	4
Budapest	40	Tihany	3
Érd	25	Vác	3
Pécs	11	Kecskemét	2
Eger	9	Székesfehérvár	2
Balaton part	9	Szombathely	2
Sopron	7	Törökbálint	2
Gyöngyös és Mátra	7	Tata	2
Debrecen	7	Aggtelek	2
Ercsi	6	Orfű	2
Szeged	4	Sóskút	2
Győr	4	Nyíregyháza	2
Siófok	4		

A választott települések régiónkénti említési száma



Ha a választott települések régiónkénti említési arányát nézzük a közép-magyarországi régió (köztük a főváros és Százhalombatta) vezet 274 említéssel. A többi régió említési száma sehol sem éri el ennek még a 15 százalékát sem. Az is látszik, hogy akik elhagynák a régiót leginkább a közép-dunántúli vagy a dél-dunántúli területet választanák, az ország keleti régióinak említési száma ettől is jóval alacsonyabb.

Mindent összevetve a fiatalok lokálpatriotizmusáról az ifjúsági fókuszcsoport résztvevői elmondták, hogy tapasztaltuk szerint Százhalombatta zárt város, az itt élők nehezen fogadják be az idegeneket, s ezt a folyamatot régen az is erősítette, hogy az itt oktatók egy-két szakmával el lehetett helyben helyezkedni. Ma már egy kicsit más a helyzet, a fiatalok mobilitását fokozza, hogy a sokszínű szakmai képzés miatt korán elmennek a városból, a szociális és baráti kapcsolataik nem a városban koncentrálódnak, s elhelyezkedni sem tudnak a városban. Az ő estükben azt kellene elérni, hogy kialakuljon bennük az egészséges lokálpatriotizmus, jöjjenek “haza”, Százhalombattát érezzék az otthonuknak, még ha dolgozni a fővárosba járnak is.

9. AZ Y-GENERÁCIÓ JÖVŐKÉPE

Köztudomású, hogy a kilencvenes évek társadalmi-gazdasági és politikai változásai jelentősen átrendezték és egyben szegregálták az emberek értékhierarchiáját. Felmerült a tradicionális családi értékekhez való visszatérés gondolata éppen úgy, mint az ezzel élesen szembenálló piaci alapokon nyugvó, fogyasztáscentrikus attitűd. A szabadpiaci szemléletmód megjelenése eltérő típusú válaszreakciókat "provokált".

Azok, akik társadalmi és kapcsolati tőkájukat gazdaságira tudták váltani, könnyen idomultak az új helyzethez, sikeres életpályán mozognak, s gyermekeiknek sem okoz jelentősebb problémát az új világrend szocializációja. A pedagógusok és a fiatalokkal foglalkozó más humánszolgáltató szakemberek körében sokan vannak, akik hisznek a társadalmi igazságosságban és felháborodnak olyan társadalmi jelenségek láttán, melyek a piacgazdaságnak természetes velejárói, de értékrendjüknek nem felelnek meg. Gyakran panaszkodnak a fiatalok, diákok "eltorzult" értékrendjére, s igyekeznek a szerintük elvárható klasszikus értékek szerint nevelni a rájuk bízott tanulókat. Ugyanakkor a tanulók látják a sikertelen és boldogtalan szülői és tanári mintát, s az értékkonfliktusban egyre határozottabban utasítják el azt. Megpróbálnak alkalmazkodni az új világ új rendjéhez, hiszen a legfontosabb számukra, hogy az átalakult társadalmi és gazdasági berendezkedés játékszabályai szerint sikeresen próbáljanak helytállni az életben.

A tanulók iskolai tanulmányaik alatt folyamatosan tervezgetik jövőjüket, karrierjüket, konkrét és kevésbé konkrét lépéseket tesznek céljaik elérése érdekében. Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történik, ami megváltoztatja vagy jelentősen befolyásolja további életét. A fiataloknak felsoroltunk 10 eseményt, ami jelentősnek, egyesek fordulópontnak mondhatók az életükben. Arra kértük őket, mondják meg, vajon hány éves korukban fognak ezek az események bekövetkezni. Mint az alábbi táblázatban látható, ez kemény dió volt, hiszen még a leggyakrabban megválaszolt eseményeknél is 34-39 százalék körül volt a bizonytalanok aránya. A legnagyobb bizonytalanság a tanulás befejezésénél és ezzel összefüggésben a munkába állásnál volt, itt a diákok 53 százaléka nem tudott időpontot bejósolni.

Azt is elmondhatták a fiatalok, ha úgy vélik soha nem következik be az adott eseményt. A legtöbben (5 százalék) a gyerekvállalást és szülőtől való függetlenedést tartották be nem következő eseménynek. Ezzel szemben a párkapcsolat kialakítása, a szakmaválasztás és a munkába állás az, amelyről egyik fiatal sem mondana le.

Az emberrel élete folyamán sok olyan dolog történhet, ami megváltoztathatja az életét. Ezek közül most felsoroltunk néhányat. Te mit gondolsz, hány éves korodban fognak az alábbiak bekövetkezni? Ha már bekövetkezett, hány éves voltál akkor?

Események	legalacsonyabb életkor	legmagasabb életkor	átlag-életkor	soha	nem tudom
	év			százalék	
először önállóan szórakozni menni	9	24	15.3	3	34
eldönteni, hogy milyen szakmád lesz	8	23	15.4	0	47
először együtt járni valakivel	8	23	13.9	0	39
első szexuális tapasztalatokat szerezni	8	29	16.5	1	50
elköltözni, függetlenül élni a szülőktől	10	30	20.3	5	39
először rendes állásban dolgozni	12	34	22.1	1	53
befejezni tanulmányaidat	14	35	22.1	2	53
az első szakmai végzettséget megszerezni	10	28	19.8	4	51
megházasodni	16	35	23.6	4	50
gyermeket vállalni	15	37	24.9	5	49

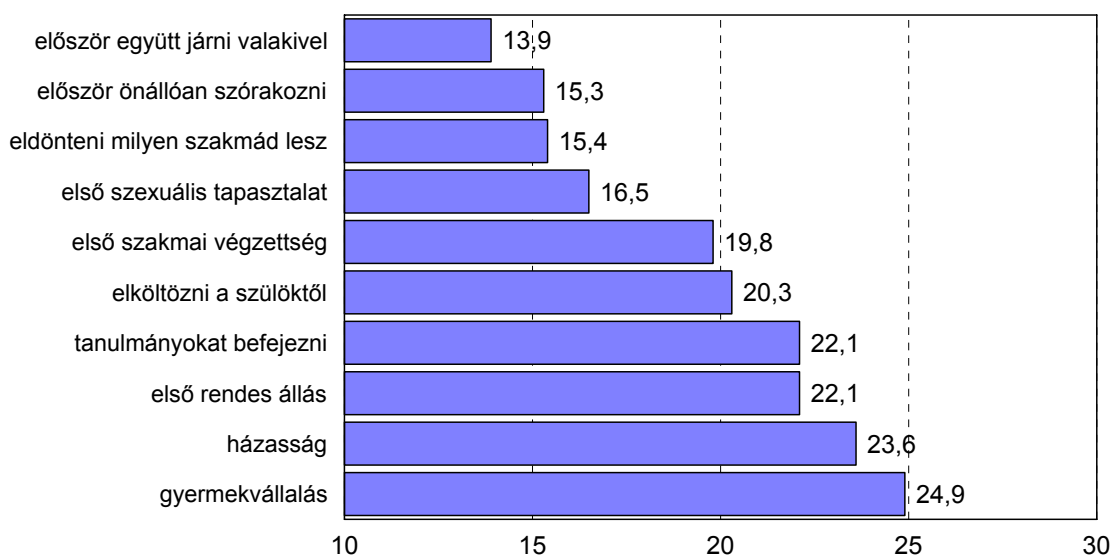
Mint a táblázat adataiból kiolvasható, a szélső életkori értékeknél a házasság volt, amelynek legelső dátuma a legkésőbbre húzódott, míg az önálló szórakozáson, az első együttjáráson és a szakmaválasztáson a fiatalok mindegyike szeretne túl lenni 24 évesen.

A fenti események amúgy három, jól elhatárolható életszakaszhoz kötődnek. Az első 18 éves korig tart, és domináns elemei a szórakozás, valamint az élet első tapasztalatai (együttjárás, szexuális tapasztalatok) A második 22 éves korig tart, itt már komolyabb témák kerülnek elő (első szakmai végzettség, tanulmányok befejezése, első munkahely). 22 éves kor felett pedig már a „felnőtt” témák következnek: állás, házasság. Mint a lenti ábrán is látszik, ezek az események viszonylag logikus sorrendben követik egymást, az első párkapcsolattól a gyermekvállalásig, nagyjából egy évtizedet fogva át. A logikus láncolatban csak egy ponton láthatunk törést, a százhalombattai tanulók a szülőktől való függetlenedést a tanulmányok befejezése előtti időpontra tervezné, s ez mutatja a szülői háztól való elszakadás, a függetlenedés erős igényét is.

A lányok a fiúknál előbb szeretnének megházasodni és gyermeket vállalni, ezzel szemben a fiúk előbbre datálják a különköltözést és a tanulmányok befejezésének idejét. Az apa iskolai végzettsége négy esemény bekövetkeztét befolyásolja, a magasabb végzettségű apák gyermekei később fejezik be a tanulmányaikat, minek következtében később szerzik meg első szakmai végzettségüket, aminek okán később vállalnak állást, és később is kívánnak megházasodni és gyermeket vállalni.

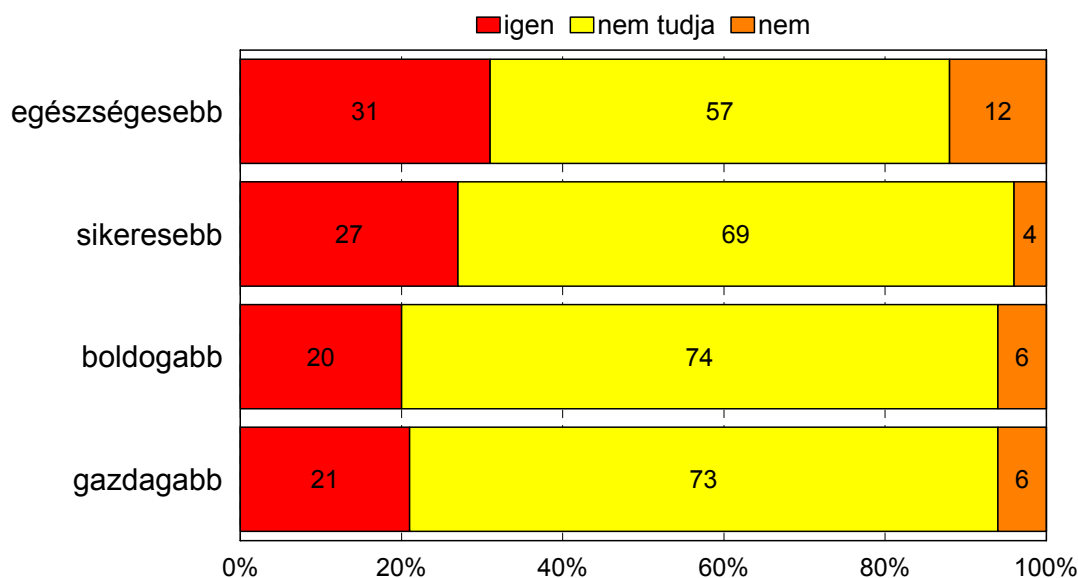
Mikor következnek be az alábbiak az életedben?

(átlagéletkorok)



A jövőre vonatkozó terveik alapján kiderült, a százhalombattai tanulók nem akarnak több gyereket vállalni, mint amennyi a szüleiknek van, sőt egynegyedük egyenesen úgy nyilatkozott, hogy szerinte kevesebb gyermeke lesz, mint a szüleinek.

Szerinted leszel mint a szüleid?



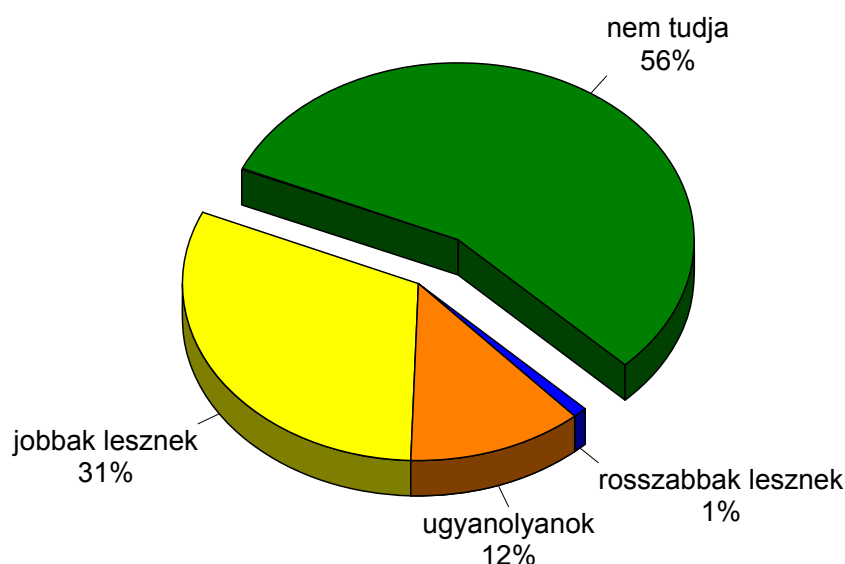
Arról is megkérdeztük a diákokat, hogy szerintük hogyan alakul az életük a szüleikéhez képest. E tekintetben nagy volt a bizonytalanság a tanulók többsége egyelőre nem látja még, hogy milyen pályát futhat be. Ha a bizonytalan válaszoktól eltekintünk az látszik,

többen gondolják, hogy egészségesebb, sikeresebb és boldogabb életük lesz, mint amit szüleik élnek, az ellenkező oldalon csak az egészség tekintetében van számottevő ellenvélemény. Azok aránya akik már most biztosra veszik azt is, hogy gazdagabbak lesznek mint a szüleik, 21 százalék.

Olyan tanuló, aki jelenleg egyik dimenzióban sem látja biztosítottnak, hogy magasabb szintet ér el mint a szülei, 49 százalék volt a mintában, s aki mind a négy itemnél magasabb szintet lát elérhetőnek mindössze 6 százalék. A jövőre vonatkozó optimizmus a négy dimenzióban nem független egymástól, megítélésük szorosan korrelál.

Az életkor és az iskolatípus mentén szignifikáns eltérés mérhető, az idősebb tanulók (középiskolások) egy kicsit pontosabban látják jövőjüket, bátrabban és optimistábban nyilatkoznak, mint az általános iskolások. Az is jellemző, hogy a jó tanulók és a gimnazisták között átlagon felül vannak, akik úgy vélik sikeresebbek és gazdagabbak lesznek szüleiknél, míg a szakközépiskolás tanulók között azok vannak magasabb arányban, akik úgy vélik boldogabb és egészségesebb életet élnek majd, mint szüleik.

Szerinted a munkakörülményeid a szüleidéhez képest milyenek lesznek?

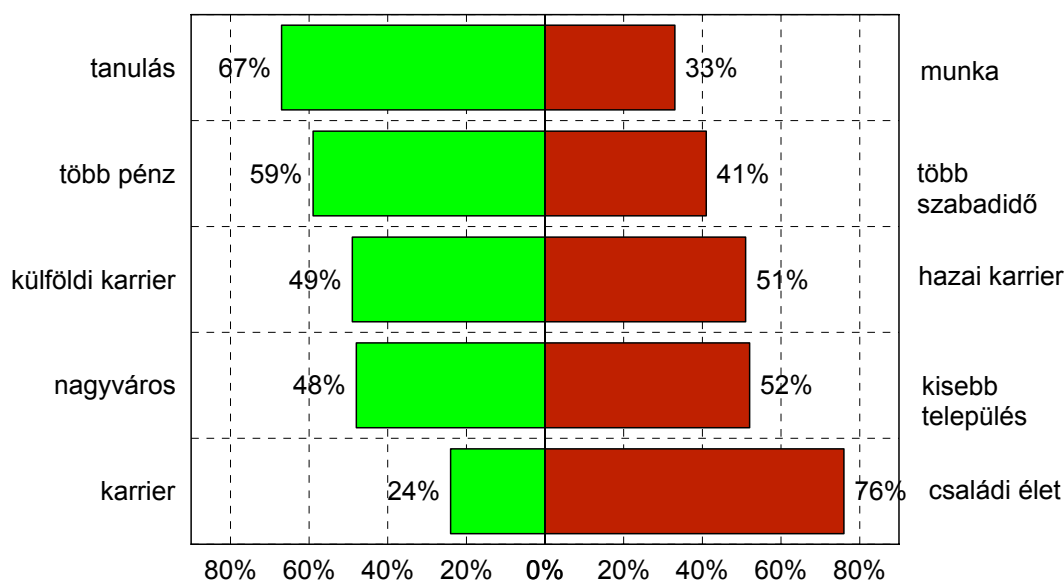


A diákok egyharmada abban is biztos, hogy munkakörülményeik a szülőkéhez képest jobbak lesznek, 56 százalékuk bizonytalan a kérdés megítélésében, s csupán 1 százalékuk gondolja úgy, hogy e téren negatív változás következhet be. Jellemző, hogy a bejárós tanulók, és a jobb tanulmányi eredményt produkáló tanulók optimistábbak.

Részben a jövőképről, részben a tanulók értékrendjéről informál az a kérdéssor, melyben öt - az életben felmerülő - dichotóm kérdés közül kellett választaniuk. A kérdések a sok pénz vagy sok szabadidő, a karrier vagy család, a hazai vagy külföldi karrier, a tanulás vagy munka és a nagyváros lét vagy kis település relációkat jelentették.

A tanulók többsége ha választhatna, inkább a több pénzt és nem a több szabadidőt választaná. Ebben meglehetősen nagy az egyetértés, csupán a tanulmányi átlag és az iskolatípus tekintetében mérhető némi eltérés, a jobb tanulók körében egy kicsit magasabb (51 százalék) a szakközépiskolásoknál pedig alacsonyabb (29 százalék) a szabadidőt választók aránya.

Dichotóm választások



A karrier vagy család közötti választás szintén sok embernek - különösen nőnek - okoz problémát. A megkérdezett battai diákok háromnegyede ebben a relációban inkább a boldog családi életet választaná. A lányok között egy kicsit magasabb azok aránya akik, nem áldoznák fel a családi életet a karrierért (79 százalék), míg a fiúk több mint egynegyede egyértelműen a karrier mellett voksol. Ugyanakkor az is jellemző tendencia, hogy a szülő iskolai végzettségének emelkedésével nő a karriert választók aránya, míg a maximum 8 osztályt végzett szülők gyermekeinek 10 százaléka, a szakmát tanult szülők gyermekeinek pedig 23 százaléka választotta a karriert a családdal szemben, addig az érettségizett családban élő diákoknak már közel egyharmada.

Bár sok fiatal vállal alkalmankénti vagy rendszeres munkát az iskola mellett, alapvetően életük a tanulás köré szerveződik. Ha a jövőben választhatnának, 67 százalékuk akkor is inkább tanulna, s nem dolgozna. A munkát választók aránya átlag feletti a fiúk, a képzetlenebb családokban nevelkedő, a 14. életévüket betöltöttek és a helyben lakó tanulók között, de mindezzel együtt a munkát választók aránya egyetlen szubpopulációban sem éri el az ötven százalékot.

A jól képzett fiatal szakembereknek ma már reális életcél lehet a sikeres külföldi karrier építése. A mai magyar jövedelmi viszonyok ismeretében nem véletlen, hogy a diákok fele előnyben részesíti a külföldi karriert a hazaival szemben, s ebben teljesen egységesek a tanulók. Sokan vannak a 14-16 évesek körében (62 százalék) és a gimnazisták között (72 százalék), akik azt mondták, hogy inkább külföldi karriert építenének.

A korrelációs elemzés kimutatta, hogy az öt dichotóm választás nem független egymástól, aki a pénzt választja az nagyobb valószínűséggel választja a karriert a családdal szemben, s életét inkább egy modern nagyvárosban képzei el. A klaszteranalízis során pontosítani lehetett azon tanulók körét, akik a jövőre vonatkozó tervüket tekintve inkább karrier orientáltak (38 százalék), illetve azokat, akik inkább családközpontúnak minősíthetők (62 százalék).

Családközpontú	Karrier orientált
inkább több szabadidő	inkább több pénz
inkább család	inkább karrier
inkább külföld	inkább Magyarország
inkább tanulás	inkább munka
inkább nagyváros	inkább kis település
62 százalék	38 százalék

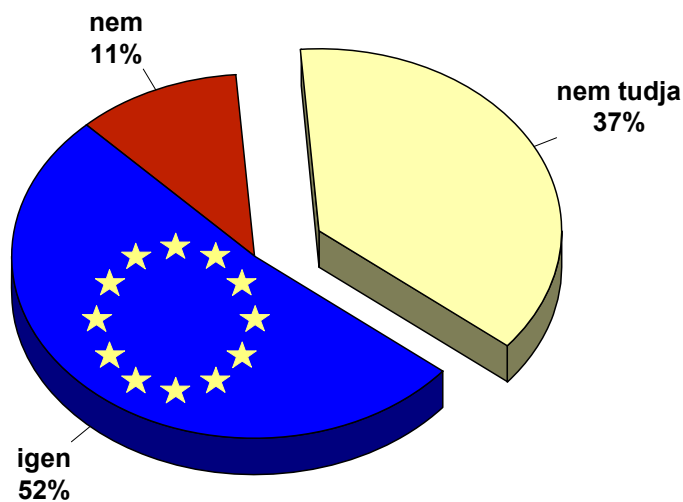
Sem a hazai karrier, sem pedig a külföldi munkavállalás szempontjából nem mindegy, hogy a diákok ismernek-e idegen nyelveket. Annak ellenére, hogy minden diák legalább egy élő nyelvet tanul nagyon alacsony a nyelvvizsgával rendelkező fiatalok aránya. A megkérdezettek közül mindössze 14 százalék rendelkezik valamilyen nyelvvizsgával (túlnyomó többségük angol nyelvből tett sikeres vizsgát), általában alap vagy középfokúval.

A munkavállalás mennyiségi szempontjából a százhalombattai fiataloknak egyébként nem nagyon lesz gondjuk, a főváros vagy a városuk elég munkahelyet ad. A gond azzal van, hogy a helyben lévő foglalkoztatók egy tipikus, alacsonyabban kvalifikált, homogén munkavállalói réteget alkalmaznak, ahol ráadásul a képzetlenebb pályakezdőknek nincs

igazából előrelépési lehetőségük. Külön problémás a fiatal nők pályakezdése.

Amikor a százhalombattai tanulók nagy része belép a munkaerőpiacra, várhatóan Magyarország már tagja lesz az Európai Uniónak, s ezáltal a fiatalok előtt szélesebbre nyílik a külföldi karrierlehetőség. Ezzel tisztában vannak a tanulók is. A megkérdezett diákok többsége egyetért azzal, hogy amint csak lehet, az országnak csatlakoznia kell az Európai Unióhoz, bár nem szabad elfelejteni a 11 százalékos ellenzót, és a válaszadók további egyharmadát, akik nem tudtak véleményt nyilvánítani.

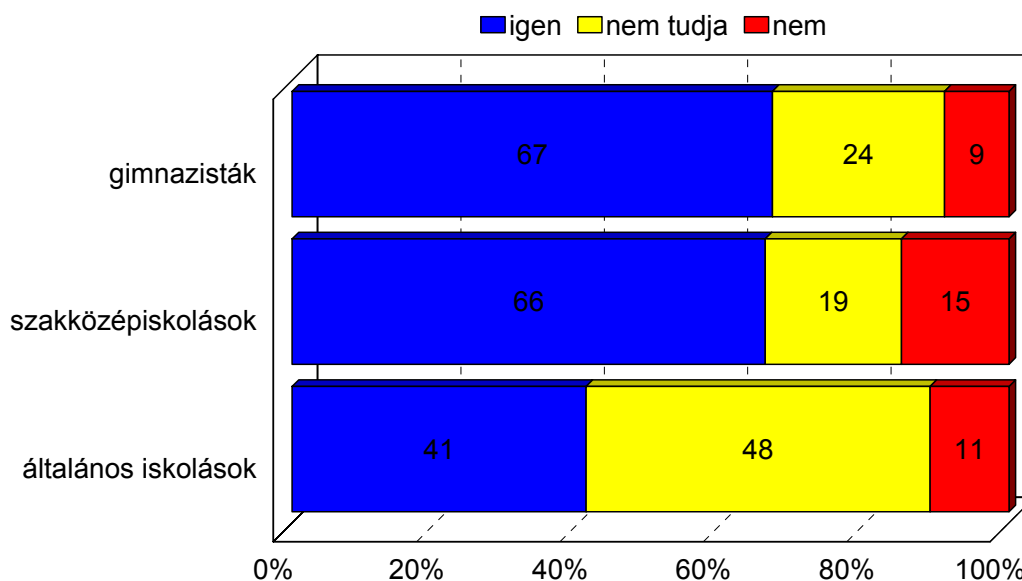
Egyetértesz azzal, hogy amint csak lehet, az országnak csatlakoznia kell az Európai Unióhoz?



A jobb tanulmányi eredménnyel rendelkezők és az idősebbek magasabb arányban támogatják a csatlakozást. Jól kirajzolódó tendencia az is, hogy a fiúk között magasabb a csatlakozást támogatók aránya (+10 százalék), míg a lányok körében a bizonytalanok aránya átlag feletti (+12 százalék).

Az apa iskolai végzettsége is hatással van a válaszok alakulására. Míg a maximum nyolc általánost végzett szülők gyermekeinek 22 százaléka támogatja egyértelműen a csatlakozást (a többség bizonytalan), addig a szakmunkások gyermekeinél 45, az érettségivel rendelkezők gyermekeinél ez az arány 61 százalék.

Egyetértesz azzal, hogy az országnak amint lehet, csatlakoznia kell az Európai Unióhoz ?



Jellemző, hogy az ellenzők aránya mindegyik szubpopulációban 9-15 százalék körüli, s ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy a tanulók eltérő támogatási aránya nem az ellenzés vagy támogatás, hanem a tanácstalanság vagy támogatás közötti választás különbözőségéből fakad, s minél képzettebb, magasabb státuszú családról van szó, minél nagyobb karrier lehetőség van a tanuló előtt, annál biztosabban támogatja a csatlakozást (véltetően a saját életre való - feltételezett - pozitív hatása miatt).

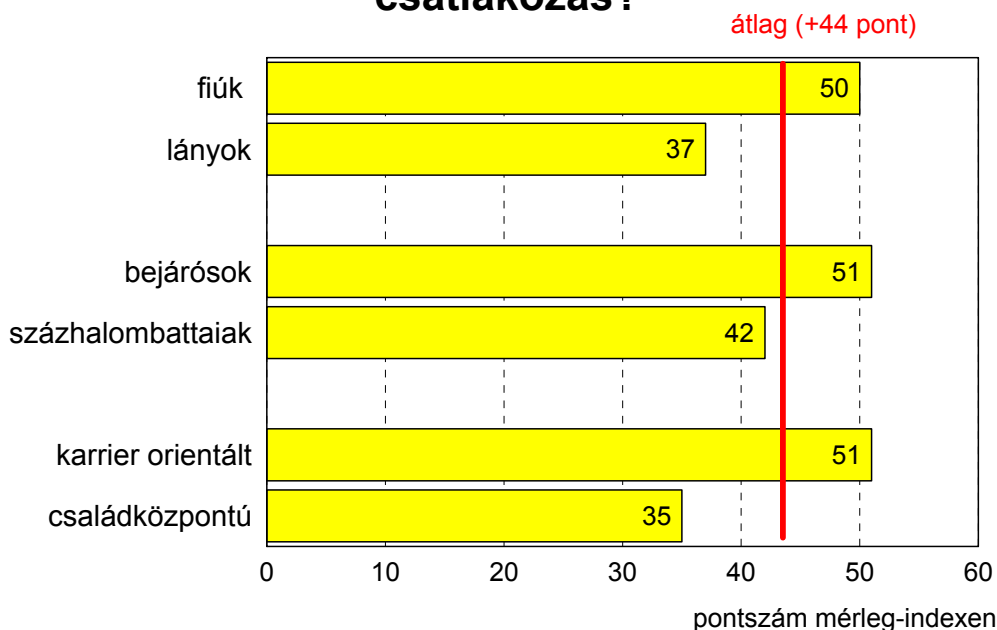
Az Európai Unióhoz való csatlakozás majdani mérlegét természetesen nem lehet előre megvonni, de a csatlakozástól a politikusok és a közvélemény is általában javulást vár, még akkor is, ha plusz kiadások terhelik az országot vagy rövid távon akár hátrányos helyzetbe is kerülhetünk.

Amikor azt kérdeztük, hogy a válaszadó saját életére az EU csatlakozás inkább pozitív vagy negatív hatással lesz, akkor a többség (55 százalék) pozitív hatásról számolt be, 11 százalék negatívról, míg minden harmadik diák szerint a csatlakozás nem lesz hatással az ő életére. Ez mérleg-indexen kifejezve +44 pont. A középiskolás tanulók ennél is bizakodóbbak, +54 pont a mérleg-index értéke. A nemek tekintetében elmondható, hogy a fiúk az átlagnál pozitívabb, a lányok véleménye egy kicsit negatívabb. Kimutatható, hogy a család vagyoni helyzetének emelkedésével egyre nő a csatlakozástól pozitív hatást várók aránya, s az is jellemző, hogy azok a tanulók akik karrier orientáltabb stratégiát követnek, az

átlagnál bizakodóbbak.

Azok, akik nem támogatják az EU csatlakozást, arról számoltak, be hogy szerintük a csatlakozás inkább negatív hatással lesz életükre (-51 pont), míg a csatlakozást pártolók - logikusan - pozitív hatást várnak (+74 pont).

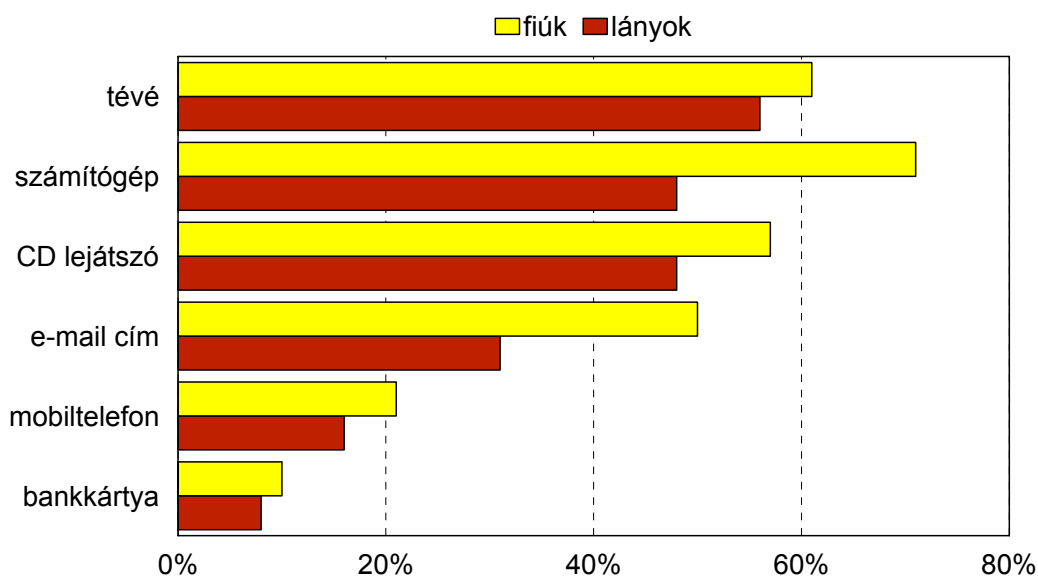
A válszólo saját életére milyen hatással lesz a csatlakozás?



Az utóbbi évtizedben zajló folyamat a felnőtt lakosság és a tanulók értékrendjének átalakulása. Emögött, illetve ezzel párhuzamosan a kilencvenes évek végére megindult a generációs korszakváltás folyamata is, azok a tanulók akik a kilencvenes évek elején kezdték iskolai pályafutásukat már teljes mértékben a megváltozott gazdasági és társadalmi környezetre szocializálódnak. A piacutató szakemberek szóhasználatával Y-generációnak jelölt korosztály nemcsak fogyasztói szokásaiban más, hanem az új technikai eszközökhöz való viszonyulásaiban és életmódjában is eltér szüleitől. Ez a megváltozott szemlélet szükséges előfeltétele az információs társadalom kiépülésének.

A megkérdezett diákok 70 százaléka külön, saját szobában lakik otthon (további 24 százaléuk a testvérével lakik közös szobában), amelyben sokaknál saját hifi, TV is található. A megkérdezett diákok 40 százalékának van saját tévéje, további 18 százalékuknak csak a testvérével kell osztozkodnia rajta.

A saját TV, CD, számítógép, mobiltelefon, bankkártya és e-mail cím elterjedtsége



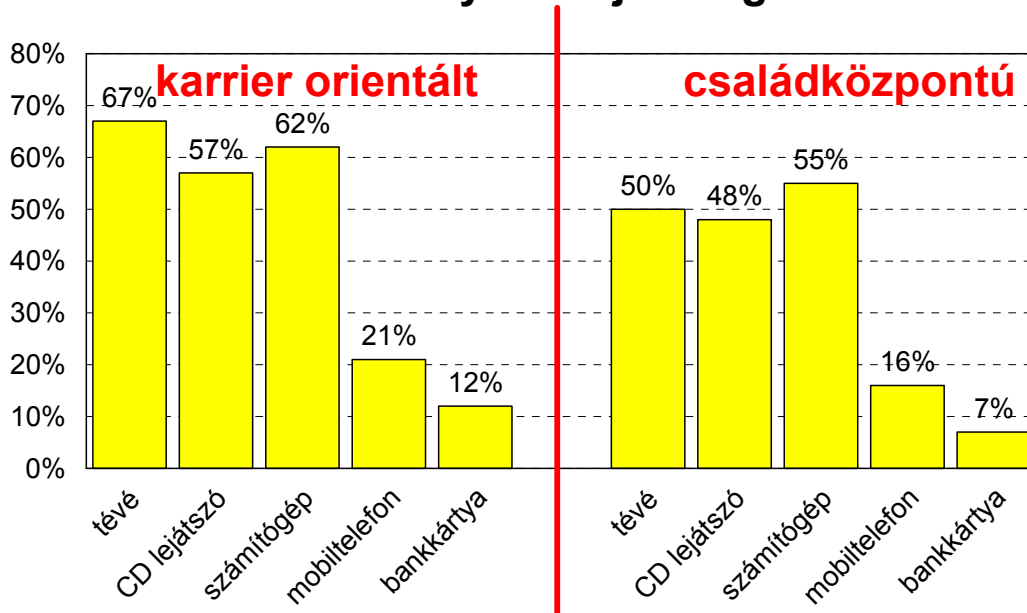
Saját vagy testvérével közösen használt számítógéppel a megkérdezett diákok 58 százaléka rendelkezik Százhalombattán, míg a nálunk nagyon gyorsan elterjedt mobiltelefont a fiúk 21, a lányoknak pedig 16 százaléka birtokolja. A számítógép magas aránya nem véletlen, részben a szakközépiskola profiljából adódik (A szakközépiskolások körében 76 százalékos a saját számítógép elterjedtsége, a gimnazisták körében 55 százalék, az általános iskolásoknál pedig ennél is alacsonyabb.) A leggyorsabb és egyik legmodernebb kommunikációs csatorna az internet, illetve az elektronikus levelezés. A megkérdezett tanulók 40 százalékanak van saját e-mail címe, s az összes tanuló negyede legalább heti rendszerességgel használja is. A fogyasztói szokásokhoz, pénzforgalomhoz kapcsolódó jellemző, hogy átlagosan a tanulók egytizedének önálló bankkártyája is van.

Összegezve a modern technikai eszközöket, elmondható, hogy azok a tanulók, aki a fent felsoroltak közül otthon egyikhez sem tudnak hozzájutni a minta 18 százalékát alkotják, míg teljesen modern fiatalnak (a hat eszközből legalább négy rendelkezésükre áll) 23 százalékuk minősíthető (a fiúknál 30, a lányoknál 18 százalék ez az arány). A többiek azok, akik többé-kevésbé rendelkeznek már saját TV-vel, sokak számítógéppel is, de mobiltelefonjuk, e-mail címük illetve bankkártyájuk még nincs.

A kérdés pontosabb demográfia elemzése megmutatta, hogy a fiúk, az idősebb tanulók, a középiskolások és a magasabb kulturális tőkével rendelkező, képzetesebb családok gyermekei körében elterjedtebbek ezek a modern eszközök. Mivel ezek a technikai eszközök

jelentősebb anyagi áldozatvállalást is jelentenek, érthető, hogy azoknál, ahol családjukban gyakran vagy alkalmanként anyagi problémákkal küszködnek kevésbé elterjedtek.

A saját TV, CD, számítógép, mobiltelefon és bankkártya elterjedtsége

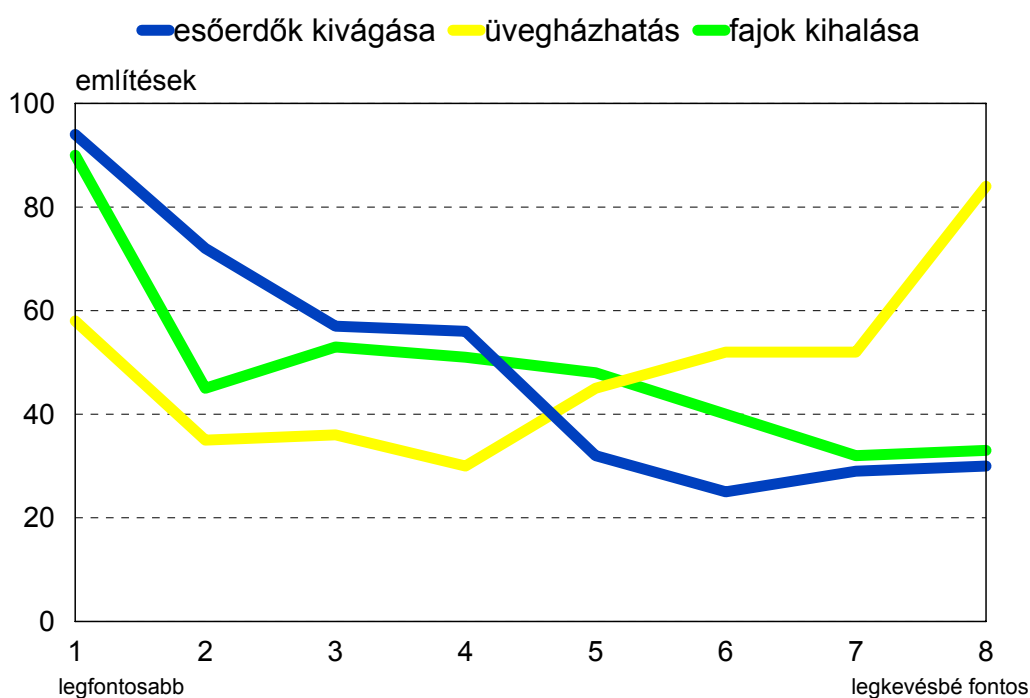


A tanulók jövőre vonatkozó tervei és a már most rendelkezésükre álló modern eszközök relációját vizsgálva kiderült, hogy a karrier orientált és a családközpontú fiatalok között e tekintetben is eltérés tapasztalható, a karrier orientáltak körében minden eszköz előfordulási aránya magasabb. Különösen nagy eltérés mérhető a karrier és a családközpontú tanulók között a saját (vagy testvérével közös) tévé és a CD birtoklása esetében.

10. KÖRNYEZETTUDAT

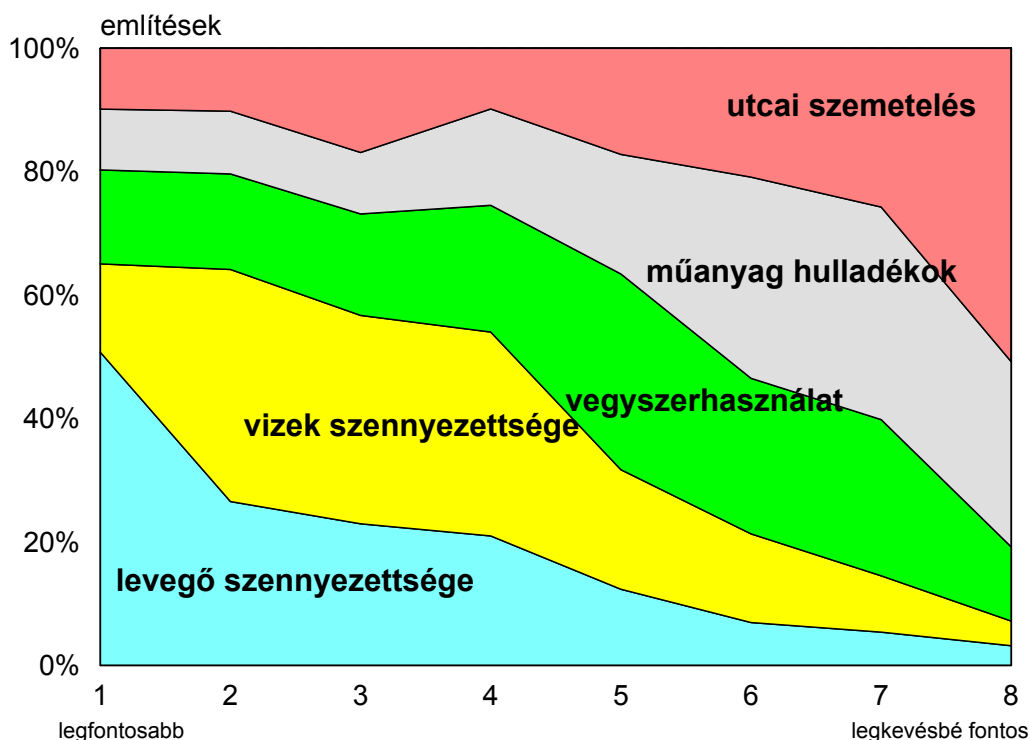
Az utóbbi években Magyarországon és szerte a világon egyre nagyobb gondot okoznak a környezetvédelmi problémák, a bekövetkezett lokális ökológiai katasztrófák. A kérdőívben foglalkoztunk a százhalombattai diákok környezeti kérdésekhez való viszonyával, a diákok környezettudatával is. Először arra kértük őket, hogy rangsoroljanak nyolc környezeti problémát egymáshoz képest, fontosság szerint. A problémák között három globális volt (esőerdők kivágása, üvegházhatás erősödése, bizonyos állat és növényfajok kihalása) és öt helyinek tekinthető (levegő, vizek szennyezettsége, szemetelés, vegyszerhasználat, műanyag hulladékok). Az alábbi két ábra azt mutatja, hogy a globális és helyi problémák milyen helyezéseket kaptak. Itt az egyes jelentette a legfontosabb és a nyolcas a legkevésbé fontos problémát.

A globális környezeti problémák megítélése



A globális problémák közül legfontosabbnak az esőerdők kivágását tekintették a fiatalok, közel százan helyezték az első helyre. A fajok kihalása általában a sorrend közepén helyezkedett el, legtöbben a negyedik helyre sorolták, az üvegházhatást pedig inkább hátrább. Mellesleg az üvegházhatás megítélésében volt a legnagyobb a válaszok szóródása is, ami jelzi a bizonytalanságot (közel annyian rakták az első két helyre, mint az utolsó két helyre).

A helyi környezeti problémák megítélése



A helyi környezeti problémák közül legtöbben a levegő szennyezettségét tették az első helyre, ez a helyi ipari aktivitás ismeretében egyáltalán nem meglepő. Emellett szintén igen fontosnak ítélték a vizek szennyezettségét (itt elsősorban a Dunára gondolva). Ebben a két kérdésben volt a legeggyöntetűbb a fiatalok véleménye. A vegyszerhasználat a lista közepén volt, míg a műanyag hulladékok és az utcai személtelés csak kisebb probléma diákok szerint.

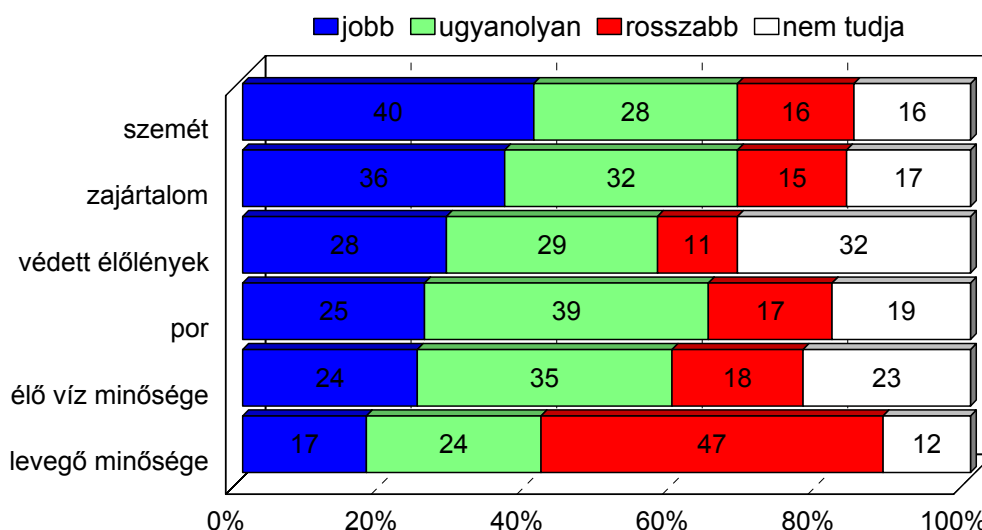
rangsor hely	általános iskola	középiskola
1.	levegő szennyezettsége	levegő szennyezettsége
2.	élővizek szennyezettsége	esőerdők kivágása
3.	esőerdők kivágása	élővizek szennyezettsége
4.	fajok kihalása	fajok kihalása
5.	vegyszerhasználat	üvegházhatás erősödése
6.	utcai személtelés	vegyszerhasználat
7.	üvegházhatás erősödése	műanyag hulladékok
8.	műanyag hulladékok	utcai személtelés

Ha összességében nézzük a helyezések átlagait, akkor jól látszik, hogy a levegő szennyezettségének problémája vezet a fiatalok környezeti problématudatában, hiszen a második helyen álló esőerdők kivágásával kapcsolatos problémák közvetetten szintén a levegőre utalnak vissza. Ebben a környezetben a két utolsó, vagyis legkevésbé fontos elem, a műanyag hulladékok és az utcai személtelés helyezése nem meglepő, hiszen valóban

jelentéktelennek tűnhetnek például a fajok kihalása mellett, de a probléma jelen van a fiatalok tudatában, hiszen arra a korábbi kérésre, hogy mit szégyell a városban, igen sokan éppen a szemetet említették.

Ha a fontossági sorrendet az iskola típusa alapján nézzük meg, akkor az derül ki, hogy a levegő szennyezettsége mindenhol a legfontosabb problémának bizonyult. Három item van melynek mozgását érdemes részletesebben is megnézni. Az üvegházhatás erősödésének problémakörét a középiskolások előrébb helyezték, mint az általános iskolások, míg az élővizek szennyezettségét és az utcai szemetelést az általános iskolások helyezték az átlagnál előrébb. Általánosságban elmondható, hogy a középiskolások - talán életkoruk és pontosabb ökológiai ismereteik miatt - érzékenyebbek a globális problémák (esőerdők, kihalás, üvegházhatás), míg a kisebbek a lokális környezeti gondok iránt.

Százhalombatta helyzete az országos átlaghoz viszonyítva



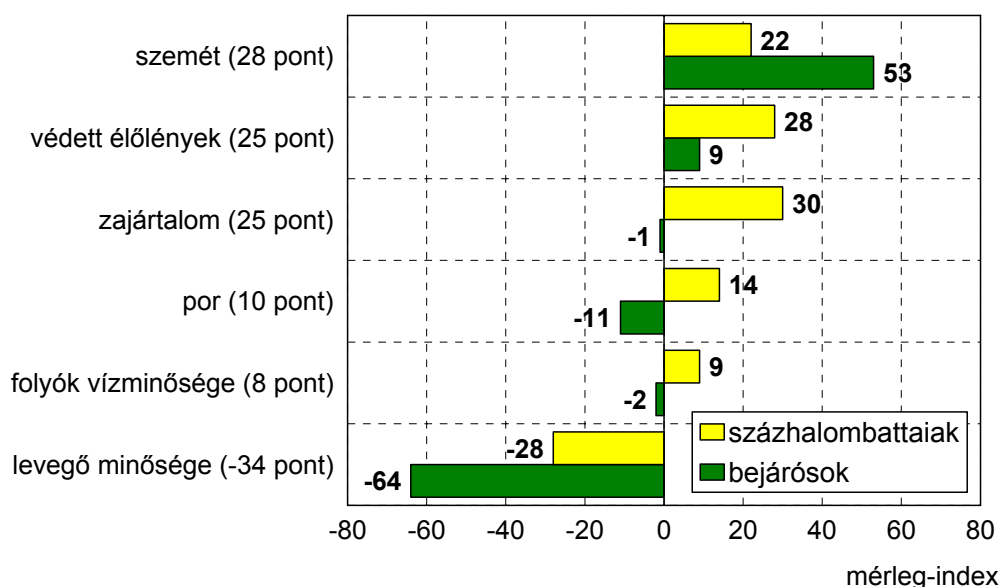
A környezeti problémák egymáshoz viszonyított fontossága után arra vártunk választ, hogy hatféle klasszikus környezetterhelést, környezeti problémát (levegő, por, zaj, szemet, vizek, védett élőlények) tekintve Százhalombatta vajon jobb helyzetben van-e, mint az országos átlag.

Ha a környezeti terheléseket egyfajta mérleg-indexre vetítve nézzük, kivéve az elemzésből a bizonytalan válaszadók tömegét, akkor az derül ki, hogy a zajártalom, a szemet és a védett élőlények tekintetében Százhalombatta valamivel jobb helyzetben van az országos átlagnál (legalábbis a diákok szerint), a por és a folyó szennyezettsége átlagos, míg a

levegőminőség terén rosszabb a helyzet a városban (korábban láthattuk, hogy a szégyellni való között kimagasló volt az erőmű légszennyező tevékenysége, s ez ennél a kérdésnél is visszaköszön).

Érdekes megvizsgálni, hogy miben tér el a városban lakó százhalombattai diákok és a környező településekről bejáró tanulók ítélete, ugyanis okunk lehet feltételezni, hogy a bejárós tanulóknak más viszonyítási alapjuk van (környezeti ártalmakkal kevésbé terhelt lakótelepülésük), s hajlamosabbak az átlagnál sötétebben látni a nagyvárost. A következő ábra e felosztás szerint mutatja az egyes ártalmak képzelte jelenlétét a városban. A problémák mögött zárójelben a teljes minta értékelése szerinti mérleg-indexen mért pontszám látható, míg a két csoport a "százhalombattaiak" és a "bejárósok" megnevezéssel van különválasztva.

Az egyes környezeti ártalmak jelenléte a városban az országos átlaghoz képest



Az ábrán jól látszik, hogy minden környezeti terhelés esetén szignifikáns különbség van, a százhalombattaiak - szemét helyzetét kivéve - minden kérdésben pozitívabban látják a településük környezeti terhelését. A nagy az eltérés a levegőszennyezettség, a szemét és a zajártalom megítélésében. Míg a helyi lakosú diákok a város zajterhelését az országos átlagnál sokkal jobbnak minősítették (+30 pont), addig a környező, csendesebb településekről naponta bejáró tanulók negatívan látják a helyzetet (-1 pont). Különösen súlyosnak ítélik a levegőminőség helyzetét (-64 pont). Jellemző, hogy a hat itemből a battai lakosú diákok ötöt jobbnak látnak, míg a bejárósok négyet rosszabbnak látnak az országos helyzetnél.

11. SZAKÉRTŐI ÉS KÉPVISELŐI VÉLEMÉNYEK

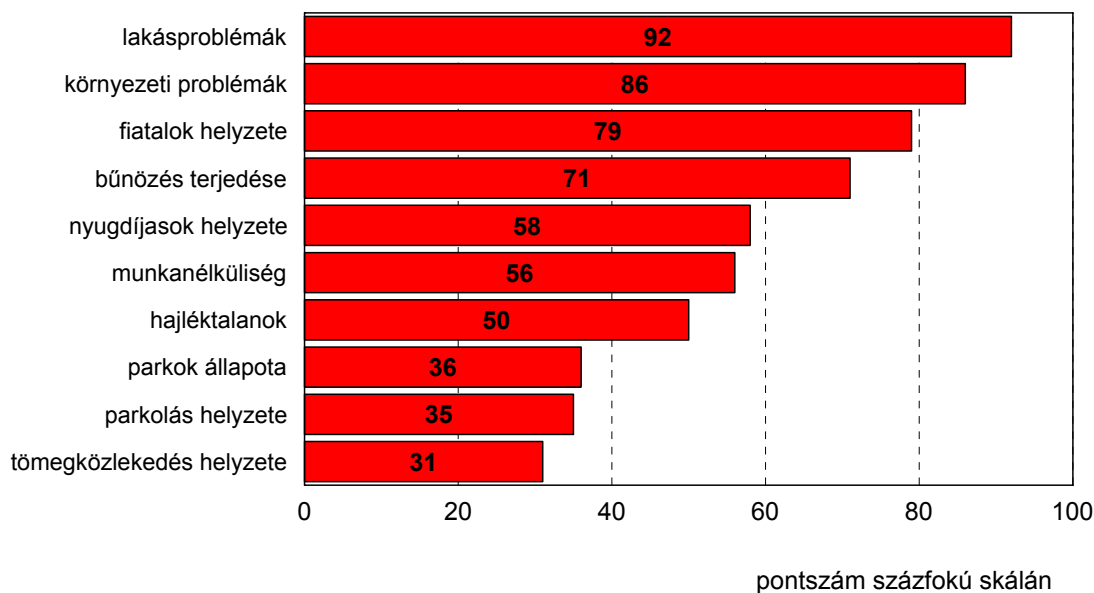
A kutatási program során az ifjúsági ügyekben leginkább érintett önkormányzati képviselők, bizottsági szakértők és fiatalokkal foglalkozó szakemberek véleményét egy külön önkitöltős kérdőív segítségével gyűjtöttük be. A rövid kérdőívre a megadott határidőig 16 érintett szakember válaszolt.

11.1 Az ifjúsági ügyek helye a városi problémák sorában

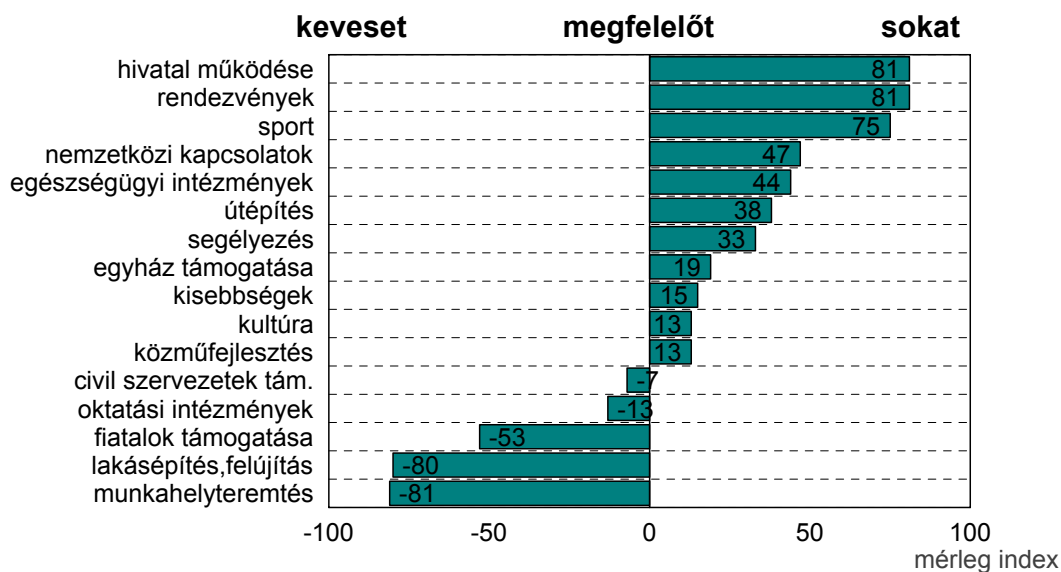
Elsőként a város általános problémáiról tudakoltuk a szakértőket. Nyitott kérdésben kérdeztünk rá a város legfontosabb gazdasági és társadalmi problémáira. Ez alapján - nem meglepő módon - a legtöbben az beruházások és fejlesztések feltételeinek megteremtését sürgették, mivel a város jelenleg alapvetően a két nagyvállalat iparüzési adójára támaszkodik, s a bevételek csökkenése esetén súlyos működési problémák lépnek fel. A társadalmi dimenzióban a növekvő esélyegyenlőtlenség és a helyi társadalom szétszakadás kapta a legtöbb említést, de felmerült a munkanélküliségből fakadó szegénység, a létbizonytalanság és lokálpatrióta polgárság hiánya is. Arra is megkértük a szakértőket, hogy nyilatkozzanak, szerintük mi a városban a legfontosabb ifjúsági probléma. A legtöbben egyértelműen az önálló egzisztencia-teremtés (első munkahely, első lakás) nehézségeit jelölték meg, azon belül is elsősorban a lakáshoz jutás kérdését, de a városban dolgozó szakértők válaszaiban előkerült a káros szenvedélyek elterjedtsége, a kultúrált szórakozási, szabadidő eltöltési lehetőségek hiánya, a fiatalok céltalansága és az értékrendi különbségek is.

Összességében a válaszolóknak felsorolt 10 különböző városi problématerület közül négyet minősítettek kifejezetten problémásnak. A legsúlyosabb problémának a környezeti ártalmakat és a lakáshelyzetet minősítették a megkérdezett szakértők (86-92 pont százfokú skálán 87 pont az index értéke), de 70 feletti magas pontszámot kapott a bűnözés terjedése és a fiatalok általános helyzetével kapcsolatos gondok is. Közepesen súlyos problématerület a munkanélküliség, a nyugdíjasok helyzete és a hajléktalanok ügye, s gyakorlatilag nem minősíthető problémásnak a parkolás helyzete, a parkok állapota és a tömegközlekedési helyzet.

Mennyire súlyos probléma a városban?



Az elmúlt évben az önkormányzat mennyit költött az alábbi területekre?



A megkérdezett szakértők, képviselők véleménye szerint az önkormányzat az elmúlt évben a hivatal működésére (+81 pont), a rendezvényekre (+81) és a sport támogatására (elsősorban a versenysport támogatására) költött jóval többet az elfogadhatónál. A civil szervezetek támogatására és az oktatási intézményekre inkább kevesebbet (-7-13 pont), a fiatalok támogatására, munkahelyteremtésre és a lakásépítés, felújítás támogatására pedig egyértelműen kevesebbet költött az önkormányzat az elmúlt évben, mint amennyire szükséges

lenne. A felsorolásból ki kell emelni a fiatalok támogatásának -53 pontos mérleg-index értékét, ami egyértelmű (ön)kritikát takar. Ezt a kérdést részletesen is elemezték a fókuszcsoporthoz tartozó résztvevők, s kiemelték a magas színvonalú szociális intézményrendszert, valamint felhívták a figyelmet arra, hogy a fiatalok támogatására vonatkozó -53 pontos mérleg-index érték a közvetlen anyagi támogatás hiányát jelöli, közvetetten azért érkezik önkormányzati forrás az ifjúsági problémák kezelésére (pl. új lakásprogram, szociális ellátórendszer)

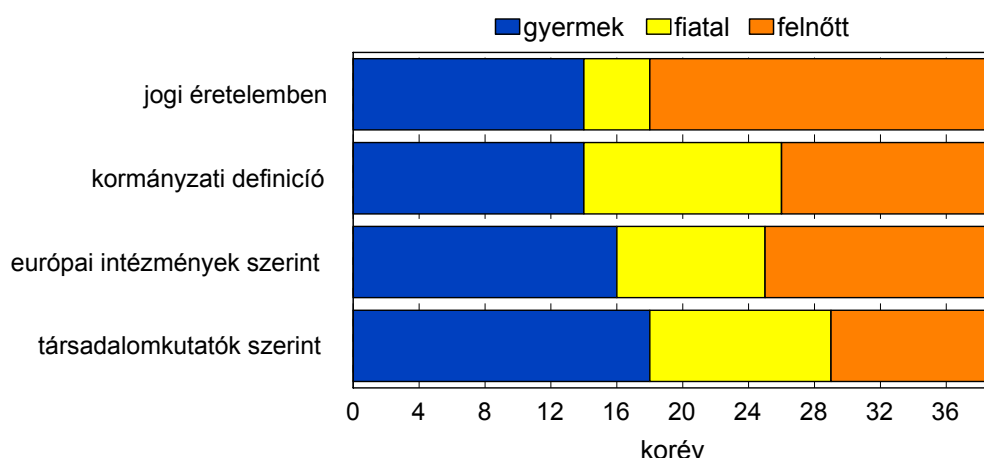
Mindezek után nem véletlen, hogy megkérdezett szakértők, képviselők túlnyomó többsége úgy vélekedik, hogy az önkormányzatnak kiemelten kell foglalkoznia az ifjúsági problémákkal.

11.2 Az ifjúsági problémák

Az ifjúsági problémák megközelítésekor a legelső tisztázandó kérdés, hogy ki tartozik az ifjúság kategóriájába. A szakirodalomban többféle dimenzió mentén szerveződhetnek a besorolások: azonos jogi státusz; homogenitás: azonos társadalmi helyzet; közös társadalmi élmény; életkori azonosság.

Mivel az azonos jogi státusz alapján csupán a korlátozottan cselekvőképesek (14-18 év) tartoznak az ifjúság kategóriába, homogenitásról (azonos társadalmi helyzetről és közös élményvilágról) pedig nemigen lehet beszélni, az egyetlen működőképesnek tűnő szegmentáló dimenzió az életkor. A szükséges jogi szabályozókat is pontosabban lehet célozni, ha életkori különbségeket teszünk. Ugyanakkor nem jellemző, hogy következetesen húznák meg az életkori határvonalakat a szakemberek és a döntéshozók. A jogi szabályozás a 0-14 éves korú fiatalokat gyermeknek nevezi, a 14-18 éveseket fiatalokként definiálja, s 18 év felett beszél nagykorú felnőttekről. Ehhez képest az európai intézmények, nyilatkozatok kitolják a gyermekkor 2 évvel, s amikor fiatalokról szól, többé-kevésbé a 16-25 év közötti korosztályt értik alatta. A leghosszabb ifjú kort a kormányzati definíció és a társadalomkutatók határozzák meg, előbbiek 15-26 utóbbiak, a 18-29 év közötti lakosokat sorolják a fiatalok közé, de az ifjúságkutatók gyakran ennél is tovább szélesítik a kategóriát, s a 14-29 évesek problémáit tanulmányozzák.

Életkori kategorizálás

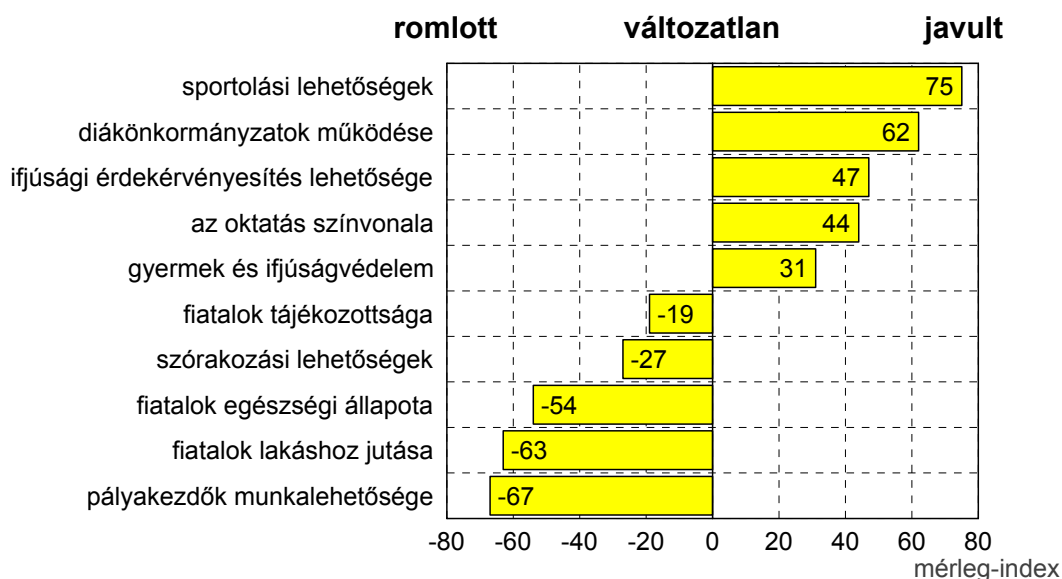


Az ifjúság életkori alapon való meghatározása tehát nem egyértelmű, s ez a megosztottság jellemzi a válaszolóinkat is. A kérdezettek közül a négyen az ifjúságkutatók által alkalmazott 14-29 éves korosztályra tekintenek úgy, mint fiatalokra, szerintük az ifjúsági koncepcióban őket kell megcélozni, hatan kiterjesztenék a koncepcióban deklarált ifjúság fogalmát a 14 éven aluli gyermekekre is, illetve négyen azokra, akiknek fiatalokra jellemző problémáik vannak (pl. első lakáshoz jutás).

A megkérdezett képviselők és szakértők megosztottak abban is, hogy mennyire ismerik az önkormányzatnál az itt élő fiatalok problémáit. A megkérdezett 16 szakértőből 4 úgy véli, hogy egyáltalán nem, 8-an úgy, hogy csak egy kicsit, s 4-en úgy gondolják, nagyrészt ismerik az önkormányzati szakemberek, hogy mit szeretnének az itt élő fiatalok. Érdeemes visszaemlékezni a fiatalok negatív ítéletére e tekintetben. A szakértők többsége szerint csupán egy kicsit veszik figyelembe a fiatalok érdekeit az önkormányzatnál, s ez egybecseng a korosztályi véleményekkel is.

Az elmúlt évekhez viszonyítva pozitív változás történt, a véleményt nyilvánító szakértők túlnyomó többsége úgy gondolja, hogy egy kicsivel nagyobb mértéken, 3 fő szerint sokkal nagyobb mértékben igyekszik az önkormányzat megismerni a fiatalok igényeit, s csupán 3 válaszoló vélte úgy, hogy ebben a kérdésben negatív irányú változás zajlott.

Hogyan változott a helyzet az alábbi ifjúsági területeken 1990 óta a városban?



Az egyes ifjúsági területeken bekövetkezett változások megítélését részleteiben is vizsgáltuk. Ezek alapján megerősítést nyert, hogy a legnagyobb kihívást a fiatalok egészségi helyzetének javítása, a pályakezdők munkához valamint a lakáshoz juttatása jelenti, ezeken a területeken 1990 óta határozottan romlott a helyzet, de a véleményt formálók szerint csökkentek a szórakozási lehetőségek is és romlott az ifjúsági általános tájékozottsági szintje. A többi területen inkább javult a helyzet az elmúlt 10 év tekintetében, s a diákönkormányzatok működése és a sportolási lehetőségek helyzete pedig határozottan javult az utóbbi években - a képviselők és a bizottsági szakértők szerint.

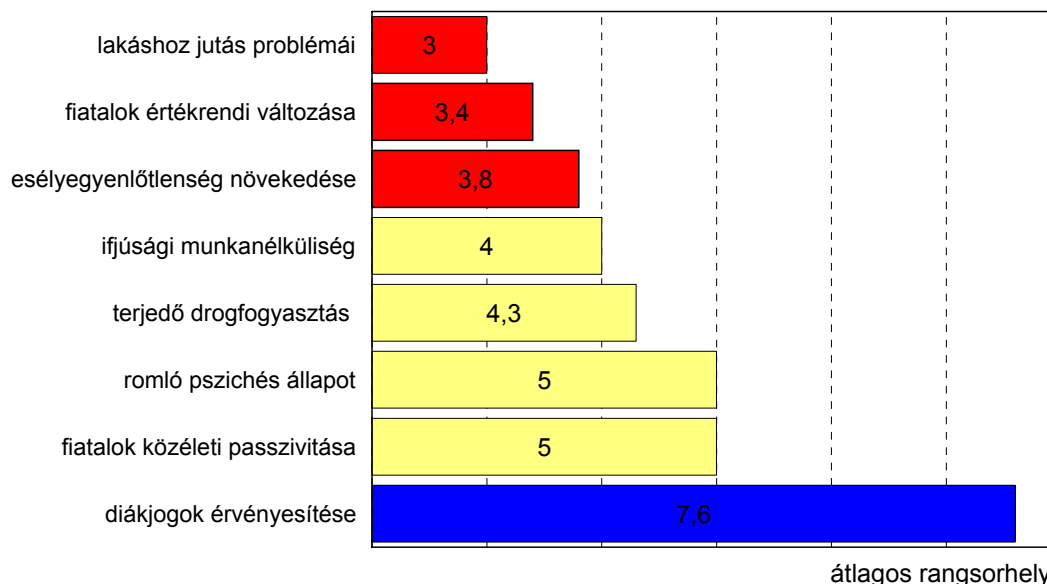
A pályakezdők munkához jutásakor figyelembe kell venni, hogy magasabban képzett fiatalok munkához jutása illetve a nők pályakezdés - eltérő okok miatt - de egyaránt különösen problémás. A fókuszcsoporthoz elhangzott, hogy mivel a második legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat, talán tudna valamit tenni ezen a területen.

Mivel az egyes ifjúsági problémák nem egyformán súlyosak, s az ifjúsági stratégiának, feladattervnek is prioritásokat kell majd megfogalmaznia, arra kértük a válaszolókat, hogy rangsoroljanak nyolc tipikus ifjúsági problémát egymáshoz képest, fontosság szerint.

A legtöbben a fiatalok lakáshoz jutását tekintik a legfontosabbnak, ezt követi az átalakuló értékrend és a növekvő esélyegyenlőtlenség. A romló pszichés helyzet (szorongás, idegesség), a pályakezdő munkanélküliség, a közéleti passzivitás és a terjedő drogfogyasztás általában a sorrend közepére, a diákjogok érvényesítésének problémaköre pedig egyértelműen a sorrend legvégére került. Ha összességében nézzük a helyezések átlagait, akkor a következő

ábrán bemutatott sorrendet kapjuk (itt értelemszerűen az alacsonyabb átlagpontoszámok jelzik a nagyobb fontosságot). Jól látszik, hogyan különül el a legfontosabb és a legkevésbé fontos probléma az átlagtól.

Az ifjúsági problémák fontossági sorrendje

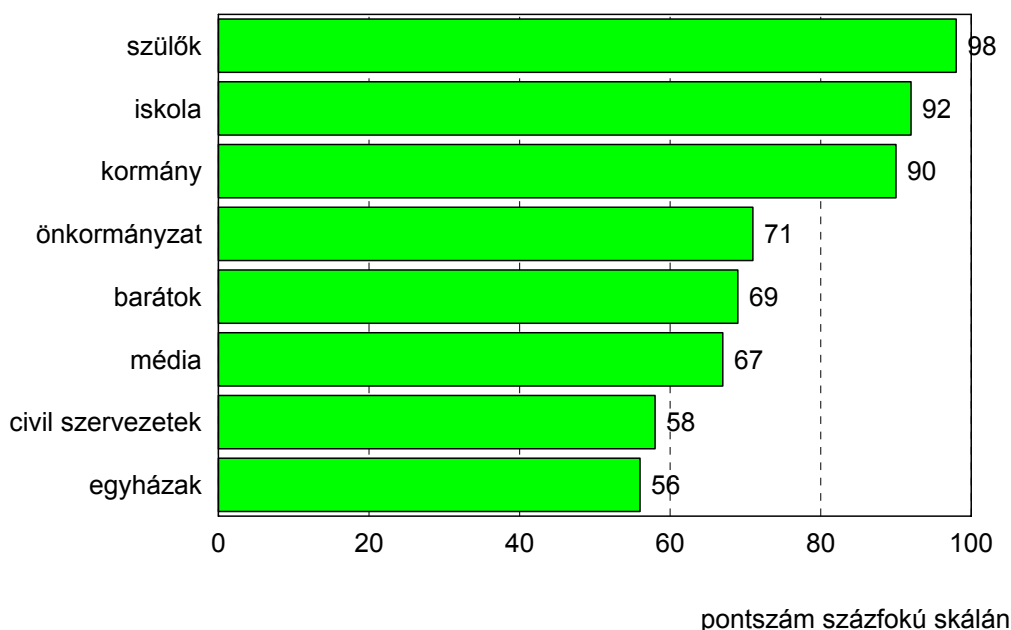


Mindent összevetve a képviselők és a szakértők úgy vélik, hogy a százhalombattai fiatalok helyzete jobb mint a régió belül más hasonló településeken élő fiatalok helyzete. A fiatalok élethelyzetének javításában természetesen szerepük van az ifjúsági ügyekben érintett szakembereknek is. A szakemberek (pedagógusok, orvosok, tanácsadók, képviselők) munkáját általában közepesre minősítették a kérdőívet kitöltők. Az ifjúsági ügyekben érintett szakemberek közül a védőnőkkel a legelégedettebbek, iskolai osztályzatokkal kifejezve 4.2-re értékelték munkájukat, őket követik a családsegítők (3.8), a pedagógusok (3.6), a szociális munkások (3.4), a ifjúsági tanácsadók, az ifjúságorvosok (3.1) és a művelődésszervezők (3.0). A bűnmegelőzési szakemberek már hármas alatti osztályzatot kaptak (2.9). A legrosszabb osztályzatot a köztisztviselők (2.8) és - részben önkritikusan - az önkormányzati képviselők (2.7) kapták.

Az ifjúsági koncepcióból fakadó feladatok végrehajtásában széles társadalmi összefogásnak kell érvényesülnie. Ugyanakkor az egyes intézményeknek, szervezeteknek, csoportoknak nem biztos, hogy egyforma szerepet kell szánni. Az ifjúsági problémák kezelésében, megoldásában a legfontosabb szerepe a fő szocializációs szinteknek (család,

iskola) van, ezek közül is kiemelkednek a szülők. Az ifjúsági problémák megoldásában az önkormányzati képviselők, szakértők a kormány szerepét is igen fontosnak tartanak (90 pont). A médiának, az önkormányzatnak és a kortárs csoportoknak inkább közepes, a civil szervezeteknek és az egyházaknak pedig csak egészen kis szerepe van az ifjúsági problémák megoldásában, kezelésében a bizottsági tagok, szakértők szerint.

Kinek mekkora szerepe van az ifjúsági problémák kezelésében?



11.3 Önkormányzati szerepvállalás

Konszenzus van abban, hogy az önkormányzatnak részt kell vállalnia az ifjúsági problémák megoldásában. Ehhez természetesen meg kell találni az önkormányzaton belül a legmegfelelőbb szervezeti formát, s ez már korántsem olyan egyértelmű. Öt szakértő/képviselő elégedett a jelenlegi megoldással (lakásügyi és ifjúsági bizottság), öt szakember önálló ifjúsági bizottságot kezdeményezne. Ezek mellett néhányan a bizottságok közötti ifjúsági koordinációs tanács felállítását tartanák a leghatékonyabb megoldásnak. Az ifjúsági tanácsnok kinevezése vagy a bizottságon belüli ifjúsági albizottság (ami visszalépés lenne a jelenlegi állapothoz képest) elutasított megoldási módoknak tűnik.

Ha az önkormányzat ifjúsági ügyekben hatékony lépéseket akar tenni, több, igen fontos, ifjúságot érintő döntést kell meghoznia. A szakértői kérdőívben kíváncsiak voltunk arra, hogy a válaszoló képviselők és külső szakértők melyik döntés meghozatalát mennyire

tartják időszerűnek, szükségesnek. A legfontosabb feladat - a probléma preferenciáknak megfelelően - a drogrevenziós program és az ifjúsági lakásprogram elindítása, de a hosszú távú ifjúságpolitikai koncepció, stratégiai terv megalkotásának és elfogadásának valamint az ifjúsági szervezet támogatásának is 80 pont feletti a szükségessége (százfokú skálán) a szakértők és a képviselők szerint.

	százfokú skálán
drogrevenziós program indítása	96
ifjúsági lakásprogram beindítása	96
hosszú távú ifjúságpolitikai koncepció elfogadása	85
ifjúsági szervezetek támogatása	81
ifjúsági alap elkülönítése a költségvetésben	75
ifjúsági érdekegyeztető fórum, kerekasztal összehívása	71
Gyermek és Ifjúsági Közalapítvány létrehozása	69
ifjúságsegítő intézmények közötti koordináció	67
városi szintű ifjúságkutatás megismétlése egy-két év múlva	66
főállású ifjúsági tanácsadó alkalmazása	53
ifjúsági tanácsnok kinevezése	33

Az ifjúsági érdekegyeztető fórum, kerekasztal összehívása és az ifjúsági fejlesztési programok, ifjúsági célok megvalósításához szükséges önkormányzati forrás biztosítása, a költségvetésen belüli ifjúsági alap létrehozása is 70 pont feletti indexet kapott. A feladatok rangsorát az önkormányzaton belüli intézmények kialakítása zárja a főállású ifjúsági tanácsadó alkalmazásának szükségességében már bizonytalanabbak a szakértők, az ifjúsági tanácsnok kinevezése pedig inkább nem fontos (és nem is támogatott) feladat.

A fókuszcsoporton több ifjúsági probléma vonatkozásában előkerült az ifjúsági referens kérdése, mely státusz az alapvető koordinációs és információs feladatok mellett innovatív módon is hasznosulhatna.

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a megkérdezett válaszadók mit várnak az ifjúsági koncepciótól. A legtöbben úgy foglaltak állást, hogy a koncepciónak a valós problémákra alapozva kell megvalósítható célokat meghatároznia, melyet végrehajtható cselekvési tervnek is ki kell egészítenie, mert csak így érheti el legfőbb célját, hogy a fiatalok helyzete javuljon. Fontos elvárás az ifjúságpolitikai koncepcióval szemben, hogy igazodjon a településfejlesztési stratégiához, határozza meg a helyi társadalom szereplőinek és képviselőinek felelősségét és feladatát, tegye lehetővé az érintettek együttműködését, a

fiatalok bevonódását, biztosítson forrást, illetve tartalmazzon olyan garanciákat, amelyek lehetővé teszik a fejlesztési programok folyamatos ellenőrzését, a fiatalok életének, problémáinak nyomon követését.

A megkérdezett szakértők és képviselők között egyetértés van abban, hogy a város fiataljainak problémáit csak széles társadalmi összefogással lehet megoldani, s a fiatalokat a róluk szóló döntésekbe és a koncepció végrehajtásába egyaránt be kell vonni. A túlnyomó többség azzal is teljesen egyetért, hogy az ifjúsági problémák megoldása nem képzelhető el a többi társadalmi probléma megoldása vagy legalább kezelése nélkül.

12. AZ IFJÚSÁGGAL FOGLALKOZÓ INTÉZMÉNYEK JELLEMZŐI

A fiatalok körében zajlott vizsgálat és a szakértői véleményfeltárás során egyaránt előkerültek valamilyen vonatkozásban a fiatalokkal (is) foglalkozó intézmények, a városban jelenlévő segítő szervezetek. Ez teljesen természetes, hiszen az egyes társadalmi problémák kezelésének legkézenfekvőbb módja az állami, helyi és civil segítő intézményrendszer kiépítése.

A százhalombattai ifjúságkutató program során megkülönböztetett figyelmet kívántunk szentelni azoknak az intézményeknek, szervezeteknek, amelyek munkájuk során gyakran kerülnek kapcsolatba fiatalokkal, a fiatalok problémáival. A kutatás során azokat az intézményeket választottuk vizsgálatunk tárgyává, amelyek feltételezésünk szerint szerepet vállalnak - esetleg a jövőben szerepet vállalhatnak - a fiatalok támogatásában, gondozásában, felkészítésében, az ifjúsági problémák megoldásában - szociális, egészségügyi, mentálhigiénés, közművelődési, oktatási vagy éppen szabadidős területen.

Az ifjúságsegítő intézmények, szervezetek körében a felelős vezetők által kitöltött intézményi kérdőívek segítségével került sor az ilyen vonatkozású empirikus adatok begyűjtésére. A kérdőíveket postai úton, kísérő levéllel együtt juttatta el a Polgármesteri Hivatal a Lakásügyi és Ifjúsági Bizottság által kiválasztott intézményekhez és szervezetekhez. Az önkéntesség és a kényes kérdések (pl. gazdálkodás, szolgáltatási színvonal) ellenére 12 intézmény, szervezet küldte vissza a kérdőívet a megadott határidőig. Nem történt meg tehát az intézmények, szervezetek teljes körű lekérdezése, de a válaszoló intézmények jól reprezentálják azt a segítői, támogatói, humánszolgáltató rendszert, amelyet a fiatalok igénybe vehetnek, használhatnak Százhalombattán, ha problémáikkal, ötleteikkel valahova fordulni szeretnének.

Az általunk vizsgált intézmények - akik visszaküldték az önkéntöltős intézményi kérdőívet - a következők:

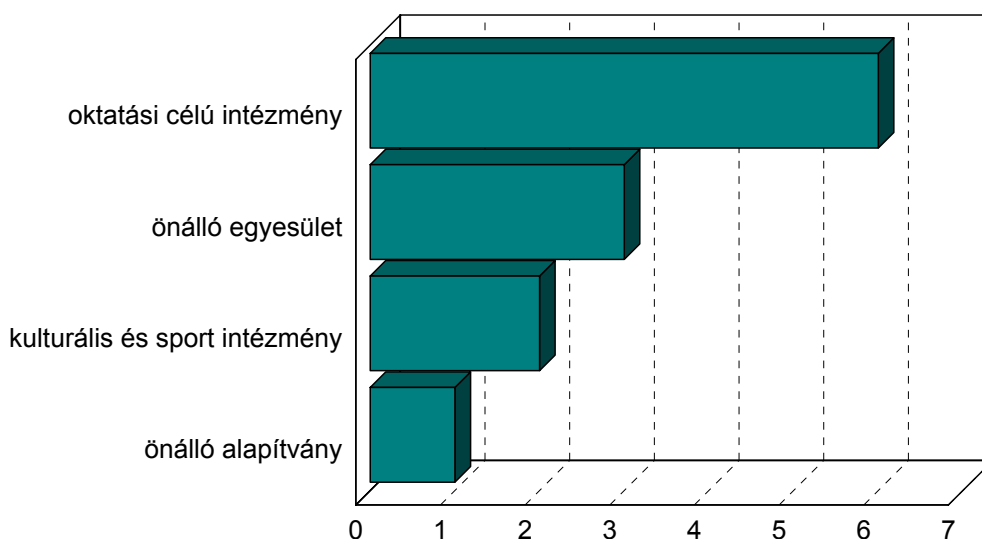
- * Arany János Általános Iskola és Nyolcosztályos Gimnázium és az iskola Diákönkormányzata
- * Barátság Művelődési Központ
- * Dunai Flottilla Gyermekek és Ifjúsági Vizitúra Egyesület
- * Eötvös Loránd Általános Iskola
- * Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola
- * Magyarok Öröksége Alapítvány
- * Százhalombatta Városi Sportegyesület (SZVSE)
- * Százhalombatta Önkormányzat 1. Számú Általános Iskola
- * Százhalombatta Önkormányzat Nevelési Tanácsadó
- * "Szertelenül" Egyesület
- * Városi Művészeti Iskola
- * Városi Szabadidő Központ

12.1 Az intézmények általános jellemzői

A elemzett 12 intézmény közül nyolcat a városi önkormányzat tart fenn, négyet a civil szférához tartozó társadalmi szervezet. Százhalombatta Város Önkormányzata a fenntartója az alapvetően kulturális és szabadidős területen tevékenykedő Barátság Művelődési Központnak; a szabadidős és sport feladatokat ellátó Városi Szabadidő Központot valamint oktatási területen a közoktatási feladatokat ellátó általános iskolákat; a szakmai munkát támogató Nevelési Tanácsadónak és az alapfokú művészeti oktatást végző Városi Művészeti Iskolának.

A vártnál alacsonyabb arányban kaptunk vissza kérdőíveket a városban működő társadalmi szervezetektől, összesen négyen válaszoltak kérdéseinkre. A négyből egy kulturális területen működő alapítvány (Magyarok Öröksége Alapítvány), kettő sport és túra célokat tűzött maga elé (Dunai Flottilla Gyermekek és Ifjúsági Vízitúra Egyesület; SZVSE) egy pedig drogprevenációs feladatokra szerveződött ("Szertelenül" Egyesület).

A vizsgált intézmények megoszlása

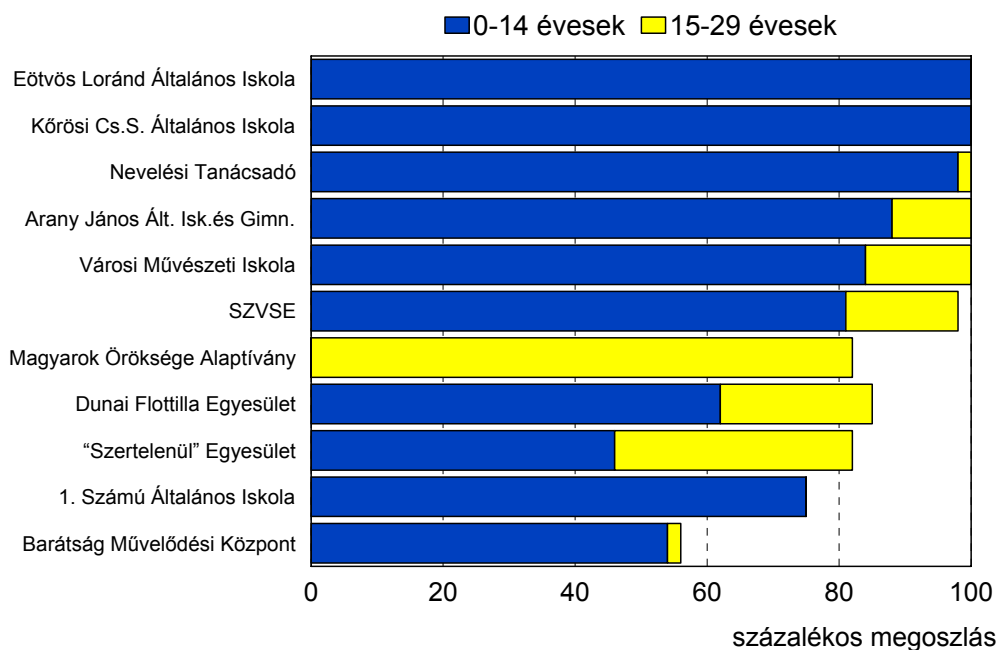


Végignézve a vizsgált intézmények sorát - önbesorolásuk alapján - látható, hogy az általános iskolákon további négy működik elsődlegesen vagy kizárólagosan a fiatalokért,

közülük az egyik drogrevenziós munkát végez, a másik gyermek és ifjúsági vizitúrával foglalkozik, a harmadik fejlesztő pedagógiai, logopédiai és pszichológiai szakrendeléssel, a negyedik pedig verseny és tömegsport szolgáltatással segíti a korosztályt. E négy közül hármat a civil szektor működtet. Megállapítható, hogy a többi intézmény is foglalkozik a fiatalok problémáival a klienskörön belül, legtöbbször dolgozik olyan munkatárs, akinek elsődleges feladata a fiatalokról való gondoskodás. Ez azt jelenti, hogy az intézmények belső feladatköri megosztásukban felkészültek a fiatalokkal való minőségi foglalkozásra.

Az egyes intézményekben nem csak fiatalok fordulnak meg. Az alábbi diagramból kiolvasható, hogy a vizsgált szervezetek közül nincs olyan intézmény ahol az ügyfélkörükben a 30 év felettek aránya meghaladná az 50 százalékot⁷. A legnagyobb ifjúsági klienskörrel a természetesen az iskolák rendelkeznek, de az SZVSE-nél is meghaladja a 90 százalékot.

A fiatalok ügyfélkörön belüli aránya



Az egyes intézmények kliensköre alapján meghatározható, hogy melyek szolgáltatnak inkább a 0-14 éves, s melyek a 15-29 éves korosztály számára. Látható, hogy a gyermekek ügyfélkörön belüli aránya a meghatározó kilenc intézményben. Egy szervezet - a Forrás Néptáncegyüttest működtető - Magyarok Öröksége Alapítvány többségében a 15-29 éves korosztály érdekében tevékenykedik, s drogrevenziós egyesületnél kiegyenlítették

⁷ A BMK csak a tanfolyami adatokat mellékelte, az egyéb rendezvényeken (pl. Batai Napok; Gyermeknap) valószínűleg magasabb az ifjúsági korosztály részvételi aránya; a Szabadidőközpont pedig egyáltalán nem

korosztályi arányok. Összességében mindez azt eredményezi, hogy a vizsgált intézmények klienskörének 78 százalékát alkotják a 0-14 évesek, 12 százalékát a 30 éves vagy idősebb lakosok, s mindössze egytizedét adják a 14-29 éves korosztály tagjai. Ebből következik, hogy a középiskolás és a fiatal felnőtt korosztály klienskörön belüli arányát a jövőben növelni kell.

12.2 Az intézmények technikai és humán erőforrásai

A vizsgált intézményekben, szervezetekben összesen 433 szakmai munkát végző folyamatosan foglalkoztatott, állandó munkatárs dolgozik, ebből 311 fő (72 százalék) elsődlegesen a fiatalokkal való foglalkozással van megbízva. Ugyanakkor azt is hozzá kell tenni, hogy ebből 240 fő általános iskolai tanár, tanító. A városban az ifjúsággal való foglalkozásra alkalmas, kvalifikált szakemberek dolgoznak. A szakmai munkát végzők 76 százaléka szakirányú képesítéssel rendelkezik, többségében felsőfokú végzettséggel. A legtöbb szakirányú diplomás munkatársa természetesen a négy általános iskolának van, míg 10 alatti a szakmai munkát végzők száma az alapítványnál, a Barátság Művelődési Központban a Nevelési Tanácsadóban.

A vizsgált intézményekben szakmai munkát végzők képzettség szerinti megoszlása (összesen 433 fő)



Az alkalmazottakon kívül a városi ifjúságsegítő intézmények, szervezetek munkáját több szervezetnél önkéntesek is segítik. A 12 intézmény átlagosan 1.1 alapfokú, 1.3 középfokú és 1.6 felsőfokú végzettségű önkéntest jelölt meg, s mindez 48 főt jelent. Ebből 24

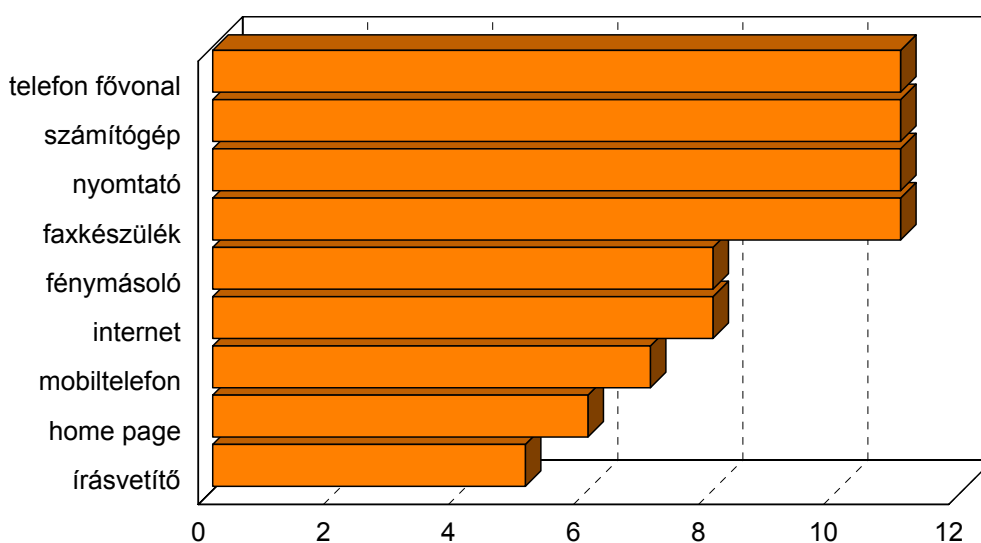
a Magyarok Öröksége Alapítványnál, 12 a “Szeretelenül” Egyesületnél, 10 pedig a Dunai Flottillánál található meg, s 8 intézménynél egyetlen rendszeresen dolgozó önkéntes sincs.

Önkéntes munkatársakkal rendelkező szervezetek és az önkéntes segítők képzettsége

	alapfokú	középfokú	diplomás	összes
Magyarok Öröksége Alapítvány	12	2	10	24
“Szeretelenül” Egyesület		4	8	12
Dunai Flottilla Gyermek és Ifjúsági Vizitúra Egyesület		10		10
Barátság Művelődési Központ	1		1	2

A megfelelő humán erőforrások mellett a hatékony működés másik alapvető feltétele az optimális technikai erőforrások megléte. A kommunikáció legalapvetőbb infrastrukturális eszközével a vezetékes telefontal a vizsgált intézmények közül majdnem mind rendelkezik, 11 szervezetnél 23 fővonal található.

A technikai erőforrásokkal rendelkező intézmények száma



Ahol van telefon fővonal, ott faxkészülék is csatlakozik hozzá, 11 ilyen berendezés található a szervezeteknél. Számítógéppel és nyomtatóval is 11 ifjúságsegítő intézmény, szervezet rendelkezik, fénymásolóval 8. Az elemzett szervezeteknél összesen 166 számítógép segíti a munkát⁸. Mobiltelefon 7, internet hozzáférés 8 szervezet, intézmény munkatársainak kommunikációját segíti.

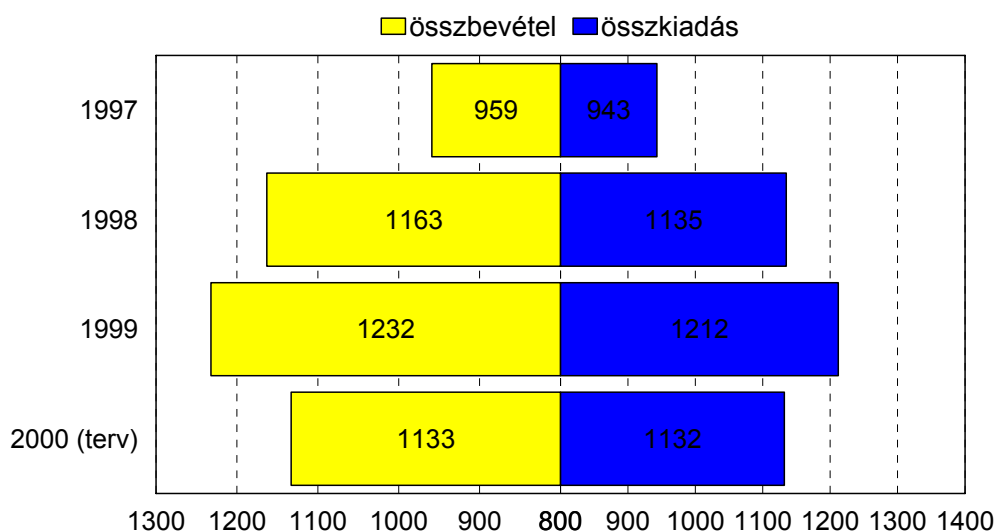
⁸ Ebből 146 az általános iskolákban van, ahol elsősorban oktatási célokat szolgál.

A felsorolt technikai és kommunikációs eszközökkel teljesen felszerelt irodával csak négy intézmény rendelkezik (BMK, Művészeti Iskola, Eötvös Ált. Isk, Körösi Ált. Isk), míg egy társadalmi szervezetnél (Dunai Flottilla) az önálló működés elemi feltételei sem biztosítottak.

12.3 Az intézmények anyagi forrásai

A segítő intézmények általános jellemzői között kell szólnunk a gazdálkodásról, a intézmények kiadásainak és bevételeinek összetételéről. 1997-ben 959 millió forint volt az összesített éves költségvetésük, tavaly pedig már 1232 millió forint bevételre tettek szert, s ezzel szemben állt a 1214 milliós kiadási oldal. Amikor azt kérdeztük a válaszolóktól, hogyan tervezik az idei évet, számunkra meglepő módon a tavalyinál alacsonyabb összegekről nyilatkoztak. Az intézmények, szervezetek közül a legalacsonyabb költségvetéssel a “Szertelenül Egyesület” és a Dunai Flottilla Egyesület gazdálkodik. A vizsgált intézmények közül a legmagasabb költségvetése az Arany János Általános Iskola és Nyolcosztályos Gimnáziumnak és a több részintézményből álló Városi Szabadidőközpontnak van.

A vizsgált intézmények összbevétele és összkiadása (millió forint)

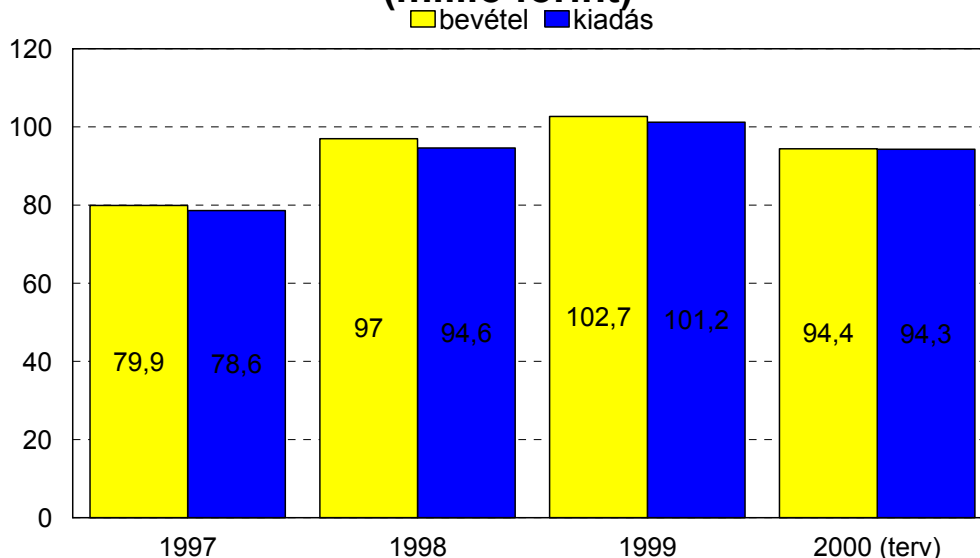


Az abszolút számok mellett érdemes megnézni, hogy az adott évben működő intézményekre, szervezetekre vetítve hogyan alakult az éves összbevétel. 1997-ben az egy

szervezetre jutó bevétel nagysága a városban 79.9 millió, két évvel később 102.6 millió forint volt, 2000-ben pedig ennél kevesebbet, 94.4 millió forintot terveznek átlagosan.

Egy intézményre jutó átlagos kiadás és bevétel alakulása

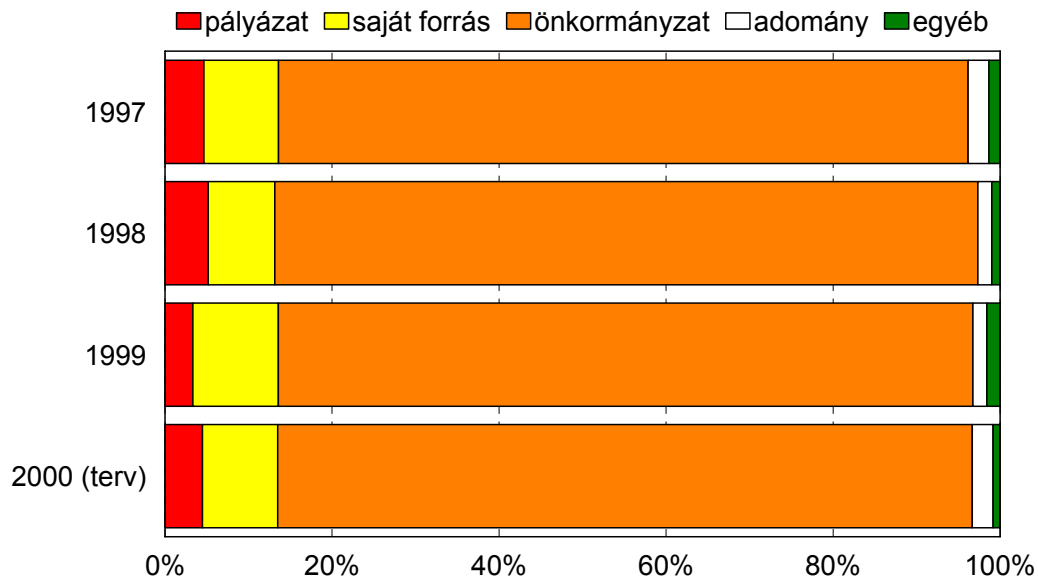
(millió forint)



Az átlag azonban elfedi azt tény, hogy két intézménynél az utóbbi három évben nominálisan is folyamatosan csökken a bevétel nagysága. Ilyen szervezet a BMK és a “Szerтеленül” Egyesület.

A kutatásból kiderült, hogy az intézmények általában nemcsak a fenntartójuktól jutnak anyagi forráshoz. Három intézmény kivételével minden szervezet legalább két egymástól független forrásból jut pénzhez. A városi önkormányzat a felsorolt intézmények közül valamennyi működéséhez hozzájárul anyagilag. A legnagyobb arányban a Nevelési Tanácsadó a “Szerтеленül” Egyesület és Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola éves működéséhez járul hozzá, mind a három intézmény, szervezet működését 100 százalékban finanszírozza, de a Városi Művészeti Iskola és az Eötvös Loránd Általános Iskola működését is több mint 90 százalékban állja.

A szervezetek bevételi forrásának megoszlása

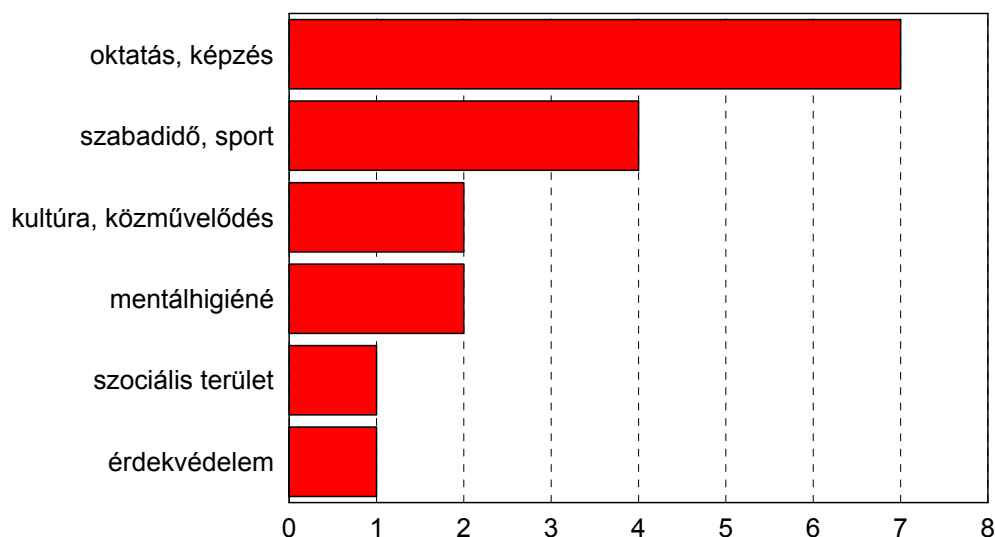


A meglévő statisztikai adatokból az is kiderült, hogy az ifjúsági ügyekben érintett szervezetek, intézmények bevételi forrásai városi szinten egyáltalán nem mutatott kiegyensúlyozott képet, amely állapot ráadásul teljesen statikus. A legfontosabb forrás az önkormányzati támogatás részaránya minden évben 83-84 százalék volt. A saját forrás 8-10 százalékot jelent a költségvetésben, a pályázati úton szerzett támogatás csupán egyhuszadát teszi ki forrásoknak (évente átlagosan 40-50 millió forint áramlik ezekhez a szervezetekhez így).

13. A FIATALOKNAK NYÚJTOTT SZOLGÁLTATÁSOK

Az intézmények alapvetően hat területen tevékenykednek. Önbevallásuk alapján egy intézmény általában csak egy problématerületre fókuszál, de van közöttük olyan is, amely fő feladatai alapján többféle területhez kapcsolódik. A legtöbb intézmény az oktatási, képzési területen végez támogatói, segítői, fejlesztői tevékenységet, nyújt szolgáltatást. (Az iskolákon kívül a Nevelési a Tanácsadó és Barátság Művelődési Központ). Ezt követik a sport és szabadidős szolgáltatást nyújtó intézmények. Ebből következik, hogy a legnagyobb esély e területeken jelentkező ifjúsági problémák, igények megoldására van, a legtöbb szakember ezeken a területeken tevékenykedik a városban.

Az egyes területeken tevékenykedő intézmények száma



A vizsgált intézmények és szervezetek közül - deklarált feladatként - kettő kulturális és közművelődési tevékenységet, illetve kettő nyújt valamilyen mentálhigiénés szolgáltatást (az egyik beilleszkedési, tanulási zavarok területén, a másik a kábítószer-fogyasztás megelőzése területén). Problémásnak minősíthető, hogy az intézmények felsorolt feladatai között csak egy szervezetnél talákoztunk ifjúsági szociális kérdések hangsúlyozásával, s városi szinten - a vizsgált szervezetek közül - senki sem foglalkozik ifjúsági érdekvédelemmel valamint ifjúsági információs szolgáltatással.

Természetesen azt is vizsgáltuk, hogy milyen jellegű szolgáltatásokat kínálnak az

ifjúsági területen is működő intézmények, szervezetek. A kínálati oldalon alapvetően 8 féle szolgáltatás van, mely a fiatalok által is igénybevehető. A legtöbb szolgáltatást az iskolák nyújtják.

Az intézmények által a fiataloknak nyújtott szolgáltatások

	szabad- idő, sport	mentál- higiéne	közműv. kultúra	tanács- adás	szociális támog.	munka közve- títés	inform szolg.	oktatás tanf. tréning	érdek- védelem	ese- munka
Arany J. Ált.Isk.	☺		☺		☺			☺	☺	
BMK	☺		☺					☺		
“Szer- telenül”				☺						☺
Nevelési Tanácsadó				☺				☺		☺
Magyarok Öröksége			☺							
SZVSE	☺									
Eötvös L. Ált.Isk.	☺							☺		
Művészeti Iskola								☺		
Dunai Flottilla	☺		☺							
Szabadidő- központ	☺									
1. sz Ált. Iskola	☺		☺					☺	☺	
Körösi Cs. S. Ált.Isk.	☺		☺					☺		

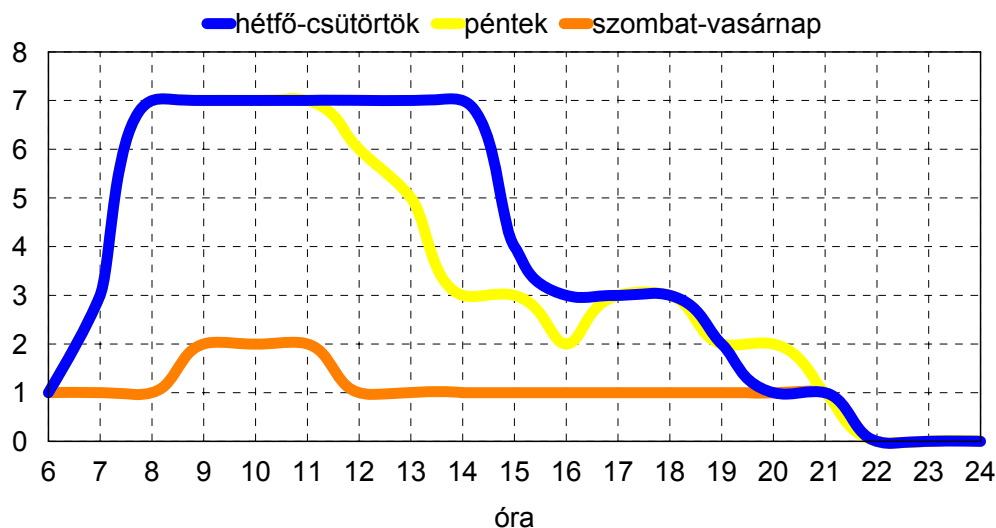
A legtöbb helyen oktatási, képzési valamint szabadidő és sport szolgáltatásokkal várják a fiatalokat, hét, illetve nyolc intézmény, szervezet kínálja ezeket. Hat szervezetnél érhetőek el a közművelődési és kulturális programok. Célzott tanácsadást és esetmunkát két-két szervezet végez.

A legtöbb intézmény esetében igaz, hogy a fiatalok által igénybe vehető szolgáltatásokat speciálisan, elkülönülten csak a korosztály számára nyújtják. A szolgáltatási területek legtöbbje valamilyen rendszerhez kötött (általában a közoktatáshoz). Mindebből következik, hogy leginkább az iskolás korosztály számára működnek legbiztosabban a szolgáltatások. Az általános iskolán kívül, nem jellemző, hogy a szolgáltató intézmények az emberrel, klienssel mint komplex egészszel foglalkoznának, legtöbbjük a fiataloknak csak bizonyos - gyakran problémás - oldalával találkozik.

Nagyon fontos kérdés annak vizsgálata, hogy a meglévő intézményrendszer mikor áll a fiatalok rendelkezésére, mikor vehetők igénybe az egyes szolgáltatások. E kérdésben azt a megállapítást tehetjük, hogy a nekik kínált, vagy a számukra is hozzáférhető szolgáltatások

többsége nem nagyon igazodik a fiatalok időbeosztásához.

A fiatalok által elérhető intézmények számának óránkénti alakulása



Az intézmények ügyfélfogadási rendje három időszakra bontható: délelőtti órák (8 és 12 óra között), kora délután (12 és 16 óra között), valamint a kora este (16 és 20 óra között). Az első időszakban majdnem mindegyik fogad, az utolsóban már csak csupán egy-kettő. A legtöbb iskolán kívüli szolgáltatás abban az időszakban lenne elérhető a fiatalok számára, amikor iskolában vannak vagy dolgoznak. Mire a fiatalok szabadidejükben eljutnának ezekhez az intézményekhez, többségüket már zárva találják. Különösen rossz a helyzet hétfőn, ami a nyitva tartás tekintetében gyakorlatilag már péntek délután kezdődik.

Az önkéntes kérdőívben megkérdeztük azt is, hogy melyek azok a legjellemzőbb problémák, amelyekkel a fiatalok felkeresik az intézményeket. Az alábbi táblázatban az intézményeknél jelentkező problémátípusokat jelenítjük meg összefoglalóan.

A legjellemzőbb problémák, amelyekkel a fiatalok felkeresik az intézményeket

Intézmény	továbbtan. iskolai probl.	családi problémák	munka, állás	polgári szolgálat	mentál-igéné	rendezvények	kultúra, szórakozás	szociális probl.	oktatás képzés tréning	sport, szabadidő
Arany J. Ált.Isk.						✋			✋	
BMK			✋	✋			✋		✋	
“Szer-telenül”					✋					
Nevelési Tanácsadó	✋	✋			✋					
Magyarok Öröksége						✋				
SZVSE										✋
Eötvös L. Ált.Isk.									✋	
Művészeti Iskola									✋	
Dunai Flottilla										✋
Szabadidő-központ			✋							✋
1. sz Ált. Iskola	✋	✋						✋		
Kőrösi Cs. S. Ált.Isk.									✋	✋

Ha a “keresleti” táblázatot összehasonlítjuk a “kínálati” oldallal, kitűnik, hogy a fiatalok általában tudják, hogy melyik szervezet milyen szolgáltatást nyújt számukra. A legtöbb intézmény legalább háromféle úton tájékoztatja a fiatalokat létezésükről a nekik ajánlott szolgáltatásaikról. 12 intézmény rendszeresen használja a helyi médiát (városi TV, Hírtükör) minden második említette a plakáton és szórólapon keresztüli tájékoztatást. Több intézménynek, szervezetnek saját kiadványa is van, melyet célzottan terjeszt. Hat - iskolától független - intézmény, szervezet a pedagógusokon és iskolai fórumokon keresztül is igyekszik elérni a fiatalokat.

Több intézményben kudarc élmény éri a segítségért forduló diákokat, fiatalokat, olyasmiben igénylik a segítséget amiben nem tudnak segíteni. Az egzisztenciális problémák (munka, polgári szolgálat) kérdésében máshova irányítják a fiatalokat Barátság Művelődési Központból szociális és súlyosabb családi vagy pszichés problémákkal az iskolákból illetve a Nevelési Tanácsadóból.

Megkérdeztük a szervezeteket arról, hogy érzésük, véleményük szerint - megfelelő anyagi stb. feltételek esetén - milyen feladatokkal lenne szükséges bővíteni a fiataloknak nyújtott szolgáltatások körét a városban és a saját intézményükben. Jellemző, hogy az intézmények, szervezetek háromnegyede megfelelő feltételek estén bővítené jelenlegi

szolgáltatási kínálatát, úgy gondolják, hogy új vagy új típusú szolgáltatást, feladatot kellene bevezetniük. A vizsgált intézmények által adott válaszokat az alábbi táblázat tartalmazza.

Szervezet	Új feladat
Arany János Általános Iskola és Nyolcosztályos Gimnázium	⇒ gyermekpszichológus alkalmazása ⇒ személyesebb kapcsolat a szülőkkel
Barátság Művelődési Központ	⇒ fiatalok igényeinek fokozott figyelembe vétele
Dunai Flottilla Gyermekek és Ifjúsági Vízitúra Egyesület	⇒ vízi programokat kísérő motorcsónak és/vagy autó ⇒ személyzet folyamatos biztosítása
Eötvös Loránd Általános Iskola	⇒ felvilágosító munka minden téren ⇒ prevenciós munka erősítése
Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola	⇒ rászorulóknak anyagi támogatása
Magyarok Öröksége Alapítvány	⇒ önálló iskola megfelelő szakmai vezetéssel
Százhalombatta Városi Sportegyesület	⇒ nincs ilyen
1. Számú Általános Iskola	⇒ versenyeken elért sikerek díjazása ⇒ több tanórán kívüli foglalkozás (szakkört, sportágak) ⇒ több gyerek juthatna el erdei iskolába, sítáborba, vándortáborba, idegennyelvi területre
Nevelési Tanácsadó	⇒ serdülők mentálhigiénés prevenciója ⇒ több serdülőhöz eljutni
“Szertelenül” Egyesület	⇒ beszélgetés családias irodában ⇒ kirándulások, vetélkedők, sportversenyek szervezése
Városi Művészeti Iskola	⇒ nincs ilyen
Városi Szabadidő Központ	⇒ nyári időnymunkára bérkeret biztosítása

Arra a kérdésre, hogy mivel kellene bővíteni a városban az ifjúsági szolgáltatásokat a legtöbben mennyiségi szempont alapján válaszoltak, a jelenleg is fellelhető szolgáltatások, programok számát emelnék, illetve ingyenessé tennék. Több intézmény egybehangzó véleménye, hogy elsősorban a fiatalok szabadidő eltöltési lehetőségeit szükséges bővíteni (több térítésmentes korosztályi kulturális program, intézményhasználat, tömegsport esemény, családi szabadidős programok, szakkörök).

Egy-két intézmény minőségi újításban is gondolkodott. Ők az intézmények közötti együttműködés javításának szükségességét, valamint egy drogambulancia és egy komplexebb információs szolgáltatás (munkavállalás, külföldi ösztöndíjak, táborozási lehetőségek, jogi ismeretek) beindítását szorgalmazzák.

14. AZ INTÉZMÉNYEK KÖZÖTTI EGYÜTTMŰKÖDÉS

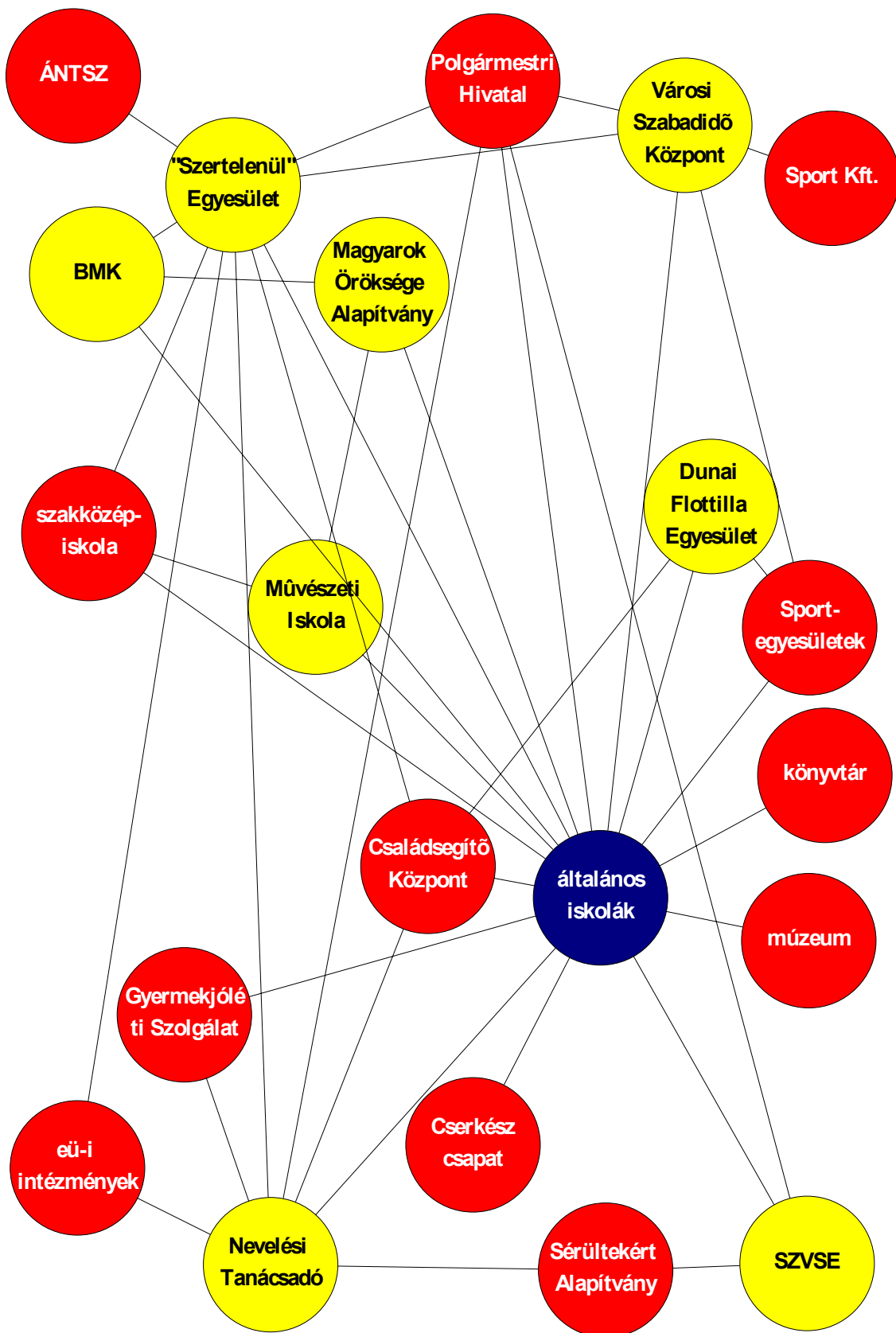
Feltételezhető, hogy jól felfogott érdekből, szakmai megfontolásból, szükségszerű követelményként a fiatalokkal (is) foglalkozó humánszolgáltató intézmények, szervezetek együttműködnek egymással, munkakapcsolatot létesítenek. Az intézmények közötti kapcsolati hálót a túloldali hálózatos ábra mutatja be. Az ábrán a világos színű körökben az általunk közvetlenül vizsgált intézmények vannak, a sötétebb körökkel a kérdőívet visszaküldők által említett további intézményeket jelöltük. Ezek közül is kiemeltük az oktatási/nevelési intézményeket, mint a fiatalok jelentős részével napi kapcsolatban lévő intézmény-csoportot.

A vizsgált intézmények közül a legszélesebb kapcsolati körrel az általános iskolák rendelkeznek, 15 kiemelt városi intézménnyel, szervezettel van munkakapcsolatuk. A drogprevenációs "Szertelenül Egyesület" kilenc féle városi intézménnyel, szervezettel van kapcsolatban az ifjúságsegítés területén, s a többféle mentálhigiénés szolgáltatást nyújtó Nevelési Tanácsadónak is igen széles város humánszolgáltató intézményeivel való kapcsolatrendszere. A közvetlenül nem vizsgált intézmények közül a Polgármesteri Hivatalt és a Családsegítő Központot említették a legtöbben.

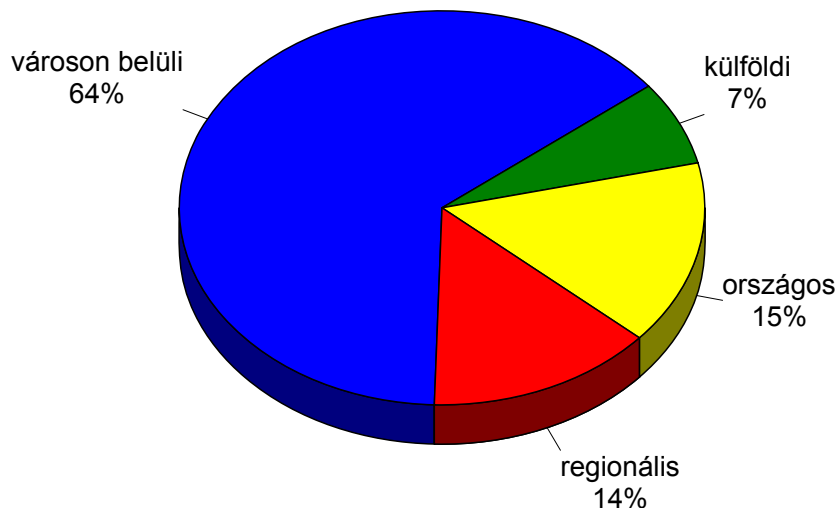
Az ifjúságsegítő intézményeknek, szervezeteknek nem csak a városon belül, hanem azon kívül is vannak kapcsolataik partner szervezeteikkel. A vizsgált szervezetek összesen 26, a régióon belüli, 27 féle a régióon kívüli, de az országon belüli szervezettel, intézménnyel vannak kapcsolatban - saját bevallásuk alapján. Jól látható hogy az összes említett együttműködés közel kétharmada a legszűkebb területi egységre, Százhalombatta városára korlátozódik, s mindent összevetve az összes szervezeti kapcsolat 90 százaléka a közép-magyarországi régióban realizálódik.

Az intézmények, szervezetek közül hétnek (SZVSE; Városi Szabadidő Központ; Magyarok Öröksége Alapítvány; Városi Művészeti Iskola; Eötvös Loránd Általános Iskola; Arany János Általános Iskola; 1. Sz. Általános Iskola) külföldi partnerei is vannak.

Az ifjúságsegítő intézmények, szervezetek munkakapcsolati hálója



A vizsgált intézmények kapcsolatainak területi megoszlása



Azt nem tudjuk, hogy az intézmények ifjúságsegítési feladataikat érdemben összehangolják-e vagy csak formális kapcsolat van az intézmények között, azonban a szakértői és intézményi vélemények között is előkerült ez a probléma, mint lehetséges veszélyforrás. Többen hiányolták az intézmények közötti rendszeres kommunikációt és a kölcsönös tájékoztatást. Ezt erősíti a kutatás során megállapított átfedések is: van, amit több helyen is csinálnak egymástól függetlenül. Ilyen esetben könnyen kialakulnak hiányterületek és jelentős átfedések egyaránt.

Mivel a profi segítői szakmákban tevékenykedő szakemberek a régi, hagyományos probléma kategóriákban gondolkodnak (rossz tanuló, hátrányos helyzetű család, szegények, devianciák stb.) értelemszerű, hogy azokat vélik veszélyeztetetteknek, akik ezekbe a kategóriákba tartoznak. Ugyanakkor több kutatás kimutatta, hogy a gyakorlatban a hagyományos problémahordozó gyerekek jelentős része nem produkálja az elvárt "patologikus" tüneteket, ugyanakkor a tradicionálisan nem problematikus gyerekcsoportok tagjai (pl. jómódú szülők gyerekei, elit diákok) pedig stresszeltek, depressziósak stb. Fenn áll a veszély (a kutatásból kiderült Százhalombattán is), hogy a hagyományos segítői szakmai rendszer csak az előbbivel kezd el foglalkozni, különösen, ha hiányos a humánszolgáltató intézményrendszer.

Egy másik probléma, hogy a kulturálisan, gazdaságilag, társadalmi rétegzettség, iskolázottság stb. szerint teljesen heterogén ifjúsággal egy homogén segítői szakma

foglalkozik. Ez a szakma dönt nagyon gyakran arról, hogy mi legyen a fiatalokkal, milyen ifjúsági programok, rendezvények valósuljanak meg. Ha működik a városban a fiatalok részvételével az összehangolt ifjúságpolitikai rendszer, akkor az kontrollálja a segítői szakmát is és segítséget nyújt a tevékenységük korrigálásához.

Végezetül fel kell hívni a figyelmet még egy veszélyforrásra. Az ifjúságról való társadalmi gondolkodás átöröklődik, - bár nem szándékoltnan - szabályozza a fiatalok viselkedését, gondolkodását. "Az új nemzedék öntudatlanul, akaratlanul öröklí, veszi át mindazokat a tartalmakat és beállítottságokat, amelyek az új életszituációban problémátlanul működnek tovább, megrögződnek anélkül, hogy nevelő és növendék bármit is tudna erről."⁹ Ha a fiatalok a helyi társadalom tudatában problémaként jelentkeznek, könnyen előállhat az önmagát teljesítő negatív prófécia esete, és a fiatalok elkezdik mutatni a tőlük elvárt patológikus tüneteket. Ezen is segíthet az, ha bevonjuk őket a róluk és a társadalomról való gondolkodás és döntés folyamatába.

⁹ Karl Mannheim: A nemzedéki probléma; in: Sükösd-Huszár (szerk): Ifjúságszociológia, 1969.63.old.

15. ZÁRSZÓ

Magyarországon 1990 őszén több mint 3100 települési önkormányzat kezdte meg működését. Felvetődhet a kérdés, hogy egyáltalán mekkora településen van értelme beszélni önálló ifjúságpolitikáról. Erre a válasz az, hogy az ifjúságpolitikának mint szemléletnek, mint gondolkodásmódnak bármekkora településről is legyen szó van létjogosultsága. A kisebb településen kevesebb a feladat, kevesebb és más jellegű problémák vannak, ezért nincs mindenhol szükség arra, hogy deklarált, önálló ifjúságpolitika garantálja az "ifjúságbarát" szemlélet meglétét a döntéshozatali és végrehajtási mechanizmusokban. Azonban minden településen szükség van egy integráló (és a végrehajtást koordináló) ifjúsági stratégiára amely garantálja, hogy az ifjúság bevonódjon a döntésekbe, vagy ha nem is vonódik be, legalább mint szempont jelen legyen. Az ifjúságpolitika - ha létezik ilyen egyáltalán - nem más, mint egyfajta gondolkodásmód, melyet a döntéshozók követnek munkájuk során.

Az ifjúsági problémák kezelése során nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az általunk feltárt jellegzetességeknek, ifjúságot érintő kérdéseknek szinte mindig van egy tágabb kontextusa, gyakran a korosztálytól független problémaként hatékonyabban lehet kezelni azokat. Azt is érdemes szem előtt tartani, hogy a szakpolitikák középpontjában általában egy társadalmi probléma áll és nem egy heterogén társadalmi csoport.

Az ifjúságkutatás során feltárt jelenségekre, tendenciákra valamilyen módon reagálni fog az önkormányzat. Ez azonban nem azt jelenti, hogy ezeket a problémákat kizárólag az önkormányzatnak kell megoldania (hiszen sok olyan kérdés felmerült, amelynek megválaszolására nincs is kompetenciája), hanem inkább azt, hogy az önkormányzatnak intézményeivel, a helyi társadalommal és azok civil szervezeteivel együttműködve kell válaszokat keresnie. Egy ilyen válasz lehet az ifjúsági koncepció és stratégia elkészítése.